

Molt humans molt divins

Un mapa espiritual per al
desplegament de les virtuts cristianes

opusdei.cat

Javier Yániz Fernández

«MOLT HUMANS, MOLT DIVINS»

UN MAPA ESPIRITUAL PER AL DESPLEGAMENT DE LES VIRTUTS CRISTIANES

www.opusdei.org

Continguts

- 1.- Jesús, què hem de fer?
- 2.- El camí el portem dins
- 3.- Buscar els sentiments de Crist
- 4.- Nosaltres, l'hàbitat de les virtuts
- 5.- Per poder ser amics
- 6.- Fins a posar-ho per obra
- 7.- El nostre treball, llevat de Déu
- 8.- La batalla de la nostra formació
- 9.- El do de mirar amb Déu
- 10.- Et seguiré arreu on vagis
- 11.- I llavors, el món et parla
- 12.- El que veritablement importa
- 13.- Amb tot el cor
- 14.- Per donar llum, paraules veritables
- 15.- Per veure clar el camí. Senzillesa
- 16.- L'obediència, obertura del cor
- 17.- La delicada força de la confiança
- 18.- Llibertat interior, o l'alegria de ser qui ets

- 19.- Cal fer-ho i és de justícia
- 20.- El regne de Déu i la seva justícia
- 21.- Per donar el millor de cadascú

Presentació

El llibre que tens a les mans és una invitació a reconciliar el més profund de la teva humanitat amb el més alt de la teva vocació divina. Els desitjos de plenitud, de justícia, d'amor vertader, que bateguen al teu cor, no són il·lusions ingènues: els ha posat Déu. La santedat per a la qual el Senyor t'ha creat vol florir en la quotidianitat, en les teves accions, relacions i cerques més sinceres, sempre al fil d'una relació cada vegada més propera amb Ell.

Molt humans, molt divins, títol de la sèrie d'articles publicats a opusdei.org que presentem aquí reunits, es fa ressò d'aquestes paraules de sant Josepmaria: «Déu ens vol molt humans. Que el cap toqui el cel, però tenint els peus ben segurs a la terra. El preu de viure en cristià no és deixar d'ésser homes o abdicar de l'esforç per adquirir aquestes virtuts que alguns tenen, fins i tot sense conèixer Crist. El preu de cada cristià és la Sang redemptora de Nostre Senyor, que vol que siguem —hi insisteixo— molt humans i molt divins, amb l'afany diari d'imitar-lo a Ell, que és *perfectus Deus, perfectus homo*» [1].

Cadascun dels capítols d'aquest llibre proposa un petit pas, des de la interioritat —com l'escolta sincera de la pròpia ànima o la contemplació serena del món— fins a l'acompanyament fratern, la confiança, la pobresa de cor o la flexibilitat, que és també un tret clau de la virtut. Una suma de gestos quotidians que, ordenats per l'amor, constitueixen el vertader camí de transformació. Un mapa espiritual

per apropar-nos a Déu no solament sense renunciar a la nostra humanitat, sinó desplegant-la des de la sintonia amb Crist, l'únic que revela l'home al mateix home [2].

Algunes de les obres de sant Josepmaria (*Camí, Solc, Forja, És Crist que passa, Amics de Déu, Sant Rosari, Via Crucis, Converses, En diàleg amb el Senyor, Cartes*) se citen en aquest llibre només amb la indicació de l'autor i del títol. Les referències bibliogràfiques es poden trobar a www.escriva.org, juntament amb el text complet en espanyol i traduït a diverses llengües. Quan el títol d'una obra va acompanyat de la indicació «edició crítico-històrica», es tracta del volum respectiu de les *Obras Completas de Josemaría Escrivá*, Rialp, Madrid.

[1] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, n. 75.

[2] Cfr. Concili Vaticà II, *Gaudium et Spes*, n. 22.

[Torna als continguts](#)

Jesús, què hem de fer?

Pot semblar estrany que sant Agustí, al llarg de les seves memòries, en un moment comenci a descriure la influència del «pes» en les coses físiques que té al seu voltant. Amb els coneixements propis del segle iv, qui més tard seria bisbe d'Hipona nota que hi ha alguna cosa que fa que el foc sempre es dirigeixi cap amunt, mentre que una pedra ho faci cap avall. Després observa que l'oli sempre tendeix a col·locar-se per sobre de l'aigua quan es barregen o que, d'alguna manera, tot el que està desordenat busca l'ordre i allà descansa. Sant Agustí intueix que, en tots aquests moviments, a les coses les guia el seu «pes». I és llavors quan, amb llenguatge poètic, confessa: «El meu pes és el meu amor, on soc portat, és ell que m'hi porta».[1] Es tracta d'una experiència universal: allò que desitgem, que busquem, que volem, és el que ens mou. Busquem sempre la satisfacció d'un desig que aspira a ser durador. Aquest «pes» ens porta a la felicitat, més o menys plena, així que no ens volem deixar enganyar per un simple i fugaç “passar-ho bé”. Com podem descobrir aquest amor pel qual sant Agustí se sentia portat?

El procés de tota història

«Què haig de fer per a posseir la vida eterna?», va preguntar un jove a Jesús (cf. *Lc* 18, 18). Es tracta d'un passatge de l'Escriptura davant del qual guardem un silenci expectant, perquè planteja un interrogant que ens involucra a tots. Què respondrà aquell que és Déu i Home? Tanmateix, just abans de la seva intervenció, el jove havia fet servir una frase en la qual el Senyor detecta quelcom estrany: s'adreça a Jesús anomenant-lo «mestre bo». La resposta ens pot semblar una mica taxativa: «De bo, només n'hi ha un, que és

Déu» (Lc 18, 19). El Senyor havia percebut, no sabem com, que certament el jove buscava *quelcom més* a la seva vida, però que en realitat pensava que això li ho donaria un bé creat, una cosa que podia controlar, una cosa a la qual es podia aferrar aquí a la terra. Per això, tot i que en la pregunta següent Jesús s'assegura que el jove s'esforça per complir la llei de Déu, vol anar més enllà, vol que el jove trenqui definitivament amb la complaença secreta d'aquest compliment i amb els ídols de la prosperitat humana: «Encara et manca una cosa: ven tot el que tens i reparteix-ho entre els pobres, i tindràs un tresor al cel. Després vine i segueix-me» (Lc 18, 22). En aquesta escena observem la crida del Senyor, després intuïm la batalla interior del jove, fins a acabar amb el seu trist retir. Jesús potser havia somiat amb un gran deixeble, però el noi va tornar a la comoditat de casa seva, a la seva riquesa i als seus coneguts.

Aquella felicitat gran anhelada pel jove no està immediatament al nostre abast. No la podem gestionar ni dominar. Només la podem rebre mitjançant l'abandonament en Déu. Diu sant Joan Pau II que «si Déu és el Bé, cap esforç humà, ni tan sols l'observança més rigorosa dels manaments, aconseguix complir la Llei, és a dir, reconèixer el Senyor com a Déu i tributar-li l'adoració que només a Ell és deguda. El *compliment* només es pot aconseguir com un do de Déu».[2] Per això, potser, sobretot es requereix paciència, saber esperar activament. L'amor del cristià no és un flaix momentani —tot i que també pugui existir—, sinó una història d'amor, i totes les històries tenen el seu procés. «La gràcia, normalment, segueix les seves hores, i no vol violències».[3] El jove potser busca la satisfacció immediata del seu desig, s'impacienta, no s'adona que l'amor de Déu, com el gra sembrat, necessita temps per créixer al costat de Crist. Tanmateix, en l'Evangelí veiem com Jesús preparava gradualment els seus, sense pressa, però també sense pausa. Des de la presó, sant Joan Baptista, potser una mica impacient, mana preguntar a Crist per mitjà dels seus deixebles: «Ets tu el qui ha de venir, o n'hem d'esperar un altre?» (Lc 7, 20). A nosaltres ens pot semblar, de vegades, que Jesús no té prou pressa, i ens impacientem per ser bons de la nit al dia.

Per formar un desig ferm

Sabem que els deixebles —com tothom— necessitaven temps perquè, com el jove ric, primer havien de purificar les vanes imaginacions que s'havien forjat: la temptació de l'èxit, del prestigi, de la glòria humana, de la vida còmoda. Necessitaven comprendre coses importants com l'afany per «pregar sempre sense defallir» (*Lc 18, 1*) o per aprendre a perdonar «setanta vegades set» (*Mt 18, 22*). Però tan bon punt el Senyor va veure que els apòstols ja tenien una mínima preparació, després d'haver resat tota la nit, els va enviar, un per un (cf. *Mt 10, 1-5; Lc 6, 12*). Això no vol dir que el camí formatiu dels deixebles ja hagués acabat, ni de bon tros. Sant Josepmaria repetia moltes vegades que la formació d'un apòstol no s'acaba mai. Era evident que, en molts, la crida de Déu no havia penetrat amb profunditat: n'hi va haver que van perdre l'interès en la seva doctrina, «es van fer enrere i ja no anaven més amb ell» (*Jn 6, 66*), o bé van abandonar Jesús fins i tot durant la seva prova final. En definitiva, en els uns i en els altres els seus desitjos encara no eren fermes, estables, disciplinats.

A poc a poc, amb paciència divina, Déu s'apropa al nostre cor, ens crida i ens envia a comunicar l'Evangelí a tots els homes i dones. Ho fa a través dels moments de meditació personal, de l'adoració eucarística, de les oracions vocals en les quals prenem les paraules que ens proposa l'Església i també per mitjà de la contemplació contínua al llarg del dia. Descubrim la intimitat amb ell, n'assaborim l'amistat, la mirada, la fermesa, la comprensió... Déu ens prepara també a través de les contradiccions, un procés conscient i gens automàtic amb el qual a poc a poc anem trencant els nostres ídols, petits i grans, interns i externs, per fer més espai a Jesús en la nostra ànima. S'apropa al nostre cor, finalment, a través del treball continu que omple el nostre dia: «El meu Pare continua treballant, i jo també treballa» (*Jn 5, 17*). El mateix que ha posat el desig del bé al nostre cor —el «pes» que guiava sant Agustí— serà qui donarà compliment a aquest anhel.

L'harmonia dels béns

Al llarg de la nostra vida moltes vegades ens equivoquem buscant béns efímers que no omplen el cor, béns aparents que no ens porten Déu, font de tot bé. En recordar la inquietud del jove ric sobre què s'ha *de fer* per assolir el cel, sant Joan Pau II assenyala que «només Déu pot respondre la pregunta sobre el bé, perquè ell és el Bé. En efecte, interrogar-se sobre el bé significa, en darrer terme, adreçar-se a Déu, que és plenitud de la bondat. Jesús mostra que la pregunta del jove és, en realitat, una pregunta religiosa i que la bondat, que atreu i alhora vincula l'home, té la seva font en Déu, més encara, és Déu mateix».[4]

Jesús, quan no pocs el van abandonar, pregunta als dotze si ells també se n'anirien. Pere respon: «Senyor, a qui aniríem? (...). Tu ets el Sant de Déu» (*Jn* 6, 68-69). En aquella crida d'amor, ells han descobert el sentit últim de la seva vida: el Regne de Déu, la vida eterna, el cel. Pere ha descobert el que després diria santa Teresa d'Àvila: «Solo Dios basta».[5] Ha trobat el tresor amagat. És llavors quan la resta de desitjos troben un lloc harmònic, mesurat, raonable, al seu cor; és llavors quan els béns als quals miren aquests desitjos formen un conjunt ordenat. No n'ha de fugir, però no el dominen. Qui troba Déu per sobre dels altres béns se sent àgil, després, alliberat per portar la força de l'Evangeli a totes les criatures. Justament, la possibilitat de no fer-ho «compon el clarobscur de la llibertat humana. El Senyor ens invita, ens impulsa —perquè ens estima entranyablement!— a escollir el bé».[6]

Sant Josepmaria ens animava a estimar el món apassionadament, però no perquè el món creat sigui un absolut, sinó perquè és el primer do de Déu, la primera font dels desitjos que sorgeixen al cor humà. Tanmateix, aquests desitjos demanen de ser eixamplats per l'amor que ens porta a donar un sentit a totes les nostres tasques. Aquest gran desig diví dona unitat a tota la nostra existència, no elimina els desitjos humans —de companyia, de futur, de projectes—, sinó que els purifica i els congrega en una crida a la intimitat amb Déu. Sant Agustí notava que les virtuts morals, en conduir-nos a la felicitat, en realitat s'identifiquen amb l'amor a Déu. Tots els nostres esforços per adquirir la facilitat i el gust per fer el bé són sempre

esforços per estimar. Per això, el bisbe d'Hipona definia cadascuna de les virtuts en servei d'aquest amor: la templança és l'amor que es conserva incorruptible, la fortalesa és l'amor que tot ho suporta, la justícia és l'amor que no es desvia i la prudència és l'amor que discerneix com estimar més.[7]

Aquest camí per trobar l'harmonia dels nostres desitjos es consolida al llarg de la vida, ja que sempre es tracta d'una història. Moltes vegades tenim massa pressa, prenem decisions precipitades, busquem gratificacions immediates... Però aquesta no és una bona lògica per emprendre aquesta ruta. En anglès de vegades es diu que algú «cau en l'amor», *falls in love*, com una cosa que passa de sobte. Fins i tot encara que de vegades aquest flaix existeixi, no tot el camí serà així. Pot sorprendre que Maria respongués tan ràpidament l'àngel quan aquest li va anunciar que seria la mare del Messies; com si hagués descobert de manera fulgurant i sobtada tot l'amor diví. Però, en realitat, Déu obrava en l'ànima de la nostra Mare des de la seva concepció immaculada i al llarg de tota la seva vida, que va ser, des de l'inici, una història d'amor.

Paul O'Callaghan

[1] Sant Agustí, *Confessions*, Llibre 13, cap. 9.

[2] Sant Joan Pau II, encíclica *Veritatis splendor*, núm. 11.

[3] Sant Josepmaria, *Solc*, núm. 668.

[4] Sant Joan Pau II, encíclica *Veritatis splendor*, núm. 9.

[5] Santa Teresa de Jesús, fragment d'un autògraf trobat al seu llibre d'oracions.

[6] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 24.

[7] Cf. Sant Agustí, *De las costumbres de la Iglesia Católica y de los maniqueos*, I, 15, 25.

Torna als continguts

El camí el portem dins

Una cerca constant de Déu. Així va ser la vida de sant Agustí: una cerca apassionada que no sempre trobava els senders que veritablement el portaven cap a ell. En els seus anys de joventut el movia fortament el seu interès per les lletres i l'admiració que les seves capacitats retòriques suscitaven en els altres. De vegades els seus impulsos més aviat l'allunyaven i, fins i tot, va abraçar maneres de pensar que l'allunyaven de la fe. Tanmateix, la cerca de la veritat i la lectura de la Sagrada Escripura a poc a poc el van apropar al cristianisme. Potser tenint aquest procés en ment, i coneixent moltes persones sàvies amb qui va compartir inquietuds, però que no van arribar a Crist, sant Agustí va escriure que per més raonaments adequats que s'aconsegueixi assolir, «no tots troben el camí. Els savis del món comprenen que Déu és una certa vida eterna, immutable, però el veuen de lluny (...). El Fill de Déu, que és sempre la Veritat i la Vida en el Pare, en assumir l'home es va fer *camí* per nosaltres, que no teníem per on arribar a la veritat. Camina per l'home i arribes a Déu».[1]

Arribem a Déu a través de Crist

Potser no és difícil intuir que busquem Déu, que és ell qui ens espera al final del viatge. El mateix passa amb l'origen: al nostre interior identifiquem un impuls, i sospitem que ve d'ell. Tanmateix, pot ser més complicat experimentar que Déu també *és el camí*: s'arriba a Déu a través seu. I és precisament perquè puguem recórrer aquest camí el motiu pel qual va enviar al món el seu Fill; a ell no només el podem escoltar, mirar o tocar, sinó fins i tot *participar* de la seva vida. Jesús «no s'ha limitat a mostrar-nos el camí per trobar Déu, un

camí que podríem seguir pel nostre compte, obeint-ne les paraules i imitant-ne l'exemple. Crist, més aviat, per obrir-nos la porta de l'alliberament, s'ha convertit ell mateix en el camí: "Jo soc el camí" (*Jn 14, 6*)».[2]

Ens ho confirma la litúrgia de la santa Missa quan, en acabar la pregària eucarística, el sacerdot proclama, aixecant el Pa i el Vi: «Per Crist, amb ell i en ell...». A Déu només hi podem arribar *per* Crist, *amb* Crist i *en* Crist. La seva persona és el camí pel qual hem de transitar, la veritat amb què podem arribar a la meta i la vida en la qual podem viure la nostra. Per això, des d'aquella primera vegada al cenacle, cadascuna de les celebracions de l'Eucaristia culmina en la comunió amb el cos de Jesús: Déu es fa aliment per al camí; el camí que és ell mateix.

Emprendre aquesta *ruta* fa possible la plenitud de la vida. «La fe neix del trobament amb el Déu viu, que ens crida (...). Es presenta com a llum en la sendera, que orienta el nostre camí en el temps».[3] Sant Josepmaria assaboria de manera especial la certesa d'haver trobat el mateix Crist dels evangelis: «Jesús és el camí. Ell ha deixat en aquest món les petjades clares dels seus passos (...). Com m'agrada de recordar-ho!: Jesucrist, el mateix que ahir era per als Apòstols i la gent que el cercava, viu avui per a nosaltres».[4]

Tres feixos de llum

De Joan Baptista ens diu el quart evangeli que «vingué com a testimoni a donar testimoni de la llum, perquè per ell tothom cregués. Ell no era la llum, venia solament a donar-ne testimoni» (*Jn 1, 6-8*). Aquesta llum de la qual Joan donava testimoni també es vol manifestar en cada batejat. En efecte, si Crist, com proclamem en una de les versions del credo, és «Llum de Llum», també es pot dir que els cristians que el reben i «creuen en el seu nom» (*Jn 1, 12*) són alhora llum d'aquesta Llum. Per això, quan demanem a Déu *llum per veure-hi*, estem demanant alhora ser nosaltres mateixos, com el Baptista, testimonis de la Llum al món.

No en tenim prou amb el flaix que ens va permetre posar-nos en marxa; tampoc és suficient aquella brillantor que, projectada al fons de la vida, ens permet orientar-nos. Necessitem una llum que ens acompanyi des de dins. Necessitem una força que avivi la nostra. I aquest és el paper que exerceixen en la nostra ànima les virtuts teologals: la fe, l'esperança i la caritat, que són com tres feixos de llum, com els tres colors primaris de la vida de Déu en nosaltres. Aquestes tres virtuts, en efecte, «adapten les facultats de l'home a la participació de la naturalesa divina»;^[5] amb elles «Nostre Senyor ens fa seus, ens deïfica».^[6]

Fe, esperança i caritat corresponen, en cert sentit, a «les tres dimensions del temps: l'obediència de la fe accepta la Paraula que ve de l'eternitat, i, promulgada en la història, es transforma en amor, en present, i obre així la porta de l'esperança».^[7] La fe ens precedeix: ens diu d'on venim, però també on anem; no és només memòria del passat, sinó també llum que il·lumina el futur: ens obre a l'esperança, ens projecta cap a la vida. I, al centre del fil estès entre aquests dos pols, es desplega la caritat, que es conjuga sempre en temps present. Amb la força de la fe i la confiança de l'esperança ens podem dir: aquí i ara, en aquesta persona, en aquesta situació, jo puc ser, amb totes les meves limitacions, llum de Déu, amor de Déu.

La novetat ve de viure amb ell

«El món pateix molta necessitat, fills meus —deia en una ocasió sant Josepmaria—, perquè milions i milions d'ànimes no coneixen Déu, encara no han vist la llum del Redemptor. Cadascun de vosaltres ha de ser —ho vol el Senyor— *quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco*, com un fanal encès al mig de les tenebres».^[8]

La llum que encén aquest fanal té dues fonts. La primera ens pertany pel simple fet d'haver estat creats a imatge i semblança de Déu. Aquesta font no ens abandona mai i es manifesta en la nostra capacitat per comprendre el que és veritable, en la nostra inclinació a estimar el que és bo i, fins i tot més profundament, en la nostra dignitat per haver sortit de la mà d'un creador summament intel·ligent, amorós, lliure, i no d'un atzar cec. A aquesta font de llum

s'hi afegeix el torrent de la nostra «regeneració obrada en el Baptisme, que fa que tot cristià tingui, ontològicament, una nova vida que batega al seu interior».[9] Aquest sagrament guareix la ferida del pecat que heretem dels nostres pares i ens fa més capaços d'il·luminar el nostre entorn.

Aquestes dues grans fonts —ser creats a imatge de Déu i el nostre Baptisme— ens impulsen a reflectir la llum de Déu. Quan un mestre de la llei, amagant-se dels altres, es va apropar fins a Jesús per preguntar-li com podia viure realment a prop de Déu, li va respondre: «Els qui viuen d'acord amb la veritat s'acosten a la llum» (*Jn* 3, 21). També les nostres accions, portades per la misericòrdia de Déu, generen llum si ens deixem impulsar per la nostra bondat i per la seva gràcia, si ens desposseïm del que ens porta a moure'ns, de vegades, en una direcció contrària. Aquesta familiaritat amb la llum de Déu, aquesta facilitat per optar pels seus béns majors abans que per altres d'aparents, es transforma a poc a poc en una «connaturalitat entre l'home i el bé veritable. Aquesta connaturalitat es fonamenta i es desenvolupa en les actituds virtuoses de l'home: la prudència i les altres virtuts cardinals, i en primer lloc les virtuts teologals de la fe, l'esperança i la caritat».[10]

La identificació amb Jesucrist consisteix en el desenvolupament, per la gràcia i per l'acollida que donem a la nostra ànima, d'aquesta *connaturalitat* cada vegada més gran amb ell, de manera que puguem arribar a tenir els seus mateixos sentiments (cf. *Fl* 2, 5), les seves mateixes actituds. Com més s'avança en la intimitat amb Jesús, més ens adonem que buscar la santedat no consisteix principalment en la lluita per assolir l'altura d'un determinat estàndard moral, sinó en un camí confiat en Déu, pel qual sentim amb ell, patim amb ell, vibrem amb ell. Que bé ho il·lustrava sant Josepmaria: «En moments d'esgotament, de tedi, recorre confiadament al Senyor, dient-li, com aquell amic nostre: “Jesús: Tu veuràs el que fas...: abans de començar la lluita, ja estic cansat”».[11] En això consisteix la responsabilitat del cristià: en respondre *amb ell*. «Jesús, soc aquí. Amb tu. Tu veuràs el que fas...».

La vida cristiana, entesa així, no consisteix a assentir un sistema d'idees, sinó a confiar en una persona: en Crist. Així ho han viscut tants homes i dones al llarg de la història. Avui no tenim cap altre missatge ni altres mitjans. Com ells, tenim la tasca d'il·luminar el món des de dins, com gràficament ho descrivien els escrits dels primers segles: «El que l'ànima és per al cos, això són els cristians en el món (...). Déu els ha assenyalat un lloc altíssim i no els és lícit desertar-ne».[12] Ser ànima del món: aquest és el nostre camí, i el camí el tenim dins. És Jesucrist, que ens estima, com ell, molt humans i molt divins.

Carles Ayxelà

[1] Sant Agustí, Sermó 141, núm. 1; 4.

[2] Congregació per a la Doctrina de la Fe, carta *Placuit Deo*, núm. 11.

[3] Francesc, *Lumen Fidei*, núm. 4.

[4] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 127.

[5] *Catecisme de l'Església catòlica*, núm. 1812.

[6] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 98.

[7] J. Ratzinger, *Communio. Un programa teològic y eclesial*, Encuentro, Barcelona 2013, p. 303.

[8] Sant Josepmaria, apunts d'una reunió familiar, 2.VI.1974.

[9] Mons. Fernando Ocariz, "La vocación al Opus Dei como vocación en la Iglesia", a: *El Opus Dei en la Iglesia*, Rialp, Madrid, 2001, p. 173.

[10] Sant Joan Pau II, encíclica *Veritatis splendor*, núm. 64.

[11] Sant Josepmaria, *Forja*, 244.

[12]*Carta a Diognet*, VI.

Torna als continguts

Buscar els sentiments de Crist

Ja havien fet diverses preguntes, llançades amb la intenció de fer ensopegar Jesús en el seu discurs. El Senyor les anava responent, una a una, sense impacientar-se. Al final s'obre pas un escriba, sorprès per tot el que ha escoltat. Admirat per l'ensenyament del Mestre, planteja en públic un dubte que l'inquietava des de feia temps: Què és el més important en la vida? Ell, que estava acostumat a complir minuciosament fins a les prescripcions més petites, de vegades quedava confós: no aconseguia saber què era el més essencial de tot el que feia. De manera que es llança amb la seva pregunta: «Quin és el primer de tots els manaments?» (*Mc 12, 28*). Jesús vol desenredar l'interior d'aquest home, que busca sincerament ser feliç, i se serveix d'unes paraules de l'Esriptura que tenen la fisonomia del llenguatge dels enamorats: «Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot el pensament i amb totes les forces» (*Mc 12, 30*).

Jesús ens vol fer entendre que la vida dels qui creuen en Déu «no es pot reduir a una obediència ansiosa i forçada, sinó que ha de tenir l'amor com a principi».[1] Estimar amb cor, ment, ànima i forces. Però, com ho podem aconseguir? Sant Pau assenyalava el camí als filipencs: «Tingueu els mateixos sentiments que tingué Crist» (*Fl 2, 5*); sentir i reaccionar abans que res —persones, esdeveniments, situacions— com Jesús. Des dels sentiments de Crist se superen les divisions interiors que posen en perill l'estabilitat de l'amor. Si, a més de seguir els passos i les paraules del Senyor, busquem *sentir* com ell, trobarem aquesta senzillesa i felicitat que anhelava l'escriba.

La importància del món interior

El Catecisme de l'Església ens diu que les passions, els sentiments, «són components naturals del psiquisme humà, formen el lloc de pas i asseguruen el llaç entre la vida sensible i la vida de l'esperit»;^[2] estan presents en la vida de tots els homes i, per tant, també ho van estar en la vida de Crist. Sabem, en efecte, que Jesús va plorar davant de la tomba del seu amic Llätzer (cf. *Jn* 11, 35) o que va reaccionar amb fermesa davant dels traficants que havien convertit el Temple de Jerusalem en un mercat (cf. *Jn* 2, 3-17). També el veiem omplir-se d'alegria en veure com els senzills acullen l'Evangelí (*Mt* 11, 25).

Per comprendre bé aquest àmbit de la nostra afectivitat, primer hem de distingir entre les nostres *accions*, d'una banda, i els nostres *sentiments* o *passions*, d'una altra; o, dit d'una altra manera, entre el que fem i el que *ens passa*. Diem que *actuem* quan projectem i fem alguna cosa per iniciativa pròpia: per exemple, quan decidim posar-nos a estudiar o anar a visitar un amic malalt. Altres vegades, en canvi, ens podem veure sorpresos per una reacció imprevista davant d'una situació: ira davant d'una paraula que considerem ofensiva, tristesa davant de la mort inesperada d'una persona estimada o enveja davant d'una cosa valuosa que voldríem tenir. Aquests fenòmens anímics que es produeixen sense que ho decidim s'anomenen *sentiments* o *passions*.

Precisament perquè els sentiments no els hem triat nosaltres, no constitueixen ni un mèrit ni un pecat. Això no vol dir, tanmateix, que siguin sempre neutres, ja que «reben la qualificació moral en la mesura que depenen efectivament de la raó i de la voluntat»;^[3] és a dir, en la mesura que se'ls busca activament o es consenten, acollint-los. L'espontaneïtat amb què es produeixen en nosaltres tampoc implica que no tinguin importància per a la vida cristiana, perquè de fet passa tot el contrari: els sentiments suposen un judici preliminar de l'esdeveniment davant del qual sorgeixen i suggereixen una línia de conducta posterior. I els podem modelar gradualment perquè s'ajustin cada vegada més al que de veritat volem.

Per exemple, davant d'un esdeveniment que se'ns presenta com a bo, sorgeix una passió com l'alegria o l'entusiasme que, al seu torn,

suggereix accions com aplaudir la situació o apropar-se a una persona. D'altra banda, davant d'un esdeveniment que se'ns presenta com a dolent, sorgeix una passió com la ira o la tristesa que, al seu torn, suggereixen accions com el retret o el distanciament. Lògicament, hi ha ocasions en què una situació no s'ha d'aplaudir, malgrat que el judici preliminar dels nostres sentiments sigui positiu; o també hi ha ocasions en què veiem una ofensa on no n'hi ha, i seria un error reaccionar amb un comportament de censura. Per això es pot dir que quan les passions comporten un veritable judici, són una ajuda per a la vida cristiana, perquè possibiliten fer el bé de manera espontània; i, en canvi, quan tenen com a arrel un judici fals, l'obstaculitzen.

Evidentment, qui experimenta passions basades en percepcions equivocades de la realitat encara pot actuar bé, resistint amb esforç a aquest sentiment. Però no es pot anar tota la vida costa amunt, lluitant contínuament contra els embats de les males passions, fent el que no ve de gust fer o rebutjant sempre allò cap al que s'inclina l'afectivitat. Una lluita sostinguda contra els sentiments d'un mateix pot portar fàcilment al desànim o a l'esgotament. Si no s'aconsegueix educar aquest món interior, al final és difícil discernir el que és bo del que és dolent, perquè la ment s'enfosqueix i sovint se cedeix fàcilment davant dels sentiments tal com venen, sense sospesar-los.

L'educació de l'afectivitat

«Educar és introduir en la vida, i la grandesa de la vida és iniciar processos. Ensenyar els joves a iniciar processos, i no a ocupar espais!».[4] Així responia en una ocasió el Papa a una professora, en una trobada amb la comunitat educativa d'una escola. Aquesta recomanació regeix també per a la formació de l'afectivitat, que no es proposa simplement contenir les males passions o bloquejar certs comportaments, sinó donar forma, a poc a poc, al món dels sentiments, perquè els moviments que sorgeixen espontàniament en nosaltres ens ajudin a fer el bé de manera ràpida i natural. Educar els sentiments és iniciar un procés que ens portarà a acollir millor la gràcia de Déu i, així, a identificar-nos amb Jesús. L'afectivitat

ordenada permet que ens agradi fer el que és bo; permet que *el que ens dona la gana fer* coincideixi, gairebé sempre, amb el que agrada a Déu.

Per educar els sentiments els hem de comprendre, saber per què sorgeixen. Hem estat creats amb una inclinació natural envers el que és bo per a nosaltres: l'instint de supervivència, la tendència sexual, el desig de coneixement, la necessitat de treballar i de tenir amics, l'exigència raonable de reconeixement i respecte per part dels qui ens envolten, la recerca de sentit i de la transcendència, etc. Totes aquestes inclinacions naturals són com una força que surt de nosaltres a la cerca del que necessitem. Quan la tendència troba satisfacció, es produeix una ressonància interior positiva, que és un sentiment: alegria, gratitud, serenitat... Però quan la tendència es veu frustrada, sorgeix un sentiment negatiu: enuig, confusió, pessimisme...

Tanmateix, hi ha dos factors que deformen el món dels sentiments i que obstaculitzen el funcionament harmònic de la nostra ànima. El primer és el desordre que el pecat ha produït en el sistema de les tendències: la gràcia de la justificació en Crist elimina la culpa, però no ens torna immediatament la integritat dels desitjos: es tracta d'un camí que s'ha de fer progressivament. El segon factor varia d'unes persones a unes altres: en funció de l'educació rebuda, de l'ambient social i dels pecats personals, l'organisme de les nostres tendències es pot deformar ulteriorment. Per corregir aquest desordre i evitar que sorgeixin sentiments negatius, haurem de baixar fins a l'estrat més profund de la personalitat i ordenar-lo cap al bé. I això s'aconsegueix mitjançant les virtuts.

Què són les virtuts

A començaments del segle XIV, Giotto va omplir de frescos l'interior d'una capella de Pàdua que avui és considerada una de les obres d'art més importants del món. Als laterals, cada pintura presenta una escena de la vida de Jesús i de Maria, des de l'Anunciació fins a l'Ascensió. Totes convergeixen a la paret del fons, que representa el final dels temps: l'escena del Judici Final, amb els benaventurats a la

dreta de Crist i els condemnats a l'esquerra. Però encara hi ha un altre detall: les parets laterals, a la part inferior, la zona més propera a l'espectador, recullen dues sèries de set imatges que no pertanyen pròpiament a la història de la salvació: es tracta de personificacions de set virtuts i set vicis. En aquesta successió d'imatges, que també es dirigeixen cap a cadascun dels costats del Senyor en majestat, l'artista sembla que ha volgut representar la col·laboració humana en aquesta història divina: la nostra possibilitat de facilitar o de dificultar l'obra de la gràcia.

En aquest sentit, sant Josepmaria notava una vegada que hi ha moltes persones que «potser no han tingut ocasió d'escoltar la paraula divina o que l'han oblidada. Però llurs disposicions són humanament sinceres, lleials, compassives, honrades. I jo m'atreveixo a afirmar que qui reuneix aquestes condicions està a punt d'ésser generós amb Déu, perquè les virtuts humanes componen el fonament de les sobrenaturals».[5]

Però, què són les virtuts? Se les pot posseir, de la mateixa manera que agafem una cosa amb la mà, vestim un vestit o calcem unes sabates? En certa manera sí: la intel·ligència i la voluntat, que són les nostres facultats espirituals, i també les apetències sensibles, tenen capacitat de posseir. Tot i que no es tracta d'objectes materials, sí que són qualitats que, quan s'estabilitzen, s'anomenen *bons hàbits* o *virtuts*. Aquestes qualitats no són visibles com les formes i els colors, però se n'adverteix fàcilment la presència en una persona. Per exemple, un matemàtic fa amb facilitat operacions i càlculs que no aconsegueix ni tan sols entendre qui no ha estudiat matemàtiques. El matemàtic *posseeix* una ciència, que és una virtut intel·lectual. La persona temperada, per posar-ne un altre exemple, menja i beu el que és raonable sense gran esforç, perquè *posseeix* una virtut moral, que és la templança. Qui no és amo d'aquest hàbit, només amb dificultat i esforç aconseguirà limitar-se al que és raonable; i, en canvi, qui té el vici que s'oposa a la templança, la gola, fàcilment menjarà més del que hauria de menjar.

Les virtuts morals tenen tres dimensions fonamentals. La primera és de caràcter intel·lectual: com que les virtuts han de regular una reacció, es pressuposa el coneixement d'un estil de vida, el de qui segueix Crist. La virtut de la pobresa, per exemple, pressuposa el coneixement del paper que els béns econòmics tenen en la vida d'un cristià. La segona dimensió de les virtuts és la seva naturalesa afectiva: s'introdueixen en les tendències que es dirigeixen cap a cada bé concret, les modifica a poc a poc i fa que el seu moviment espontani es conformi a l'estil de vida cristià. Això s'aconsegueix mitjançant la repetició d'actes que siguin alhora lliures, conformes al que és virtuós, i realitzats precisament perquè són bons. Actes que semblen bons, però que es fan per temor, conveniència o per altres motius aliens al bé, no aconseguiran fer virtuoses les tendències humanes, perquè no modelaran l'afectivitat. La tercera dimensió de les virtuts, en fi, és que generen una predisposició per al bé: el virtuós té una facilitat i una agudeses especials per distingir el bé del mal, fins i tot en situacions complexes o imprevistes.

Les virtuts ens alliberen

En presentar-se com el bon pastor, imatge que l'arribada del salvador del poble evocava en els seus oients, Jesús diu: «Jo he vingut perquè les ovelles tinguin vida, i en tinguin a desdir» (*Jn* 10, 10). Aquesta vida abundant i plena ens la dona la gràcia de Déu, basada en els nostres anhels per descobrir i prendre el millor del que ens envolta. Per això, tenir aquests hàbits ens fa més lliures; ens converteix a poc a poc en persones més flexibles, que saben descobrir la manera de fer el bé en situacions molt diferents. Les virtuts ens alliberen, perquè ens permeten triar entre els diferents béns que se'ns presenten. Els vicis, en canvi, són rígids, perquè generen automatismes, unes reaccions que són difícils d'abandonar.

La identificació amb Crist, cap a la qual ens mou l'Esperit Sant, passa per adquirir i consolidar les virtuts que Jesús va ensenyar: tant les teologals com les morals. Ens hem aturat en les segones, que reordenen el món interior dels sentiments, tan importants per a la vida cristiana. Tanmateix, el motor i l'arrel de totes aquestes virtuts

és la caritat. Sense aquesta, tot la resta es veuria com un pes que oprimeix la llibertat. Quan un vol viure sincerament per a la glòria del Pare, com va viure Crist, aquest amor guia suaument les eleccions, de manera que siguin cada vegada més semblants a les de Jesús. El manament amb què Jesús va respondre a l'escriba — estimar Déu amb tot el cor i amb totes les forces— no entén d'obediències forçades: necessita fills que emprenguin una tasca gustosa, perquè senten com sent Jesús.

Ángel Rodríguez Luño

[1] Francesc, *Àngelus*, 25.X.2020.

[2] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1764.

[3] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1767.

[4] Francesc, *Discurs*, 6.IV.2019.

[5] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 74.

[Torna als continguts](#)

Nosaltres, l'hàbitat de les virtuts

Déu no viu sol. És una família, una Trinitat de persones unides per l'amor; una font inesgotable de vida, un brollador que s'entrega i es comunica sense parar. Cada persona divina viu lliurement i enterament per a les altres, mirant les altres, en una dependència joiosa. El nostre Déu, deia Benet XVI, és «un *Ésser-per a* (el Pare), un *Ésser-des de* (el Fill) i un *Ésser-amb* (l'Esperit Sant)».[1] I aquesta mateixa lògica resplendeix també en tot el que ha sortit de les seves mans. De manera molt especial, en l'home. Sí: la vida trinitària està gravada en el més profund del nostre ésser. La nostra existència només és autènticament humana, i autènticament divina, si es desenvolupa segons aquestes coordenades trinitàries de comunió: *des de* Déu i *des dels* altres; *amb* Déu i *amb* els altres; *per a* Déu i *per als* altres.

L'equilibrista

Totes les virtuts, fins a la més petita o insignificant, apunten a un creixement en la comunió amb els altres. És cert que, en la mesura que ens proporcionen un cert domini sobre aspectes particulars de la nostra persona, les virtuts (de *virtus*, força) ens empoderen. Entrellaçades entre si, ens fan ser més veritablement nosaltres mateixos. Tanmateix, no persegueixen una perfecció individual, perquè la felicitat no és mai un camí aïllat. Les virtuts ens fan capaços «d'expressar l'amor: aquest amor precisament en el qual l'home-persona es converteix en el senyor i, mitjançant aquest do, realitza el sentit mateix del seu ésser».[2] Una autèntica virtut no s'assoleix al marge o *malgrat* els altres. El camí és, més aviat, el contrari: el del creixement en una llibertat per als altres; una llibertat

que permet que ens puguem comprometre, entregar-nos als qui ens envolten. La virtut, al cap i a la fi, consisteix a *posseir-se per donar-se*. Aquesta és la veritable força, el veritable poder.

Podem imaginar un equilibrista que avança sobre un cable a gran altura, davant de la mirada inquieta del públic. Dia rere dia fa el mateix recorregut, d'un costat a l'altre del filferro. Experimenta una barreja de gosadia i de cautela: tem la caiguda, però gaudeix de l'altura i del risc. Busca superar els seus límits, i el seu objectiu li exigeix un entrenament minuciós. Necessita una habilitat que només assolirà si, superant el vertigen dia rere dia, repeteix l'exercici sense aturar-se. De manera anàloga, per ser persones virtuoses — ordenades o agraïdes, per exemple— necessitarem vèncer les resistències, amb temps i ensinistrament. Quina és la nostra motivació per deixar les coses al seu lloc o per donar les gràcies amablement? Només si sabem que al principi i al final del filferro ens espera algú a qui estimem, persones que necessiten aquests regals, val la pena arriscar-se sobre el buit. No volem únicament assolir una harmonia o una perfecció individual. Així doncs, totes les virtuts tenen com a horitzó l'obertura als altres; són personals i, alhora, tenen una dimensió de comunió, potencien els vincles amb els altres.

Ésser-des de: el regal de dependre

Alguns llibres d'autoajuda ofereixen claus per viure en pau amb un mateix i identifiquen la felicitat amb una vida plena i independent: com si dependre dels altres fos frustrant, com si fos una trava per al desenvolupament personal. Però si dirigim la mirada cap a la Trinitat, entenem que les coses són d'una altra manera. En primer lloc, Déu Fill procedeix del Pare i en rep tot el seu ésser. Aquesta filiació fa que Jesús faci en tot, i amb goig, la voluntat del Pare (cf. *Jn* 4, 34). De manera anàloga, com criatures de Déu, i molt més si hem rebut el Baptisme, que ens incorpora a la vida de Jesús, la nostra existència té un caràcter filial. No ens donem a nosaltres mateixos la vida. Altres persones, que encara no ens coneixien, ens han portat fins aquí. I d'aquestes relacions de filiació —fills de Déu i fills dels

nostres pares— sorgeixen la resta de relacions humanes: perquè som fills, som germans i som família.

D'aquesta manera, en el més íntim de la persona humana es descobreix una dependència radical. La nostra existència es desplega *des d'un altre i des d'altres*. Aquesta realitat és especialment visible quan considerem l'amor conjugal, que consisteix a viure totalment unit a una altra persona i *dependre* de tal manera de l'afecte mutu que no es pot viure sense aquesta persona. Necessitar els altres no escanya, per tant, la llibertat; en canvi, fa més valuosa la persona, la condueix cap a una alegria més plena. Saber que he rebut amor i que el puc tornar omple la vida de sentit.

A més, les virtuts només es poden adquirir, de fet, en un ambient relacional: el seu hàbitat és el «nosaltres». Les nostres disposicions interiors s'eduquen en el contacte amb els altres. És el que fan els pares quan ensenyen als fills algunes maneres de comportar-se: «fill, no dones les gràcies?»; «fill, deixa les coses al seu lloc». Creixem gràcies als consells que rebem; gràcies a converses que il·luminen la raó amb principis fermes. Principis que, si es porten a la vida, van formant les virtuts i ens van facilitant entendre on és el bé i com el podem assolir.

En aquest procés, l'exemple de les persones que ens envolten també és una font d'ensenyament. Un clima virtuós en la família o al lloc del treball és un viver de virtuts. I, lamentablement, també passa el contrari: allà on el clima és descuidat és més difícil créixer humanament. Una llar sòbria educa els fills en la templança; una mare detallista ensenya als seus fills el valor de les petites coses. El mateix passa entre amics, entre companys de feina i en qualsevol comunitat humana. Forma part de la nostra tasca evangelitzadora crear al nostre voltant un ambient que ajudi a descobrir i a créixer en aquest camí. És el que fa l'Església quan ens presenta com a model la vida dels sants: en aquest cas no tenim la teoria, sinó les virtuts encarnades en una persona; veiem que és veritablement possible deixar entrar Déu i els altres a la nostra vida.

Ésser-amb: l'alegria d'acompanyar

L'Esperit Sant, que procedeix del Pare i del Fill, és l'amor compartit i enviat als homes per *ésser-amb* nosaltres.[3] Ell és «el brollador inesgotable de la vida de Déu en nosaltres»,^[4] d'aquesta vida que només es pot desplegar en forma de comunió interpersonal. Així és: els homes i les dones no vivim sense més ni més, sinó que *con-vivim*; la nostra existència és un *ésser-amb* els qui ens envolten. Només hi ha vida on hi ha comunió. Els vincles que creem amb els altres són moltes vegades la força que permet el nostre propi creixement personal.

Tot i que algunes maneres de pensar i de viure actuals ens ofereixen un model d'home independent i, en certa manera, autosuficient, la Paraula de Déu ens diu que no som naufrags que sobreviuen en el seu aïllament, sinó persones que necessiten els altres. Sant Pau recorda als de Corint que tots són part d'una mateixa unitat: «Vosaltres formeu el cos de Crist, i cadascú n'és un membre» (1 Co 12, 27). Estem implicats per forts fils de gràcia i d'amor, fins i tot amb els qui ens han precedit i amb els qui ens seguiran en el camí cap a Déu. Així ho expressa el Catecisme de l'Església: «El més petit dels nostres actes, fet per caritat, repercuteix a favor de tots, dintre aquesta solidaritat amb tots els homes, vius o morts, que es basa en la comunió dels sants».^[5] Serem millors si ens ajudem entre tots, des dels altres i amb els altres.

No estem sols en el camí per adquirir les virtuts. Com deia sant Josepmaria, «ningú no és un vers aïllat (...): d'alguna manera, tots ens ajudem o ens perjudiquem. Tots som anelles d'una mateixa cadena».^[6] Durant la seva infantesa, molts infants es divertien jugant a construir castells amb les cartes: una carta s'aguantava sobre la que tenia més a prop i juntes se sostenien. A sobre, al seu torn, se'n col·locaven d'altres, que es mantenien dretes gràcies a les de baix; i així, a poc a poc, s'edificaven uns castells molt delicats que amb qualsevol moviment en fals es podien esfondrar. Anàlogament, també la nostra vida és un teixit de relacions i de trobades, un *ésser-amb* els altres: «La vostra mútua feblesa és també suport que us manté drets (...): com se sostenen mútuament, apuntalant-se, els naips».^[7]

És font d'alegria sentir la proximitat de persones que ens ofereixen el seu suport, i a les quals nosaltres també sostenim. Acompanyar els altres i ser acompanyats per ells és el segell d'una existència veritablement cristiana. Pensem en els deixebles d'Emaús: si no s'haguessin trobat amb aquell caminant misteriós que els va obrir els ulls, haurien seguit tancats en el seu desconcert (cf. *Lc* 24, 13-17). Tenir persones a prop serveix d'estímul per continuar endavant; elles ens sabran sostenir o aixecar. Quan ajudem altres persones a assolir la millor versió de si mateixes, fem el mateix que va fer Jesús amb els dos deixebles que abandonaven Jerusalem. Envoltats de persones que ens estimen i en les quals confiem, és més fàcil créixer.

Totes les virtuts tenen un caràcter relacional, fins i tot les que semblen més individuals. La fortalesa o la templança, per exemple, també ens dirigeixen cap als altres: ens permeten compartir el bé que hem descobert. Les virtuts obren les portes a la trobada generosa i ens faciliten la donació. No hi ha persones virtuoses però tancades en si mateixes: això seria només aparença de virtut. En realitat, «no hi pot haver cap virtut que pugui facilitar l'egoisme; cada una redonda necessàriament en bé de la nostra ànima i de les ànimes dels qui ens volten».[8]

Ésser-per a: el goig de servir

El Pare és l'origen de la vida trinitària. Tot en ell és donació al Fill, plenitud que surt i entrega gratuïtament tot el que té, amb delicadeses de mare (cf. *Mt* 23, 37; *Sl* 131, 2). Aquesta paternitat divina és la font de tota paternitat (*Ef* 3, 15), un do que Déu ens confia a cadascú perquè també siguem origen de vida en els altres. Tots estem cridats a ser pares o mares: un deixeble és *fill* del seu mestre, un amic és *pare* i *fill* d'un altre amic, etc. Tots som fills i, alhora, ens convertim en persones madures en la mesura que ens preparem per ser pares o mares, cadascú segons la seva vocació personal.

Cada persona es troba veritablement a si mateixa només quan aconseguix sortir del seu enclaustrament i entregar-se als altres. El Concili Vaticà II afirma en moltes ocasions, com si repetís un

missatge especialment oportú per a la nostra època, que l'home no es pot «trobar, ell, plenament si no és a través del do sincer de si mateix».[9] Només així som veritablement feliços. Regalar la vida «als altres és de tal eficàcia, que Déu ho premia amb una humilitat plena d'alegria».[10] I l'alegria d'ésser-per als altres es manifesta en actes concrets d'entrega, de servei, de comprensió. En tenim moltes oportunitats cada jornada: quan acudim amb rapidesa a fer un favor, quan jutgem amb misericòrdia el comportament dels altres, quan som persones amb les quals sempre es pot comptar per a una necessitat... Aquest va ser l'estil de vida dels primers cristians, tan sorprenent per als pagans, que repetien: «Mireu com s'estimen, (...) mireu com estan disposats a morir l'un per l'altre».[11]

Maria també s'ocupa dels altres i s'oblida completament d'ella mateixa: sap tenir cura d'Elisabet en el tram final de l'embaràs, a Canà està pendent del feliç desenvolupament del casament, al Calvari acompanya el seu Fill amb molta serenitat enmig del dolor... En ella hi «trobem seguretat i també força per continuar portant el consol del seu Fill a qui el necessita».[12] Tota la gràcia i la virtut de la mare de Crist s'aboquen espontàniament en els altres, perquè, per a les persones que volem seguir Jesús, no hi ha cap bé que no es pugui transformar en bé de tots.

José Manuel Antuña

[1] Joseph Ratzinger, *Fe, verdatat y tolerancia*, Sígueme, Madrid, 2005, p. 214.

[2] Sant Joan Pau II, Audiència, 16.I.1980.

[3] Cf. Ricardo de San Víctor, *De Trinitate*, III, 2-4.

[4] Francesc, Audiència general, 8.V.2013.

[5] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 953.

[6] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 76.

- [7] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 462.
- [8] *Amics de Déu*, núm. 76.
- [9] Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, núm. 24.
- [10] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 591.
- [11] Tertuliano, *Apologeticum*, 39, 1-18.
- [12] Mons. F. Ocáriz, Missatge, 29.IV.2020.

[Torna als continguts](#)

Per poder ser amics

Quan una persona viu els seus últims moments, quan és a punt «de passar d'aquest món al Pare» (*Jn 13, 1*), tendeix a pensar en les coses essencials. El seu interès se centra a resoldre les coses que no voldria deixar inacabades: aconseguir dirigir unes frases d'afecte als seus, fer un balanç ràpid de la seva vida, intentar reconciliar-se amb algú... Això també passa en la vida de Jesús. El preàmbul de les seves hores finals és un sopar ritual amb la seves persones més properes. Els evangelis ens permeten saber com van ser aquells moments a través d'unes commovedores *pàgines d'amistat*, en les quals el Senyor ens deixa com a herència el testimoni del seu amor. «En la intimitat del Cenacle, Jesús diu als apòstols: «A vosaltres us he dit amics» (*Jn 15, 15*). I en ells ens ho ha dit a tots. Déu ens vol no només com a criatures, sinó com a fills a qui, en Crist, ofereix veritable amistat».

[1]

Una trobada d'intimitats

L'amistat és una relació en dues direccions, que creix a través del donar i de l'acceptar. Jesucrist ofereix als seus amics el do més gran que existeix: «Jo pregaré el Pare, que us donarà un altre Defensor» (*Jn 14, 16*). Però, a la seva manera, també demana reciprocitat; ens demana que acceptem els seus regals: «Manteniu-vos en el meu amor» (*Jn 15, 9*). No hi ha amistats en les quals només una part estigui involucrada. Tota amistat genuïna suposa un esforç, tant per entrar en la vida dels altres com per deixar que aquests tinguin espai en nosaltres.

Aquest moviment d'acostament mutu no sempre és fàcil; i menys encara si l'ambient social, o les nostres inèrcies, ens porten a comptar poc amb els altres, a bloquejar el nostre món interior davant de possibles intrusions o a mirar els altres només quan ens poden ser útils momentàniament. Per possibilitar l'amistat hem d'estar disposats a obrir les portes del cor. Això ens fa segurament vulnerables, però també ens fa més humans. Qui no ha experimentat aquells moments de complicitat amb una altra persona, quan la trobada de dos mons interiors es fa evident? Podríem pensar que aquestes situacions, plenes de candor i d'intensitat, són pròpies de la joventut. Tanmateix, qui perd la por d'obrir la seva interioritat i d'acollir els altres al seu cor és capaç d'entaular amistats profundes a qualsevol edat: tant amb els seus pares, germans, fills, espòs o esposa com amb els qui viuen a casa seva o amb els col·legues de feina.

Benevolència i tendresa

Des de molt antic s'ha considerat que «l'amistat és una virtut o, en tot cas, quelcom acompanyat de virtut. A més, és el més necessari per a la vida».[2] Perquè una amistat es consolidi i creixi cal que els amics fomentin algunes disposicions que afavoreixen l'intercanvi d'interioritats. L'amistat, en efecte, està feta de «recerca del bé de l'altre, reciprocitat, intimitat, tendresa, estabilitat, i una semblança entre els amics que es va construint amb la vida compartida».[3]

La cerca del bé de l'altre, també coneguda com a benevolència, és potser la principal d'aquestes disposicions. No significa tant que m'importi *un bé concret de l'altre* -ni tan sols un *bé per a l'altre*—, sinó que m'importa *l'altre*: m'interessa que sigui feliç. La benevolència indica l'autenticitat de l'afecte cap als nostres amics, que suposa «reconèixer-los i afirmar-los tal com són, amb els seus problemes, els seus defectes, la seva història personal, el seu entorn i els seus temps per apropar-se a Jesús. Per això, per construir una veritable amistat, cal que desenvolupem la capacitat de mirar amb afecte les altres persones, fins a veure-les amb els ulls de Crist».[4]

Millorar la nostra capacitat d'obrir-nos als altres requereix també guanyar en tendresa. Contràriament al que de vegades es pensa, la

tendresa «no és la virtut dels febles, sinó més aviat al contrari: denota fortalesa d'ànim i capacitat d'atenció, de compassió, de veritable obertura a l'altre».[5] La tendresa és camp fèrtil, fruit del treball diari: hi pot créixer la complicitat, la confiança. «Cadascun de vosaltres té el cor ple de tendresa, com el tinc jo»,[6] deia sant Josepmaria. Aquesta tendresa es pot produir en persones afectuosament expressives o en temperaments més introvertits, i sap adaptar-se a una manera de ser i a l'altra. En aquells moments íntims de l'Última Cena, precisament, Jesús forceja amb Pere, que no es vol deixar rentar els peus (cf. *Jn* 13, 6-11), però també permet que Joan reclini el cap al seu pit (cf. *Jn* 13, 23). La tendresa de l'amic entén les necessitats de l'altre, en respecta la intimitat, la manera de ser; evita envair i, en canvi, ofereix la seva presència silenciosa.

Continuïtat i sintonia

Un altre component necessari de l'amistat és la continuïtat de la relació, perquè dues interioritats no s'obren de manera sobtada. Les coses importants necessiten temps per arrelar i per créixer en el cor humà. De vegades sembla que hem trobat un *nou millor amic*, però en realitat a aquesta relació encara li falta molt per créixer. «Fa falta molt de temps per parlar, estar junts, conèixer-se... Llavors és quan es forja l'amistat. Només en aquesta paciència una amistat pot ser real».[7]

Els amics desitgen veure's, estar junts, poder compartir el que és valuós per a cadascun. Als apòstols els agradava estar amb Jesús, no només perquè el consideraven el Messies d'Israel, sinó perquè eren bons amics. No el seguien només per conviccions històriques o intel·lectuals, sinó perquè Jesús havia tornat part de la seva vida: «El vostre cor s'alegrarà quan us tornaré a veure. I la vostra alegria, ningú no us la prendrà» (*Jn* 16, 22).

Les trobades i la comunicació al llarg del temps van enrobustint l'amistat fins que la fan sòlida, fins i tot a prova de distància. Llavors es genera una sintonia especial entre els amics, perquè cadascú comunica espontàniament a l'altre els béns que omplen la seva vida. Per aquest camí s'arriba a valorar el que l'altra persona valora, a

gaudir amb les seves coses; i, també com és lògic, a entristir-se amb allò que li causa tristesa. L'amic atreu sincerament l'altre amic, no el convenç ni l'entabana disfressant d'amistat altres interessos.

Virtuts per a la convivència

Sant Tomàs d'Aquino diu que «entre les coses del món no n'hi ha cap que dignament es pugui preferir a l'amistat, perquè ella és la que ajunta els virtuosos, i conserva i aixeca la virtut».[8] El camí de la virtut és un aliat de les relacions d'amistat: els qui conreen la imatge de Déu en les seves vides es reconeixen fàcilment entre si, i tendeixen a compartir aquesta bellesa interior.

Certament, hi ha algunes virtuts que són més aptes per preparar aquest camí o per fer-lo créixer: són les virtuts de la convivència. L'«ambient d'amistat, que cadascú està cridat a portar amb si mateix, és fruit de la suma de molts esforços per fer la vida agradable als altres. Guanyar en afabilitat, alegria, paciència, optimisme, delicadesa, i en totes les virtuts que fan amable la convivència, és important perquè les persones es puguin sentir acollides i ser felices: “Les paraules gentils multipliquen els amics, una llengua afable afavoreix les bones relacions” (Si 6, 5). La lluita per millorar el caràcter d'un mateix és condició necessària perquè sorgeixin més fàcilment relacions d'amistat».[9]

No sempre és fàcil distingir quins aspectes de la personalitat d'un mateix han de ser modelats en l'àmbit de l'amistat, o quins han de ser tolerats —fins i tot estimats— per l'amic. Potser no cal fer massa distincions, sinó intentar treballar sobre un mateix, que és el que tenim al nostre abast: si soc tímid, intentaré ser més extravertit; si tinc reaccions fortes, m'entossudiré a suavitzar-les; si tendixo a ser inexpressiu, intentaré manifestar més el que sento; etc. El que en tot cas no portaria gaire lluny seria quedar-se en una afirmació obstinada del propi jo. Sant Josepmaria animava els uns i els altres a sortir al pas d'aquesta trampa: «A voltes pretens justificar-te, assegurant que ets distret, despistat; o que, per caràcter, ets sec, reservadot. I afegeixes que, per això, ni tan sols coneixes a fons les

persones amb qui convius. —Escolta: veritat que no et quedes tranquil amb aquesta excusa?». [10]

* * *

Tota amistat és un do que es rep i, quan s'accepta, es converteix en do per a l'altre. És la característica de l'amor: només el pot donar qui l'ha rebut abans. Fins i tot l'amor que Jesucrist ofereix als apòstols està precedit pel que se li ha lliurat: «Tal com el Pare m'estima, també jo us estimo a vosaltres» (*Jn 15, 9*). Per això, a més de créixer en totes les virtuts que ens ajuden a obrir-nos als altres, el més important per ser amics veritables és aprofundir en aquest amor de Déu per nosaltres. A mesura que augmenta aquesta relació d'intimitat, la capacitat d'estimar els altres s'eixampla. «Amor a Déu i amor al proïsme són inseparables, són un únic manament. Però ambdós viuen de l'amor que ve de Déu, que ens ha estimat primer (...). L'amor és «diví» perquè prové de Déu, ens uneix a Ell i, mitjançant aquest procés unificador, ens transforma en un Nosaltres que supera les nostres divisions i ens converteix en una sola cosa, fins que al final Déu sigui «tot per a tots» (cf. *1 Co 15, 28*)». [11]

Jorge Mario Jaramillo

[1] Mons. F. Ocariz, Carta pastoral, 1.XI.2019, núm. 2.

[2] Aristòtil, *Ètica a Nicòmac*, 7, 8, 1155a.

[3] Francesc, Ex. Ap. *Amoris laetitia*, núm. 123.

[4] Mons. F. Ocariz, Carta pastoral, 1.XI.2019, núm. 8.

[5] Francesc, Homilia, 19.III.2013.

[6] Sant Josepmaria, apunts d'una reunió familiar el 15.IX.1971. AGP, biblioteca, P01.

[7] Francesc, Entrevista, 13.IX.2015. Text complet al lloc web de l'Agència Informativa Catòlica Argentina.

[8] Sant Tomàs d'Aquino, *Del gobierno de los príncipes*, I, X.

[9] Mons. F. Ocariz, Carta pastoral, 1.XI.2019, núm. 9.

[10] Sant Josepmaria, *Solc*, núm. 755.

[11] Benet XVI, Enc. *Deus caritas est*, núm. 18.

[Torna als continguts](#)

Fins a posar-ho per obra

En un oli sobre taula que es conserva a Berlín, el 1627 Rembrandt va retratar un ancià assegut davant d'una taula, enmig de la penombra. Al seu voltant s'hi amunteguen monedes d'or i títols de propietat. Entre els objectes també hi ha un rellotge, premonició que indica que les seves hores estan comptades. L'ancià porta unes lents per suplir la seva poca visió, i il·lumina la taula i les seves possessions amb una espelma, que cobreix amb la mà dreta: una llum incerta, com un fil de vida, que aviat s'extingirà.

Així s'imaginava aquest gran artista la paràbola que Jesús va explicar en una ocasió davant d'una multitud de milers de persones: «A un home ric, la terra li va donar molt. Ell pensava: “Què faré, si no tinc on guardar la meva collita?”. I es va dir: “Ja ho sé, què faré: tiraré a terra els meus graners, en construiré de més grans, hi guardaré tot el meu gra i els meus béns, i em diré a mi mateix: ‘Tens molts béns en reserva per a molts anys; reposa, menja, beu i diverteix-te’”. Però Déu li digué: “Insensat! Aquesta mateixa nit et reclamaran la vida, i tot això que has acumulat, de qui serà?”. Així passa amb el qui reuneix tresors per a ell mateix i no es fa ric davant de Déu» (*Lc 12, 16-21*).

Déu mateix qualifica aquest ric d'«insensat» o imprudent. «L'home que tots coneixien com a intel·ligent i afortunat és un idiota als ulls de Déu: “insensat”, li diu. Davant el que és veritablement autèntic, apareix amb tots els seus càlculs estranyament neci i curt de vista, perquè en aquests càlculs s'havia oblidat del que és autèntic: que la seva ànima desitjava quelcom més que béns i alegries, i que algun dia es trobaria davant de Déu».[1] Aquest home no s'adonava que el

sentit de la seva vida es resumia en l'amor a Déu i al proïisme. Per això, quan va tenir l'oportunitat de fer alguna cosa pels altres, no va aconseguir pensar més enllà de si mateix. En el fons ignorava «com són i com estan veritablement les coses»; no podia obrar bé, perquè «el bé és el que està conforme a la realitat».[2] Per això és insensat. Per això és imprudent.

Les falses prudències

La prudència és la virtut que connecta el nostre obrar amb la realitat: prudent és l'home a qui les coses *li semblen* com realment són. Des de la base d'aquesta connexió amb la realitat, aquesta virtut porta a triar els mitjans adequats per aconseguir un fi *bo*, i a posar-los per obra, és a dir, la prudència no dona per bo qualsevol fi. Per això, sant Josepmaria deia: «hem de preguntar-nos sempre: prudència, per què?».[3] I responem: per estimar Déu i els altres. Com va escriure sant Agustí, «la prudència és l'amor que sap discernir el que és útil per anar a Déu del que ens en pot allunyar».[4]

La prudència necessita estar acompanyada de la fe i de la caritat per no degenerar en una de les seves caricatures. Existeixen, en efecte, dues falses prudències. D'una banda, tenim la simple «prudència de la carn» (*Rm* 8, 6), la de qui posa el seu únic punt de mira en els plaers i en els béns sensibles i només busca el seu gaudi i possessió, sense atendre altres fins més importants.[5] «L'anomena raó i la fa servir únicament per ser més bèstia que totes les bèsties»,[6] diu sobre això Mefistòfil, en una famosa obra de Goethe. D'altra banda, tenim l'«astúcia»: l'habilitat de trobar els mitjans que permeten obtenir un fi pervers. Aquest fi dolent no ha de ser necessàriament un de sensible, com si el plaer fos quelcom dolent per si mateix; pot consistir, per exemple, en una cerca egoïsta de la seguretat d'un mateix, sense tenir en compte les necessitats dels altres,[7] com passa en el cas del ric de la nostra paràbola.

La veritable prudència, afirma el *Catecisme de l'Església Catòlica*, «disposa la raó pràctica a discernir en tota circumstància el nostre *veritable bé* i a escollir els mitjans justos per aconseguir-lo».[8] Aquest veritable bé no es limita al de la sensibilitat, sinó que inclou la

persona en la seva integritat; és el bé que sorgeix de la veritat de les coses mateixes, i no només dels meus desitjos. Consisteix a donar a cadascú el que és seu, a perseverar en el camí que ens farà més feliços —la santedat, l'amor, la fidelitat— malgrat les dificultats que hi trobem; és el goig dels plaers sensibles en harmonia amb la veritat del nostre ésser.

Aquesta definició de la prudència parla d'un discerniment i d'una elecció. Per al primer —«discernir el veritable bé»— necessitem afinar la nostra voluntat i el nostre cor, de manera que estimin i desitgin el bé veritable. Això s'aconsegueix amb les altres virtuts, especialment amb la justícia, però també amb la fortalesa i la temperància. Les virtuts morals, en efecte, indiquen el bé a la prudència: només amb aquestes es pot orientar cap als fins bons i «triar els mitjans rectes» per dur-los a terme. Però, alhora, en la definició de qualsevol acte virtuós entra la prudència com a *mesura*, ja que és ella la que connecta l'acció amb la realitat i decideix, aquí i ara, el terme mitjà, el més excel·lent, entre dos extrems viciosos, és a dir, la prudència és tant un requisit per al creixement de les altres virtuts morals com un resultat d'aquestes. És com un *cercle virtuós*. I per això és tan important l'educació i l'ambient en què vivim: hi aprenem a estimar i a assaborir el veritable bé, no per mitjà de raonaments, sinó mitjançant la identificació amb les persones que estimem.

Deliberació: parar-se a pensar

En estudiar amb deteniment la prudència, sant Tomàs d'Aquino hi distingeix tres actes: deliberació, decisió i imperi. Els dos primers es produeixen només en la nostra raó; el tercer, en canvi, ens porta a l'acció.[9] Aquests tres actes es poden identificar clarament en un altre relat de Jesús: la paràbola de les verges sense seny i assenyades, en què el Senyor compara el regne del cel amb una part de la celebració del matrimoni jueu (cf. *Mt 25, 1-13*).

La cerimònia que apareix a la paràbola consistia a conduir l'esposa, amb certes formalitats, fins a la casa de l'espòs. A última hora del dia, normalment cap al tard d'un dimecres, els convidats s'entretenien a

la casa de la dona. L'espòs arribava una mica abans de la mitjanit, amb els seus amics més propers, per trobar-se amb l'esposa. Il·luminat per les flames de les candeles, era rebut pels convidats. Era costum que, també allà, deu dones esperessin l'espòs amb torxes sostinguts per bastons, en record de les solemnitats públiques jueves. Són les deu verges de les quals diu Jesús que «van prendre els llums» i «van sortir a rebre l'espòs». Tota la comitiva s'havia de traslladar llavors, acompanyada per la llum d'aquestes torxes, fins a la casa paterna de l'espòs, on tindria lloc el matrimoni.

Tanmateix, no totes estaven igual de preparades per intervenir-hi. En realitat, n'hi havia «cinc que no tenien seny i cinc que eren assenyades. Les que no tenien seny van prendre les seves torxes, però no es van endur oli. En canvi, les assenyades es van endur ampolles amb oli juntament amb les torxes». Aquestes últimes van ser previsoros: van recordar que en aquests casos l'espòs no arribava fins a prop de mitjanit; van calcular que els seus llums no durarien tant de temps encesos (deliberació); van optar per portar torxes amb oli de reserva, malgrat la incomoditat que suposava carregar-les (decisió), i finalment així ho van fer (imperi). En canvi, les que no tenien seny, tot i que potser van sentir com les assenyades comentaven el problema, i fins i tot les van veure quan anaven a buscar les torxes, no van voler complicar-se la vida; es van deixar dur per la precipitació i les presses per arribar com més aviat millor a la casa de la núvia; es van veure atretes pels jocs i les rialles, i no van pensar gaire més. Fa l'efecte que les verges sense seny de la paràbola van ser imprudents potser sobretot per falta de deliberació, es van deixar portar per cert esbojarrament.

Al final, va passar el que era previsible: «Com que l'espòs tardava, els vingué son a totes i es van adormir. A mitjanit es va sentir un clam: «L'espòs és aquí. Sortiu a rebre'l!». Les joves s'aixequen i preparen les torxes, però les que no tenien seny descobreixen que les seves s'apaguen per falta d'oli. Llavors demanen a les prudentes que els en deixin una mica, cosa que aquestes no fan, precisament perquè són prudentes: «Potser no n'hi hauria prou per a nosaltres i per a vosaltres; val més que aneu als qui en venen i us en compreu»,

responen. Però mentre van a comprar, arriba l'espòs, pren l'esposa i s'inicia la processó cap a casa seva, acompanyada finalment només per les cinc verges prudentes, amb les seves torxes enceses i una multitud que canta i balla. Quan arriben a la casa, la porta es tanca i s'inicia el banquet. Quan arriben les cinc verges sense seny ja és tard. Tot i que imploren dient «Senyor, senyor, obre'ns!», obtenen aquesta duríssima resposta: «Us asseguro que no us conec».

Ens podem preguntar: per què Jesús diu d'unes que són assenyades i de les altres que no tenen seny? La paràbola permetria respondre segons les tres etapes de l'acció prudent, però en ressalta de manera especial la primera: la deliberació. Per actuar bé cal parar-se a pensar en la situació, amb una escolta atenta i fidel al ser de les coses; portar a la memòria casos similars, per treure'n experiència; deixar-se aconsellar-se pels altres —pels prudentes—, perquè, com també diu sant Tomàs, «en les coses que incumbeixen la prudència no hi ha ningú que sempre en tingui prou amb si mateix».[10] I, finalment, cal estar atent a les circumstàncies canviants, que poden aconsellar adaptar el pla i prendre una nova decisió per aconseguir el bé pretès. Es tracta, en definitiva, de conèixer la realitat, pressupost indispensable per fer el bé. No n'hi ha prou amb la «bona intenció» o la «bona voluntat»: es requereix caminar en la veritat, perquè només «la veritat us farà lliures» (*Jn 8, 31*).

Sant Josepmaria animava a estudiar detalladament els assumptes abans de prendre una decisió, escoltar-ne totes les parts implicades i evitar la precipitació: «El que és urgent pot esperar —deia— i el que és molt urgent ha d'esperar».[11] Feia veure la necessitat de demanar consell a l'Esperit Sant en l'oració, perquè «la veritable prudència és la que està atenta a les insinuacions de Déu».[12] També suggeria acudir a altres persones que ens poden ajudar, com un director espiritual o els qui comparteixen amb nosaltres la responsabilitat d'una decisió. En aquest procés de deliberació, la humilitat és fonamental per poder-nos obrir a la veritat, per apropar-nos tant com sigui possible a la realitat de les coses.

Decisió: triar el camí

Per il·lustrar la decisió, segon moment de la prudència, és esclaridor el relat de sant Marc cap a les primeres hores del matí de Diumenge de Resurrecció. Maria Magdalena i les altres dones havien comprat aromes per embalsamar el cos de Jesús i s'havien posat en camí molt aviat, mentre es deien les unes a les altres: «Qui ens farà rodolar la pedra de l'entrada del sepulcre?» (Mc 16, 3). Tot i que no han aconseguit trobar una solució per a tots els problemes als quals s'enfrontaran, l'amor a Jesús mou aquestes dones a prendre la decisió correcta, prudent: es decideixen a actuar amb les dades que tenen. «Era una llosa enorme», comenta sant Josepmaria. «Així passa d'ordinari. Les dificultats es veuen de seguida, però, si l'amor hi intervé, no es repara en aquests obstacles: hi ha audàcia, decisió, valentia: el que s'ha de fer, es fa! Qui traurà aquella pedra? Elles soles no podien; i, tanmateix, continuen endavant, anant cap al sepulcre. Fill meu, tu i jo, com anem de vacil·lacions? Tenim aquesta decisió santa o hem de confessar que sentim vergonya en contemplar la decisió, la intrepidesa, l'audàcia d'aquestes dones? Quan van arribar al sepulcre, "s'adonaren que la pedra ja havia estat apartada" (Mc 16, 4). Això passa sempre. Quan ens decidim a posar per obra el que hem de fer, les dificultats se superen fàcilment».[13]

La deliberació, aquell primer acte de la prudència, no pot prosseguir indefinidament. En algun moment l'hem de donar per acabada i decidir. Perquè la indecisió és una altra forma d'imprudència que fa estèril la deliberació prèvia: no serveix de res discernir quina és la línia d'actuació més virtuosa si després no em decideixo per aquesta, bé perquè no em ve de gust, bé perquè no estic d'humor, pel «què diran», per por d'equivocar-me o per qualsevol altre motiu. No serveix de res saber què és el millor si no em decideixo a fer-ho. «Demà!: alguna vegada és prudència; moltes vegades és l'adverbi dels vençuts»,[14] deia també sant Josepmaria. La persona prudent no espera la certesa on no n'hi pot haver; més aviat, «s'estima més no encertar vint cops, que no pas deixar-se endur per un abstencionisme còmode».[15] No decidir és moltes vegades una imprudència, perquè llavors els altres, o simplement el temps, decidiran per nosaltres, potser amb menys criteri per encertar-la. La

persona prudent no pretén tenir-ho tot absolutament controlat: reconeix la seva limitació i confia en Déu, perquè això és el més real.

L'exemple de Jesús és eloqüent. A l'evangeli se'ns mostra com a algú que coneix la realitat, el seu destí, el seu bé veritable: espera prudentment l'arribada de la seva «hora». Per exemple, a Canà diu a la seva mare: «Encara no ha arribat la meua hora» (*Jn 2, 4*). Després, en dues ocasions, sant Joan ens explica com s'obre pas entre la multitud «perquè encara no havia arribat la seva hora» (*Jn 7, 30; 8, 20*). En algun moment, fins i tot, veiem que no coincideixen els seus desitjos i els seus sentiments (cf. *Mt 26, 39*), però malgrat tot tria el bé. Aquell «Aixequiu-vos, anem!» (*Mt 26, 46*), abans de la seva captura a Getsemaní, és una elecció prudent, heroicament prudent.

Imperi: passar a l'acció

Al final del Sermó de la muntanya Jesús dona alguns advertiments, entre els quals hi ha aquesta imatge sobre la persona prudent: «Per això, tothom qui escolta aquestes meves paraules i les compleix, s'assembla a un home assenyat que va construir la seva casa sobre roca (...). En canvi, tothom qui escolta aquestes meves paraules i no les compleix, s'assembla a un home sense seny que va construir la seva casa damunt de sorra» (*Mt 7, 24-26*). La distinció entre el prudent i el neci és aquí, en la posada en pràctica del que s'ha après. Perquè no n'hi ha prou amb deliberar i decidir: cal passar a l'acció. En això consisteix el tercer i últim moment de la veritable prudència, l'*imperi* o execució, del qual sant Tomàs diu que és el més important, perquè no serveix de res conèixer el camí si no es recorre.[16] Es pot ser imprudent no només per precipitació o per indecisió, sinó també —és més freqüent del que sembla— per aturar-se davant dels obstacles o per la negligència en ometre el que s'ha de fer, moltes vegades per una cosa tan senzilla com el simple oblit.

«Pensar a poc a poc i obrar aviat»: així aconsellava una vegada sant Josepmaria al beat Àlvar del Portillo.[17] Amb aquesta màxima volia, d'una banda, prevenir-lo davant dels errors als quals porta la precipitació, però també advertir-lo de la imprudència de dilatar sense necessitat la decisió i la seva posada en marxa. L'audàcia no és

imprudència. Més encara, si és veritable audàcia, és veritable prudència. «Allò que cal fer es fa... Sense vacil·lar... Sense miraments... Altrament, ni Cisneros hauria estat Cisneros; ni Teresa de Ahumada, Santa Teresa, ni Iñigo de Loyola, Sant Ignasi... Déu i audàcia!». [18]

Els retards innecessaris en l'execució del que s'ha decidit poden, a més, fer mal als altres: particularment si es té una tasca de formació o de govern, com els pares respecte als fills, o els caps respecte als subordinats. Es requereix fortalesa per superar les pors, la temptació de fer el que és més còmode o l'afecció excessiva a la imatge d'un mateix. Ho reflecteix molt bé una carta en la qual santa Catalina de Siena apressava el Papa Gregori XI a aturar els excessos d'alguns clergues: «Aquesta classe d'indulgència, que neix de l'amor propi i de l'amor als parents, als amics i a la pau terrenal, és, en realitat, la pitjor crueltat, perquè si una ferida no es neteja amb ferro candent i el bisturí del cirurgià quan és necessari, s'infectarà i, al final, portarà la mort. Posar ungüents pot ser agradable per al malalt, però no el faran millorar». [19]

Naturalment, l'audàcia de la veritable prudència no està disputada amb la cerca del millor moment per a l'execució del que s'ha decidit, tenint sempre en compte la caritat, el bé de les persones. De vegades cal saber esperar amb paciència. Altres vegades no convindrà esperar, perquè les conseqüències de fer-ho serien pitjors, perquè l'oportunitat no es tornarà a repetir o per altres motius. La persona prudent és aquella que, aquí i ara, «aprecia amb cop segur de vista si determinada acció concreta ha de ser el camí que realment condueixi a l'obtenció del fi proposat». [20] Però, en tot cas, només l'execució del que s'ha decidit, després d'una deliberació prudent, realitzarà en nosaltres aquell desig profund de Jesús (*Mt* 5, 16): «Que brilli igualment la vostra llum davant la gent; així veuran les vostres bones obres i glorificaran el vostre Pare del cel».

José Brage

- [1] J. Ratzinger, *Mirar a Cristo*, Edicep, València, 2005, p. 20-22.
- [2] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, Rialp, Madrid, 1976, p. 16.
- [3] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 85.
- [4] Sant Agustí, *De moribus Ecclesiae*, I, 15, 25.
- [5] Sant Tomàs d'Aquino, *Suma teològica*, II-II, q. 47, a. 13, res.
- [6] J. W. Goethe, *Fausto*, Pròleg al cel.
- [7] Sant Tomàs d'Aquino, *Suma teològica*, II-II, q. 47, a. 8, ad. 3.
- [8] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1806. Les cursives són pròpies.
- [9] *Suma teològica*, II-II, q. 47, a. 8, res.
- [10] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, p. 49.
- [11] X. Echevarría, *Memoria del Beato Josemaría*, Rialp, Madrid, 2000, p. 165.
- [12] *Amics de Déu*, núm. 87.
- [13] Sant Josepmaria, apunts presos durant una meditació, 29.III.1959.
- [14] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 251.
- [15] *Amics de Déu*, núm. 88.
- [16] Cf. *Suma Teològica*, II-II, q. 47, a. 8, res.
- [17] Carta a Àlvar del Portillo, 28.II.1949, citada a: Andrés Vázquez de Prada, *El Fundador del Opus Dei*, tom III, Rialp, Madrid, 2003, p. 153.
- [18] *Camí*, núm. 11.
- [19] S. Undset, *Santa Catalina de Siena*, Encuentro, Madrid, 1999, p. 172.
- [20] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, p. 51.

Torna als continguts

El nostre treball, llevat de Déu

El treball, amb els seus objectes i les seves rutines, era potser la realitat que coneixien millor les persones que escoltaven Jesús. Per això, en la seva predicació apareix tan sovint i des de tants angles diversos. Hi tenim el sembrador que tira la llavor al camp, el negociant que busca perles fines, el pescador que llança la xarxa al mar... Un dia, per explicar una cosa tan important com la manera en què Déu obra al món, Jesús es fixa en una de les tasques més ancestrals: la d'elaborar el pa. «A què compararé el Regne de Déu? És com el llevat que una dona va posar dins tres mesures de farina, fins que tota la pasta va fermentar» (*Lc 13, 20*). Així es desenvolupa el Regne de Déu en la història: braç a braç amb nosaltres, al compàs de la nostra feina quotidiana, ferment que s'insereix en el treball de Déu i que transforma el món des de dins. Com dirà Jesús en una altra ocasió, «el meu Pare continua treballant, i jo també treballo» (*Jn 5, 17*).

Amb aquesta figura de la dona que fermenta la farina, el Senyor revesteix d'una dignitat immensa una tasca que, de tan normal, semblaria gairebé fora de lloc. Els qui escoltaven el Senyor potser imaginarien que, per descriure quelcom tan transcendental com el desenvolupament del Regne de Déu, hauria estat més adequat pensar en el treball d'un noble de l'època, o en les tasques dels qui s'encarregaven més directament de les coses religioses. Però el mateix Jesús, sent el Fill de l'Altíssim, havia exercit un treball manual, senzill. De manera que, en lloc de referir-se a un lloc d'influència política, d'eficàcia econòmica o de prestigi social, va pensar en la tasca d'aquestes persones discretes que es desperten

aviat, abans que la resta, perquè pugui arribar a temps aquest pa del primer àpat, que normalment amb prou feines dura unes hores en el seu millor estat.

Tres mesures de farina

En descriure l'escena d'aquesta dona que treballa la massa, Jesús esmenta un detall molt suggeridor: la quantitat de farina. Al món jueu de l'època, tres «mesures» de farina equivalien aproximadament a vint-i-dos litres de massa, amb la qual es podia produir pa per donar menjar a un centenar de persones. Aquesta quantitat de farina ens indica que la dona no treballava només per a la seva família, per molt nombrosa que fos. La seva tasca sembla que es dirigeix més aviat a una necessitat de la comunitat. No és difícil, doncs, imaginar-la en plena labor, posant el cor en els qui gaudirien de tot aquest pa. Perquè és així en totes les feines: la nostra tasca ens posa en relació amb els altres, ens ubica en algun lloc des del qual contribuïm al bé dels altres. De fet, «les alegries més intenses de la vida brollen quan es pot provocar la felicitat dels altres, en una anticipació del cel. Cal recordar la feliç escena del film *El festí de Babette*, on la generosa cuinera rep una abraçada agraïda i un elogi: “Com delectaràs els àngels!”. És dolç i reconfortant l'alegria de provocar delit en els altres». [1]

Tant pa, per a tanta gent, suposaria un temps i un esforç considerables. Però aquesta dona encara el repte i persevera en la seva tasca «fins que tota la pasta va fermentar» (Lc 13, 21). Acabar la tasca empresa, i acabar-la bé, requereix fortalesa, concentració, perseverança, puntualitat... Aconseguir treballar com aquesta dona requereix sobreposar-se a la mandra, que és d'ordinari «el primer front en el qual s'ha de lluitar».[2] En aquest sentit, sabem que sant Pau no ho va pensar dues vegades a l'hora de corregir l'ociositat que s'havia infiltrat entre els primers cristians de Tessalònica. Alguns d'aquests pensaven que la segona vinguda del Senyor era imminent, i es deien que treballar ja no tenia gaire sentit; vivien, doncs, «sense fer res, només ocupats a tafanejar-ho tot». Tanmateix, Pau els diu: «Qui no vulgui treballar, que no mengi» (2 Te 3, 10).

El Pare ens ha parlat de les potencialitats que té el treball, també el que ens costa una mica més, quan hi trobem un lloc d'amor i de llibertat: «També podem complir amb alegria els deures que puguin ser desagradables. Com ens diu sant Josepmaria, “no és lícit pensar que només és possible fer amb alegria el treball que ens agrada”. Es pot aconseguir amb alegria —i no de mala gana— el que costa, el que no agrada, si es fa per amor i amb amor i, per tant, lliurement».[3] Això regeix fins i tot per a les dificultats entorn la situació laboral d'un mateix, com poden ser un moment d'atur o de malaltia, la pèrdua d'energia amb el pas dels anys, tensions o incerteses dins del sector, etc. Sant Josepmaria, conscient de com en són d'habituals aquest tipus de situacions en la vida, deia amb realisme que «la malaltia i la vellesa, quan arriben, es transformen en labor professional. I així no s'interromp la cerca de la santedat, segons l'esperit de l'Obra, que es basa, com la porta en la polleguera, en el treball professional».[4]

Quan l'amor està pel mig

Són molts els motius que ens poden portar a perseverar en una tasca honesta: la responsabilitat per tirar endavant els qui depenen de nosaltres, el desig de servir els altres, la il·lusió de crear una cosa nova, etc. Tanmateix, també les bones intencions poden adoptar progressivament formes d'amor propi, com l'afany de reconeixement o els desitjos de lluir-se i fer-se veure davant dels altres. Altres vegades ens pot assetjar la temptació de treballar massa: una desviació subtil, que sol disfressar-se de virtut. El perfeccionisme i l'eficiència —o *workaholism*— es troben en aquest gènere de desordre. El que en origen era un afany per fer les coses bé, i de manera eficaç, pot derivar en el que sant Josepmaria anomenava «professionalitis»:[5] una dedicació excessiva al treball, que treu gairebé tot el temps a les altres coses. «El vostre treball —escrivia en una ocasió— ha de ser responsable, perfecte, en la mesura en què la tasca humana pugui ser perfecta: amb amor de Déu, però tenint en compte que el que és millor sol ser enemic del que és bo. Feu les coses bé, sense manies ni obsessions, però acabant-les, posant sempre l'última pedra i cuidant els detalls».[6]

El problema de la «professionalitis» no rau tant en la manera en què es treballa, com el pes que es dona al treball en l'horitzó de la vida. És molt bo, també per a la salut mental i corporal, no perdre de vista que el treball s'ordena a una missió més gran, i que només aquesta missió dona sentit a l'existència d'un fill o una filla de Déu. La prudència ens ajudarà a integrar el nostre treball, aquí i ara, dins un horitzó que va molt més enllà del mateix treball. Un horitzó que està fet no d'objectius, ni de terminis, sinó de persones: començant per Déu, que compta amb aquells moments en què cuidem especialment la nostra relació amb ell, i seguint —el Senyor també és allà esperant-nos— pels qui ens envolten, que necessiten el nostre temps, el nostre afecte, la nostra atenció.

La imatge de la dona que pasta el pa ens posa davant dels ulls la millor raó per treballar. Ella transforma el seu treball en un do, en una benedicció: a més de pa, la dona dona amor, perquè quan fem un regal a algú «el primer que li donem és l'amor amb el qual li desitgem el bé».[7] La dona no es limita a donar al proïsme el que li correspon; perquè, quan l'amor està pel mig, és un mateix el que *es dona*. Per això sant Josepmaria deia que no ens podem limitar «a fer coses, a construir objectes. El treball neix de l'amor, manifesta l'amor, s'ordena devers l'amor».[8] Quan algú treballa així per nosaltres, ens condueix a l'amor, perquè ens fa entrar en la lògica del do: un amor n'engendra un altre, com un somriure n'engendra un altre, transformant un a un els cors. L'amor d'aquesta dona, expressió de l'amor de Déu, és el llevat vivent que transforma, com un do seu, els que reben el pa que ha treballat amb les seves mans.

El món sencer és altar per a nosaltres

L'al·lusió a les tres mesures de farina té encara un altre significat, que s'entén des dels seus precedents bíblics: es tracta de la mateixa mesura que ofereixen Abraham i Sara per honrar els tres homes misteriosos que els visiten a Mambré (cf. *Gn* 18, 6), i també és la mesura que utilitza Gedeó per oferir un sacrifici que el Senyor consumeix amb el foc d'un àngel (cf. *Jt* 6, 19-21). Potser per a algun jueu que escoltava Jesús, la sola menció de les mesures de farina

evocaria aquestes accions sagrades (malgrat que els sacrificis se solien fer sense llevat). Amb aquesta al·lusió, el Senyor sembla que ens vol recordar que el treball d'aquesta dona és una ofrena a Déu, com ho pot ser el nostre quan l'unim a la santa Missa. Així convertim el que és humà, les nostres hores de treball, en una cosa santa. I llavors es realitza allò tan bonic que «el món sencer (...) és altar per a nosaltres».[9]

Sant Josepmaria ens animava a fer de l'Eucaristia «el centre de la vida interior, de manera que sapiguem estar amb Crist, fer-li companyia al llarg de la jornada, ben units al seu sacrifici: tot el nostre treball té aquest sentit. I això ens portarà durant el dia a dir al Senyor que ens oferim per Ell, amb Ell i en Ell a Déu Pare, unint-nos a totes les seves intencions, en nom de totes les criatures. Si vivim així, tot el nostre dia serà una Missa».[10]

La imatge d'aquesta dona amb les mans a la farina es remuntava segurament a la infantesa de Jesús. Qui sap? Potser fins i tot es tractava de la seva mare, santa Maria, que tantes vegades va preparar el pa. La imaginem concentrada en el seu treball, posant de part seva tot el necessari perquè el procés natural del llevat seguís el seu curs. Com passa amb el nostre treball: quan el fem de cara a Déu, deixem que ell se serveixi dels nostres esforços per estendre el seu regne, amb el seu llevat diví. Així ho va fer veure a sant Josepmaria: «Contemplo ara, al llarg dels temps, fins a l'últim dels meus fills (...) actuar professionalment, amb saviesa d'artista, amb felicitat de poeta, amb seguretat de mestre i amb un pudor més persuasiu que l'eloqüència, buscant —en buscar la perfecció cristiana en la seva professió i en el seu estat al món— el bé de tota la humanitat».[11]

Javier del Castillo

[1] Francesc, Ex. ap. *Amoris Laetitia*, núm. 129.

[2] Sant Josepmaria, *Cartas 2*, núm. 10.

[3] Mons. F. Ocáriz, Carta pastoral, 9.I.2018, núm. 6.

[4] Sant Josepmaria, apunts de la predicació, citat a: E. Burkhart, J. López, *Vida cotidiana y santidad en la enseñanza de San Josemaría*, Rialp, Madrid 2013, vol. III, p. 165.

[5] Cf. sant Josepmaria, *Solc*, núm. 502

[6] Sant Josepmaria, *Cartas 36*, núm. 38; citat a: E. Burkhart, J. López, *Vida cotidiana y santidad en la enseñanza de San Josemaría*, vol. III, p. 189-190.

[7] Sant Tomàs d'Aquino, *Suma teològica*, I, q. 38, a. 2, resp.

[8] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, núm. 48.

[9] Sant Josepmaria, apunts presos d'una meditació, 19.III.1968. Citat a: X. Echevarría, *Vivir la Santa Missa*, Rialp, Madrid 2010, p. 17.

[10] Sant Josepmaria, apunts de la predicació, 27.V.1962.

[11] San Josepmaria, *Cartas 3*, núm. 4.

[Torna als continguts](#)

La batalla de la nostra formació

Tot i que el seu moment d'esplendor era ja llavors cosa del passat, Atenes continuava sent un referent cultural en temps de sant Pau. Sant Lluç ens diu dels seus habitants, ments inquietes, que «en res no passaven el temps més de gust que contant o escoltant novetats» (*Act 17, 21*). Per això és sorprenent el seu rebuig escèptic de l'anunci de l'única novetat que mereix aquest nom: la de la mort i la resurrecció de Crist, que ens salva del pecat (cf. *Act 17, 32*). Aquest *fracàs* al cor mateix de la cultura clàssica devia marcar profundament sant Pau. De fet, el va portar a reflexionar profundament, amb la guia de l'Esperit Sant, sobre el contingut de la novetat cristiana: per què els atenesos no havien estat interpel·lats per allò que a l'apòstol de la gent li havia canviat la vida?

Velles novetats i novetat autèntica

A les seves cartes als cristians de Corint, a qui es va adreçar immediatament després dels atenesos, es recull el fruit d'aquest procés de pensament. Sant Pau presenta dos grans eixos per poder acollir el seu missatge: d'una banda hi ha el misteri de la creu de Crist, difícil d'assimilar amb la sola lògica humana (cf. *1 Co 1, 20-25*); de l'altra, també hi ha les seves implicacions concretes en la vida diària: la creu comporta una nova manera de ser al món (cf. *1 Co 5, 7-8*). Només des d'aquesta doble acollida de Jesús crucificat en la nostra existència es pot parlar de novetat en sentit propi. «És a dir, els qui viuen en Crist són una creació nova. El que era antic ha passat; ha començat un món nou» (*2 Co 5, 17*).

Amb aquesta mateixa novetat entronca la llum que sant Josep maria va rebre el 2 d'octubre del 1928: la seva visió dels cristians com a «portadors de l'única flama capaç d'il·luminar els camins terrenals de les ànimes, de l'únic fulgor, en el qual mai no s'hi podran donar obscuritats, penombres ni ombres».[1] L'autèntica novetat cristiana, la nostra vida *en* Jesús, li permetia adonar-se que algunes de les anomenades *novetats* que agitaven llavors la vida de la societat i de l'Església no eren en realitat més que «volterianismes de perruca empolvorada, o liberalismes desacreditats del XIX».[2] Sempre continuaran apareixent i desapareixent; sempre hi haurà, en contrast amb el missatge cristià, altres *novetats* que són només un renéixer dels «errors que hi ha hagut al llarg dels segles».[3] És a dir, quelcom profundament vell.

Bona part de la nostra missió de cristians corrents consisteix a portar l'autèntica novetat de Crist a tots els àmbits de la nostra vida, sense deixar-nos seduir pel que en el fons no és més que aparença de nou. Per a això és imprescindible acollir-la primer a la nostra vida, deixar-la créixer amb paciència i afany, perquè vagi donant forma a la nostra mentalitat i a les nostres actituds. Només així contribuirem a fer que «molts no restin en tenebres, sinó que caminin per senderes que menen fins a la vida eterna».[4]

El més important és el sembrador

Algunes de les paràboles de Jesús sobre el Regne de Déu posen de manifest que la seva presència entre nosaltres és un do gratuït. Per exemple, en la paràbola del sembrador (cf. *Mt* 13, 3), el punt de partida és la intervenció d'*algú* que sembra la llavor. Sense aquesta acció prèvia és evident que no hi pot haver fruit. Per això aquí ens trobem davant del més important de la narració; que el terreny sigui bo, regular o dolent, també és important, però secundari.

La fe ens descobreix que som fills de Déu: hereus del món (cf. *Sl* 2, 8), cridats a col·laborar amb el nostre Pare, perquè la creació sencera arribi a ser el regal que ell ha somiat per a nosaltres (cf. *Rm* 8, 20-23). Animats per la mateixa fe que sostenia la missió dels primers cristians, intentem descobrir com tots els camins de la terra poden

portar a Déu. Estem convençuts que «el món no és dolent, perquè ha sortit de les mans de Déu, perquè és criatura seva, perquè Jahvè l'esguardà i veié que era bo».[5]

Sabent-nos fills i hereus —en definitiva: apòstols— ens convertim nosaltres mateixos en aquesta llavor llançada als quatre vents. Ens entusiasma, sobretot, saber que Déu s'entossudeix a llançar una vegada i una altra la llavor per enriquir un món amb profunds anhels de fructificar. Així «podem entendre tota la meravella de la crida divina. La mà de Crist ens ha tret d'un camp de blat: el sembrador estreny dins la mà nafrada el grapat de gra. La sang de Crist mulla la llavor, l'amara. En acabat, el Senyor llança en l'aire aquest blat per tal que morint esdevingui vida i, enfonsant-se en la terra, sigui capaç de multiplicar-se en espigues d'or».[6]

Treballar la terra, millorar la llavor

Tanmateix, no n'hi ha prou amb llançar la llavor: també cal que aquesta tingui la força i la *intel·ligència* per arrelar. A més, la terra es pot adobar; la podem treballar i disposar de la millor manera (cf. *Lc* 13, 6-9).

Si volem que el fruit sigui tan fecund que, com diu Jesús, fins i tot els ocells es puguin albergar a les branques de l'arbre en el qual es convertirà aquell primer gest (cf. *Mt* 13, 31-32), part essencial de la nostra manera de col·laborar-hi serà preparar, en la mesura de les nostres possibilitats, una bona llavor. Per a això, en primer lloc, necessitem convèncer-nos que la fe que volem viure i compartir no és quelcom irracional ni arbitrari, sinó que té una relació íntima amb la veritat; necessitem tenir l'experiència vital que la fe no és simplement «un sentiment bonic, que consola i entusiasma, però depenent dels canvis en el nostre estat d'ànim o de la situació dels temps».[7] El Papa Francesc ens ho ha recordat: «L'home té necessitat de coneixement, té necessitat de veritat, perquè sense aquesta no pot subsistir, no va endavant. La fe, sense veritat, no salva, no dona seguretat als nostres passos».[8]

La set de veritat ens permet acollir la fe en la nostra intel·ligència, descobrir-ne el caràcter raonable. La nostra intel·ligència s'obre llavors a horitzons molt més amplis; la realitat se'ns torna alhora més comprensible i més profunda. És lògic que sigui així: si el cristià vol ser sembrador de la novetat de Crist, no pot renunciar a reflexionar sobre la seva fe, ni a posar-hi en relació tots els àmbits de la seva vida, inclòs el seu treball professional. Aquest exercici de pensar les coses en vista de la fe, que no és simplement acudir a unes respostes prefabricades, es convertirà a poc a poc en un autèntic hàbit bo, una virtut: potser una de les més importants. Només en vista d'aquesta intel·ligència de la fe es poden arribar a percebre les «lluïssors divines que reverberen en les realitats més vulgars».[9]

Perquè aquesta obertura a la veritat faci que la nostra fe sigui tan fecunda com sigui possible és imprescindible la humilitat davant de la realitat, la docilitat a l'Esperit Sant, que ens parla a través dels esdeveniments quotidians i de les persones que ens envolten (cf. *Jn* 14, 26); en definitiva, a través de la història. Tot i que podria semblar que en el nostre intent per portar la llum de Crist al món el més important seria una actitud de seguretat i de potència, en realitat la força només pot venir de Déu. En aquest sentit, «la humilitat és submissió creativa per força de la veritat i de l'amor. La humilitat és rebuig de les aparences i de la superficialitat; és l'expressió de la profunditat de l'esperit humà; és condició de la seva grandesa».[10]

La «batalla» de sant Josepmaria

Es comprèn així l'afany de sant Josepmaria perquè des del principi l'Opus Dei oferís una profunda formació filosòfica i teològica, que incidís al seu torn en l'àmbit professional de cadascú. En la seva cerca per trobar la manera adequada de fer això possible, parlava d'una autèntica «batalla».[11] Aquest llenguatge bèl·lic subratlla el caràcter ardu de l'empresa de la formació d'un mateix i, per tant, la necessitat d'obstinar-s'hi, sempre segons les circumstàncies personals de cadascú. Sant Tomàs d'Aquino parlava de la virtut de l'«estudiositat», que implica «un afany particular en la cerca del coneixement de les coses».[12]; és a dir, l'actitud permanent de

conrear una curiositat sana per conèixer a fons el nostre món i vèncer els obstacles que ens impedeixen de dur-lo a terme. En tot cas, el més important és no perdre de vista la grandesa de l'objectiu que ens serveix d'impuls: fer propi el missatge de Crist per poder-lo sembrar en la realitat que ens envolta.

El llenguatge bèl·lic també permet considerar la importància de l'estratègia. Com podem aconseguir un objectiu tan alt quan ens falten el temps i la serenitat per afrontar amb rigor les grans qüestions? Per a alguns l'estratègia pot consistir a aprofitar bé els mitjans de formació en què ja participen, conreant les disposicions necessàries per treure'ls-hi més partit. Per a d'altres, es basa en el fet d'aplicar-se el consell de la literatura clàssica que utilitzava sant Josepmaria: *non multa sed multum*[13] —no obstinar-se en moltes coses, sinó molt en una de sola, o en unes quantes—, potser fent-se aconsellar un pla de lectures adaptat i progressiu. Altres, per la seva part, sabran aprofitar, amb l'ordre imprescindible en qualsevol activitat intel·lectual, els incomptables recursos que avui dia ofereix Internet. La imatge del guant que s'adapta a la mà, amb la qual el fundador de l'Opus Dei parlava del pla de vida, serveix també per il·lusionar-nos amb el nostre pla de formació, per créixer en el coneixement de la nostra fe.

Dos consells per adquirir una mirada àmplia

Si la llum de la fe permet comprendre el món en el seu sentit més profund, el cristià s'ha de saber protagonista i mai simple espectador dels grans debats culturals i intel·lectuals presents en la societat. Com que res del que és humà no li és aliè, conrea un caràcter inquiet i sanament inconformista des de la seva joventut, sense por de «contribuir, amb iniciativa i espontaneïtat, a millorar el món i la cultura del nostre temps, de manera que s'obrin als plans de Déu per a la humanitat».[14]

Per dur a terme aquesta tasca, sant Josepmaria ens va deixar dos consells. El primer fa referència a tenir una mirada àmplia, que no s'acontenta amb objectius petits: «Per a tu, que vols formar-te una mentalitat catòlica, universal, te'n transcriu algunes característiques:

amplitud d'horitzons, i un aprofundiment enèrgic, en allò permanentment viu de l'ortodòxia catòlica; afany recte i sa —frivolitat, mai— de renovar les doctrines típiques del pensament tradicional, en la filosofia i en la interpretació de la història...; una atenció acurada a les orientacions de la ciència i del pensament contemporanis, i una actitud positiva i oberta, davant la transformació actual de les estructures socials i de les formes de vida.
[15]

Es tracta d'un programa molt ampli en el qual valdria la pena aturar-se amb calma. L'«afany» de comprendre, que requereix lectura i estudi, fa que ens sentim inserits en una tradició que ens precedeix i que ens permet veure més enllà del present: «som com nans a espatlles de gegants. Hi podem veure més, i més lluny que ells, no per una distinció física nostra, sinó perquè som elevats per la seva gran altura».[16] Amb aquest bagatge podem afrontar de manera positiva els nous assoliments i interrogants del nostre temps, i aprenem a discernir amb esperit constructiu i amb l'ajuda dels altres el que es pot considerar un veritable progrés. D'aquesta manera anem forjant una visió personal i raonada dels grans temes; anem conreant una veritable mentalitat universal, *catòlica*.

Davant d'aquest repte d'obrir tot el que és humà als plans de Déu, Benet XVI ha atorgat molta importància a les «minories creatives»; són normalment aquestes «les que determinen el futur». Per això, concretament, «l'Església catòlica s'ha de comprendre com una minoria creativa que té una herència de valors que no són quelcom del passat, sinó una realitat molt viva i actual. L'Església ha d'actualitzar, ser present en el debat públic, en la nostra lluita per un autèntic concepte de llibertat i de pau».[17]

Trobar persones capaces de sintonitzar amb aquesta passió per la formació i per l'anàlisi profunda de tota la realitat, i després caminar-hi al costat per treure junts iniciatives de tota mena, és una de les experiències més fecundes de la vocació de cristians al mig del món. La història dels primers fidels de l'Obra és una confirmació molt propera a nosaltres d'aquesta fecunditat.[18] En aquesta tasca

cadascú s'ha de situar en el gran terreny de joc del món, i trobar-hi, des de les circumstàncies que defineixen la seva vida, la seva manera de col·laborar-hi.

El segon consell de sant Josepmaria fa referència a l'ús del plural. La llum de la fe permet, en gairebé tot, trobar-hi més d'una solució, més d'un camí. Actuacions, maneres de pensar i solucions diverses poden estar legítimament inspirades per una mateixa fe i, per tant, s'han de respectar.[19] Per això, la fe ens porta a conrear la nostra capacitat d'escolta, de col·laboració i de diàleg, amb un afany sa d'aprendre i d'enriquir-nos amb altres punts de vista.

* * *

La Sagrada Escripura ens diu que «Maria guardava tot això en el seu cor i ho meditava» (Lc 2, 19): tot el que passava al seu voltant, i en especial allò que tenia a veure amb el seu fill, ressonava en el seu món interior. Considerar una vegada i una altra la bellesa de la nostra fe i la grandesa de la nostra missió encendrà també el nostre cor en desitjos de formar-nos cada vegada millor i de trobar les maneres concretes d'aconseguir-ho. També ens portarà a plantejar iniciatives i a buscar la col·laboració dels altres que facin present la novetat perenne de Crist en els nous areòpags de la cultura. I ens ajudarà, si fos necessari, a sacsejar-nos qualsevol indicatiu de «pessimisme estèril», [20] conscients del que deia sovint sant Josepmaria: «El món ens espera». [21]

[1] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 1.

[2] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 849.

[3] Sant Josepmaria, *El fin sobrenatural de la Iglesia*, núm. 2.

[4] *Forja*, núm. 1

[5] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 114

[6] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, núm. 3.

- [7] Francesc, Enc. *Lumen fidei*, núm. 24.
- [8] *Ibidem*.
- [9] *Converses*, núm. 119.
- [10] Sant Joan Pau II, Àngelus, 4.III.1979.
- [11] Cf. M. Montero, “La formación de las primeras mujeres del Opus Dei (1945-1950)”, *Studia et Documenta*, vol. 14, 2020, p. 110.
- [12] Sant Tomàs d’Aquino, *Suma teològica*, II-II, q. 166, a. 2 ad 3.
- [13] *Camí*, núm. 333.
- [14] Mons. F. Ocàriz, Carta pastoral, 14.II.2017, núm. 8.
- [15] Sant Josepmaria, *Solc*, núm. 428.
- [16] Bernardo de Chartres, citat per Juan de Salisbury, *Metalogicon*, elaborat el 1159.
- [17] Benet XVI, Trobada amb periodistes, 26.IX.2009.
- [18] Algunes referències a J. L. González Gullón, *DYA. La Academia y Residencia en la historia del Opus Dei (1933-1939)*, Rialp, Madrid 2016; i a M. Montero, *Historia de ediciones Rialp*, Rialp, Madrid 2020.
- [19] Cf. *Converses*, núm. 117.
- [20] Cf. Francesc, Ex. ap. *Evangelii gaudium*, núm. 84-86.
- [21] *Solc*, núm. 290.

[Torna als continguts](#)

El do de mirar amb Déu

Observar la realitat amb atenció i amor: en aquesta descripció coincideixen molts pensadors, científics o artistes, que han conreat l'art de la contemplació. Descobrir la riquesa de veritat i de bellesa que hi ha darrere del que existeix, fins i tot on no ho sospitàvem; desposseir-nos de les nostres ànsies de controlar-ho tot per gaudir del que tenim entre mans, especialment de les coses petites. Per què, si es tracta simplement d'*observar* d'una determinada manera, de vegades ens pot semblar tan complicat? Aprendre a fer-ho ens il·lusiona de manera especial, perquè sabem que, si tot el que s'ha creat mereix la contemplació dels homes, molt més ho mereix el seu creador, en la bellesa infinita del qual es reflecteixen totes les meravelles conegudes.

Hem estat creats per Déu per a la contemplació; aquesta serà perfecta en la vida futura, quan vegem el creador cara a cara i, en ell, compreguem amb claredat i gaudim de totes les coses. Tanmateix, com recordava sant Josepmaria, estem cridats ja ara, cada instant, cada dia, a «veure Déu en totes les coses de la terra: en les persones, en els esdeveniments, en el que és gran i en el que sembla petit, en el que ens agrada i en el que es considera dolorós».[1] Volem convertir-ho tot en lloança, agraïment, reparació i petició. No mirem Déu malgrat l'atrafegament diari, sinó, precisament, a través seu, utilitzant-lo com a trampolí per ficar-nos al cel.

Llavors, sorgirà en nosaltres el que sant Tomàs d'Aquino definia com una «simple intuïció de la veritat que procedeix de l'amor».[2] Es tracta d'una manera de mirar la realitat que no depèn de la instrucció rebuda ni de l'ocupació: està a l'abast de tothom, en tot moment,

perquè neix de l'amor rebut de Déu que amara la nostra mirada. Tots els sants, tan diferents entre si, doctes i menys doctes, dedicats a tasques tan variades, han vist créixer en les seves vides aquesta proximitat amb el creador. Per això, potser el primer que hem de recordar és el que diu el Catecisme de l'Església: que la contemplació és un do.[3] No és una cosa que podem aconseguir només amb el vigor de la nostra voluntat, a força de planificacions o estratègies. Als regals de Déu, abans que res, ens hi hem d'obrir, disposar-nos per acollir-los, i això suposa el cultiu d'algunes virtuts que preparen el terreny.

Valentia per obrir la porta

«Mira, soc a la porta i truco —ens diu el Senyor—. Si algú escolta la meua veu i obre la porta, entraré a casa seva i soparé amb ell, i ell amb mi» (Ap 3, 20). A la capella del Keble College de la Universitat d'Oxford, hi ha un quadre titulat «La llum del món», que representa aquesta escena de l'Apocalipsi. Jesús hi apareix vestit de rei, amb un fanal que porta llum a la casa, mentre truca subtilment a la porta. A terra destaquen les males herbes que hi han crescut, perquè la porta feia molt de temps que estava tancada.

El Senyor, per regalar-nos una vida contemplativa, ens demana que obrim la porta del nostre cor diàriament, com en aquella pintura de mitjan segle XIX. La reacció d'Adam i Eva, els nostres primers pares, després de la pèrdua de la seva innocència, va ser precisament la contrària: amagar-se i entossudir-se a *tancar la porta* per evitar la mirada de Déu... I tots els seus descendents conservem quelcom d'aquesta tendència. Es tracta, potser, d'un temor infundat pel que ens pugui demanar, por de sentir-nos dependents, incertesa de perdre el control efímer sobre les nostres vides. O potser simplement preferim una còmoda inèrcia que ens manté lluny de les coses espirituals, per l'esforç que suposa disposar-se a rebre aquest do.

«Es repeteix, d'alguna manera, l'escena de Betlem, cada dia. És possible que —no amb la boca, sinó amb els fets— hàgim dit: *non est locus in diversorio*, no hi ha lloc per a tu al meu cor. Ai, Senyor, perdona'm!». [4] Per sobre d'altres obstacles, que de vegades ens

poden semblar més importants d'afrontar, com l'escassetat de temps, la sequedat, la dispersió o la mateixa indignitat, aquesta estranya sospita cap a Déu sol ser mala herba que cal podar per obrir la porta del nostre cor i, així, poder compartir la mirada amb el nostre creador.

Humilitat i despreniment que ens fan lleugers

«L'oració contemplativa (...) només pot ser acollida en la humilitat i la pobresa».[5] Això implica, en primer lloc, la difícil tasca d'acceptar serenament la veritat sobre nosaltres mateixos i sobre els altres. No ens podem disposar a rebre el do d'observar les coses com ho fa Déu si contínuament ens posem màscares, si les inventem per als altres o si recobrim la realitat amb una fantasia nostra, per més bona que aquesta pugui semblar. El llenguatge de Jesús sempre és simple i profund, mira les coses tal com són, sempre amb misericòrdia, mentre nosaltres moltes vegades podem ser una mica complicats, superficials o jutjar amb supèrbia el que ens envolta.

«Si sabessis quin és el do de Déu i qui és el qui et diu: “Dona'm aigua”» (Jn 4, 10), diu Jesús a la samaritana. I també, en un altre moment, pregunta a l'apòstol Felip: «Felip, fa tant de temps que estic amb vosaltres, i encara no em coneixes?» (Jn 14, 9). La humilitat també ens porta a reconèixer que sabem poques coses del Senyor i de la seva manera de regnar al món. «Al cap de cinquanta anys soc com un nen que balboteja: estic començant i recomençant»,[6] deia sant Josepmaria en la seva oració, poc abans de marxar al cel. En evitar la nostra tendència a voler-ho dominar tot amb l'escassa llum del nostre criteri, Déu ens podrà revelar el que amaga a savis i entesos (cf. Mt 11, 25).

D'altra banda, per ser contemplatius, hem d'utilitzar els béns terrenals de manera que ens ajudin a adherir-nos als eternals, i no al contrari. Un cor que no s'aferra als béns materials és hàbil per als espirituals, és lleuger per emprendre el vol cap a Déu, cedeix lloc als dons de la gràcia. Jesús, creador i Senyor del món, va viure després de tot en un llogarret senzill. Va passar fred a l'hivern, calor a l'estiu,

va disposar de béns escassos i els cuidava molt. En fi, es tracta de no posar en les coses terrenals l'anhel que només Déu mereix.

Tanmateix, si la pobresa facilita la contemplació, també passa al revés, ja que les dues coses es retroalimenten. «Quan contemplem — explica el papa Francesc—, descobrim en els altres i en la naturalesa quelcom molt més gran que la seva utilitat (...). Com molts mestres espirituals han ensenyat, el cel, la terra, el mar, cada criatura té aquesta capacitat icònica, aquesta capacitat mística per portar-nos de tornada al creador i a la comunió amb la creació (...). Qui contempla d'aquesta manera, sent sorpresa no només pel que veu, sinó també perquè se sent part integral d'aquesta bellesa i se sent cridat a guardar-la».[7] Davant la lògica d'aferrar-ho tot per a un mateix, podem conrear la sorpresa i la cura: aquesta és la lògica de Déu, que contempla amorosament la seva creació.

Buscar aquesta *solitud beneïda* per resar

El fons marí acull moltes meravelles que no es veuen des de la vora: corals, plantes, peixos, tot de moltes formes i colors; cargols de mar, perles i, fins i tot, tresors o peces arqueològiques de gran valor. Per accedir a tot això, els bussejadors inclouen al seu equip un cinturó de planxes de plom. Lluny de ser un destorb, aquest instrument els ofereix pes sota l'aigua per contrarestar la tendència del cos a flotar i tornar fins a la superfície. De manera anàloga, tots necessitem *pes interior* per bussejar en el mar de la contemplació de Déu, lluny de la superfície i de la distracció.

Perquè l'ànima arribi a contemplar la naturalesa invisible de Déu, sant Gregori el Gran sostenia que el primer esglao és aprendre a recollir-la en si mateixa.[8] Els evangelis ens mostren Jesús pregant sovint en llocs tranquils i apartats. Si el Fill de Déu sentia aquesta necessitat d'estar tot sol amb el seu Pare, nosaltres ho necessitarem molt més. Haurem de perdre la por que potser ens produeix el silenci, buscarem «aquesta beneïda solitud que tanta falta fa per tenir encesa la vida interior».[9]

Al segle xvi, un matrimoni espanyol va demanar a sant Pere d'Alcàntara que els ensenyés a dialogar amb Déu. Entre els seus consells, el místic castellà deia que «si el temps de l'oració és breu, es gasta tot en calmar la imaginació i aquietar el cor; i quan ja està quiet, l'oració s'acaba just quan més falta feia».[10] Per això, sempre és bo acudir als nostres costums de pietat sense pressa, amb prou temps, per evitar arribar-hi amb «els sentits desperts i l'ànima adormida».[11]

Una dieta per assaborir el que és ordinari

La tecnologia ens ofereix un accés ràpid a infinitat d'informació i una comunicació veloç. Sabem bé que aquest avantatge, quan ens descuidem, es converteix en una mala companya per al nostre diàleg amb Déu. Si els sentits s'acostumen només a aquestes velocitats i estímuls, quan una altra tasca exigeix una activitat diferent de la ment, és fàcil caure en la dispersió. Es busquen, llavors, reforços afectius constants per sentir-se bé, al marge de la sobrietat del que és ordinari, de la qual es fuig gairebé inconscientment. Aquesta actitud pot afectar, fins i tot, els altres, perquè, com explica santa Faustina Kowalska, «les ànimes menys recollides (superficials) volen que les altres se'ls assemblin, ja que constitueixen per a elles un remordiment continu».[12]

Per disposar-nos millor a l'oració, pot ser útil una *dieta digital* sana, de la mateixa manera que ho fan els esportistes que volen recórrer llargues distàncies: saber prescindir dels dispositius electrònics en alguns moments de la setmana; aprendre a contemplar serenament la naturalesa, un paisatge, una obra d'art; llegir un bon llibre o veure una bona pel·lícula, sense deixar que qualsevol cosa els interrompi... Totes aquestes són activitats que requereixen cert esforç de les nostres potències. Però, a canvi, ofereixen la recompensa de descobrir capes més profundes de la realitat, exerceixen la nostra mirada per poder rebre, com un do, cada vegada amb més proximitat la de Déu.

En el camí, tanmateix, no ens hem de descoratjar. El que més agrada Déu de les nostres estones d'oració és la bona voluntat

d'acompanyar-lo, la nostra simple presència i companyia, com la d'un nen petit amb els seus pares. Encoratjats amb aquesta actitud filial, podrem ser valents per superar la inquietud davant del silenci i la solitud aparents de l'oració. Cap dels recursos que fem servir quan preguem no substitueix l'impuls genuí de tractar Déu de tu a tu, la decisió lliure i discreta de dir-li un «et vull» insubstituïble, que ningú més no pot dir en lloc nostre.

[1] Sant Josepmaria, *Meditació*, 25.XII.1973.

[2] Cf. sant Tomàs d'Aquino, *Suma de teologia*, II-II, c. 180, a. 3; a. 6.

[3] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 2713.

[4] Sant Josepmaria, cita a: Salvador Bernal, *Apuntes sobre la vida del Fundador del Opus Dei*, Rialp, Madrid 1980, p. 359.

[5] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 2713.

[6] Sant Josepmaria, cita a: Salvador Bernal, p. 357.

[7] Francesc, *Audiència*, 16.IX.2020.

[8] Sant Gregori el Gran, *Homilias sobre Ezequiel*, II,5,9.

[9] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 304.

[10] Sant Pere d'Alcàntara, *Tratado de la oración y la meditación*, XII,6.

[11] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 368.

[12] Santa Faustina Kowalska, *Diario*, núm. 147.

[Torna als continguts](#)

Et seguiré arreu on vagis

Des del llindar de la porta, a la casa de Simó, Jesús acaba de curar molts malalts, a més d'expulsar uns quants dimonis. És hora de creuar a l'altra vora del llac quan s'apropa un escriba, enlluernat potser per tots aquests prodigis, i li diu: «Mestre, et seguiré arreu on vagis» (*Mt 8, 19*). Quines intencions es movien al fons del cor d'aquest home? Fins a quin punt es feia càrrec del que suposava seguir el Mestre? Només sabem el que va respondre Jesús: «Les guineus tenen caus, i els ocells, nius, però el Fill de l'home no té on reposar el cap» (*Mt 8, 20*).

Tot i que a primera vista aquestes poden semblar unes paraules dures, com per desil·lusionar qualsevol, tot depèn del que l'escriba estigués buscant en Crist. Els apòstols segurament van escoltar respostes similars i, més que un advertiment o un fre, hi van descobrir una invitació. Així es comprèn, per exemple, que Pere, Joan i Jaume ho deixessin «tot» quan Jesús els va cridar en acabar la jornada de treball (cf. *Lc 5, 11*), o que Mateu fes el mateix quan el Senyor el va anar a buscar mentre cobrava impostos (cf. *Lc 5, 18*). Els apòstols perceben que, malgrat que el fet de no tenir «on reposar el cap» pot suposar molt sacrifici, qualsevol cosa és poca al costat d'una vida al costat de Jesús.

El Senyor, doncs, parla fort, perquè no vol que aquest home s'enganyi, pensant potser que abraça un projecte de fantasia, en què tot anirà vent en popa. Perquè en el camí al costat de Jesús, moltes vegades les dificultats —el cansament, els defectes propis o aliens, les incomprensions, els malentesos— pesen més del que ens agradaria. I és llavors quan la virtut de la fortalesa, elevada per la gràcia divina,

es revela decisiva: ens dona les armes perquè el nostre desig de seguir Jesús «on vagi» sigui més gran que qualsevol obstacle.

Una afectivitat orientada sempre a Déu

«*La felicitat del Cel és per als qui saben ser feliços a la terra*»,^[1] solia repetir sant Josepmaria. En el nostre dia a dia hi ha moltes coses que ens donen alegria, però també sorgeixen contrarietats que ens posen a prova. És lògic, en aquest sentit, que la nostra felicitat a la terra tingui molt a veure amb aprendre a encaixar els moments complicats, els dies en què gairebé res no surt com ho havíem planificat. La fortalesa té a veure amb això, perquè transforma els obstacles en oportunitats per tornar a orientar els nostres desitjos més profunds, una vegada i una altra, cap a la direcció correcta: cap a Déu. La fortalesa modela la nostra afectivitat perquè *es deixi afectar* més per Déu que per les circumstàncies personals o externes, que sempre poden canviar.

Hi ha coses innecessàries per ser feliços que de vegades potser se'ns presenten com a imprescindibles. Això pot passar amb certes comoditats que avui són gairebé una moneda comuna, però també amb altres necessitats que ens podem haver creat, gairebé sense adonar-nos-en. A part de prendre consciència d'aquestes dependències, volem ser prou lliures perquè les circumstàncies externes no prenguin les decisions per nosaltres: que un moment incòmode no ens robi el somriure, que el cansament no ens venci tan ràpidament o que siguem capaços de renunciar a un gust personal a favor d'una altra persona. La fortalesa ens fa menys dependents de tot el que no és l'amor de Déu, de manera que puguem estar contents entre tota mena de gent, a qualsevol lloc, i dedicant-nos a qualsevol tasca.

Així, quan les multituds el volien proclamar rei, entusiasmats amb els seus miracles, Jesús «no es va deixar enganyar pel triomfalisme: era lliure. Com al desert, quan rebutja les temptacions de Satanàs perquè era lliure, i la seva llibertat era seguir la voluntat del Pare (...). Pensem avui en la nostra llibertat (...). Soc lliure? O, al contrari, soc esclau de les meves passions, de les meves ambicions, de les riqueses,

de la moda?».[2] Sant Pau ens transmet la seva experiència: «*He après a acontentar-me en qualsevol situació: sé viure enmig de privacions i sé viure en l'abundància. Estic avesat a tot: a menjar molt i a patir gana, a viure en l'abundor i a passar necessitat. Em veig capaç de tot gràcies a aquell qui em fa fort*» (Fl 4, 11-12). Per a ell res no és un obstacle en el seu camí cap al que veritablement vol: estimar Déu amb tot el seu cor.

El bé major és sovint el menys evident

En té prou amb una mirada realista al món per reconèixer la necessitat de la fortalesa. Notem que les circumstàncies, positives o adverses, influeixen en nosaltres. Ens adonem de la necessitat de suportar certs períodes difícils sense abatre'ns ni perdre la serenitat. A més, sabem per experiència pròpia que les coses valuoses requereixen esforç i paciència: des de tirar endavant uns estudis o vèncer un defecte del caràcter d'un mateix fins a conrear relacions profundes amb altres persones, o créixer en amiat amb Déu. Tanmateix, tot i que el sentit comú ens mostra això amb claredat, no és infreqüent que en algun punt del raonament es torci el camí i ens quedem amb una visió estreta de la fortalesa: com si tan sols fos un esforç fatigós per anar a contrapel.

I no, la fortalesa no consisteix en un exercici gris de la voluntat per superar-se, per no queixar-se, per negar-se o per resistir davant del que no volem o no entenem. Veure-la d'aquesta manera acaba per esgotar qualsevol. Ser forts consisteix, més aviat, a enrobustir les nostres conviccions, a renovar sempre l'amor que ens mou, a fer brillar amb més força en nosaltres els béns més autèntics. Llavors triarem cada vegada amb més facilitat, fins i tot amb gust, el que veritablement volem, aquesta «millor part» de la qual parla Jesús (cf. Lc 10, 42).

Vegem-ho amb un exemple: la persona que manca de fortalesa potser no és capaç d'evitar un comentari bruscat o de somriure quan està cansada. En aquest tipus de situacions, la fatiga és el motiu que pesa més en les seves reaccions o en les seves decisions, i li fa perdre de vista altres motius pels quals potser valdria la pena esforçar-se.

En canvi, la persona que ha fet créixer la fortalesa per si mateixa, no només es pot sobreposar al cansament, sinó que ho fa perquè percep el bé que això li reporta, tant a ella com als altres, i fins i tot hi descobreix un camí per estimar Déu. Només d'aquesta manera, accions com privar-se d'un petit gust, aixecar-se a una hora fixa, evitar una queixa o fer un favor que espontàniament no faríem, es transformen en una manera d'educar-nos en la percepció d'un bé major, però potser menys evident, almenys al principi.

Aquest procés, del qual podríem veure només el repte que significa sobreposar-se a un mateix, de fet ens acaba fent més lliures, ja que la nostra alegria i la nostra pau depenen més del que veritablement volem i menys de petites tiranies del moment, externes o internes. En la lluita per guanyar en fortalesa es tracta precisament d'explorar aquests angles morts que ens impedeixen de veure alguns aspectes del bé, simplement perquè suposen esforç. Qui aprèn a viure amb fortalesa podrà perseverar en el bé quan les bones decisions no siguin les més atractives. Ser fort és l'actitud pròpia de qui percep el valor real de les coses.

Moure's amb facilitat en la realitat

Quan escoltem Jesús dir a l'escriba que «no té on reposar el cap», podríem pensar també que l'està posant a prova: «seguir-me no és fàcil, segur que ho vols fer?». Tanmateix, trobem altres passatges de l'Evangelí en què el Senyor s'expressa de manera similar, i no ho fa a tall d'advertiment, sinó —ho hem vist amb la crida d'alguns dels apòstols— d'invitació: «Si algú vol venir amb mi, que es negui a ell mateix, que prengui cada dia la seva creu i que em segueixi» (Lc 9, 23); «Entreu per la porta estreta, perquè és ampla la porta i espaiós el camí que condueix a la perdició» (Mt 7, 13). En cap cas es tracta de crides a un sofriment sense sentit, sinó al desenvolupament d'una llibertat gran: a fer créixer en nosaltres, a poc a poc, una disposició del cor que sigui capaç d'estimar fins a l'extrem, com ell mateix ho va fer.

«El que cal per aconseguir la felicitat, no és una vida còmoda, sinó un cor enamorat».^[3] El camí del cristià és exigent, perquè requereix

un amor cada vegada més profund; i, com diu aquella vella cançó, «corazón que no quiera sufrir dolores, pase la vida entera libre de amores» (cor que no vulgui tenir dolors, passi la vida sencera lliure d'amors).[4] La vida de Jesús ens mostra com ens hem de relacionar amb l'adversitat o amb el dolor. La seva fortalesa no és la de qui construeix murs al seu voltant, ni la de qui es cobreix amb una armadura per evitar les ferides o perquè la realitat no l'afecti. A base de murs i d'armadures, en realitat, la resistència no passa a ser part de la nostra personalitat; aquests recursos més aviat impedeixen el contacte, la relació amb la realitat. La seva rigidesa impossibilita que ens puguem moure amb facilitat.

La fortalesa de Jesús, en canvi, dialoga constantment amb el que l'envolta. Jesús no accepta el dolor només perquè és ardu, o bé per demostrar-se o per demostrar-nos alguna cosa. En realitat, simplement l'assumeix quan és necessari, sense permetre que el desarmi. Veu en les dificultats un sentit que dona motius i profunditat al que està vivint, en lloc de tornar-ho tot absurd. I això és *estimar el món apassionadament en el seu sentit més ple*. Estimar el món significa tenir la capacitat de poder-s'hi relacionar en tota la seva riquesa, també amb el valor ocult del que és imperfecte, en les situacions de la vida, en nosaltres mateixos, en els altres. Si busquem la fortalesa de Crist, serem persones més sensibles i profundes, més ficades de ple en la realitat, més capaces de trobar Déu en tot. Persones, en definitiva, més contemplatives.

Paciència per arribar fins al final

«Hem rebut l'honor d'esperar la glòria de Déu», escriu sant Pau. «Més encara: fins i tot en les tribulacions trobem motiu de gloriarnos, perquè sabem que la tribulació engendra paciència; la paciència, virtut provada; la virtut provada, esperança. I l'esperança no enganya, perquè Déu, donant-nos l'Esperit Sant, ha vessat el seu amor en els nostres cors» (Rm 5, 2-5). Cada sacrifici lliurement assumit, cada contradicció aollida sense rebel·lia, cada venciment fet per amor, reafirma en nosaltres la convicció que la nostra felicitat és en Déu més que en qualsevol altra realitat. La lluita

quotidiana es converteix, llavors, en una conquesta progressiva del bé veritable, que ens concedeix alguna cosa de la glòria futura a la qual aspirem: la lluita es converteix en un camí d'esperança.

Buscar de manera habitual el bé autèntic i ocult en les nostres decisions ens concedeix l'ànim per no conformar-nos amb el que és immediat o efímer. I això genera paciència: comencem a esperar més i més en l'amor que no falla, i que dona sentit als nostres esforços. Per això, el fort no desespera, no perd la serenitat davant d'un fracàs o quan els fruits del treball tarden a veure's. La paciència no és ni optimisme beneït ni resignació: és l'actitud de l'home lliure, que estima no només per temporades, sinó que lluita amb els ulls posats sempre en el final que l'espera. La convicció profunda de no voler-se conformar amb menys que amb la felicitat del cel pot sostenir el combat quotidià necessari que permet seguir Jesús «arreu on va». Això és la fortalesa. Un cor fort, que no perd de vista el final, pot «lluitar, per Amor, fins a l'últim instant».[5]

Magdalena Oyarzún

[1] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 1005.

[2] Francesc, Homilia, 13.IV.2018.

[3] Sant Josepmaria, *Solc*, núm. 795.

[4] «A los árboles altos», cançó tradicional.

[5] Sant Josepmaria, «Tiempo de reparar», núm. 4, a: *En diálogo con el Señor*, edició historicocrítica.

Torna als continguts

I llavors, el món et parla

Hi ha diverses maneres de veure una mateixa cosa. Davant un gran banquet, elaborat amb tota mena d'aliments, colors, decoracions i textures, la mirada sorpresa d'un fotògraf no té res a veure amb la mirada ansiosa d'un golafre. O, per pensar en situacions més ordinàries, la nostra mirada en revisar *per sobre* els titulars d'un diari sol ser diferent d'aquella amb què contemplem una posta de sol. Les diferències entre aquestes maneres de mirar no es deuen només a les circumstàncies del moment o a les coses que tenim davant dels ulls. El que les distingeix, en realitat, és quelcom més profund, quelcom que té a veure amb la manera en què ens relacionem amb el món.

Tota la predicació de sant Josepmaria ens anima a ser «ànimes contemplatives, ficades en els afanys de la terra».^[1] Per a això cal aprendre a mirar la realitat d'una manera nova: una mirada que no percebi només un aspecte —el *fragment útil*— del que tenim davant; una mirada que no busqui simplement apropiar-se i posseir el que es mira. La mirada contemplativa, en efecte, no és egoista ni possessiva: és transparent, serena, receptiva, generosa. I per a qui vol viure amb Déu, l'aprenentatge en aquesta manera de mirar no és optatiu. Només convertint la nostra mirada podrem descobrir la brillantor divina en tot el que ens envolta, i entreveurem la veritat profunda de les coses i dels esdeveniments, «ja que en ell vivim, ens movem i som» (*Act 17, 28*).

És interessant que, en apuntar possibles temes per tractar en la formació de gent jove, el fundador de l'Opus Dei escrivís: «Mortificació exterior —la vista, principalment—; mortificació

interior —en especial, la curiositat».[2] Aquests dos aspectes, íntimament connectats a la vida contemplativa, són part de la virtut de la templança referent al desig de conèixer, que és un dels ancorats més fortament en la nostra naturalesa. Tot i que potser en el llenguatge comú la paraula «templança» porti a la nostra ment la idea de límit, aquesta és una concepció força incompleta. La paraula llatina *temperare*, que és d'on prové el terme que utilitzem, vol dir «barrejar les coses en la seva dosi justa». Així, la persona temperada en el seu desig de conèixer és algú que no es queda absorbit per les coses immediates, sinó que aconsegueix anar sempre més enllà. Desenvolupa una actitud oberta, atenta i silenciosa, que el predisposa a assolir el cor de les coses. Llavors, el món li parla.

La mirada *curiosa*

Hi ha una manera de mirar que, sense estar encara modelada per la templança, es comporta de manera similar a la d'una papallona que salta de flor en flor. És l'actitud de qui s'atura en alguna cosa el temps mínim indispensable per sadollar la seva curiositat i recollir el que li ve de gust. Aquesta mirada no es proposa amarar-se de la realitat ni captar-la en tota la seva profunditat, sinó més aviat buscar el plaer que proporciona la percepció sensible o un gust fugaç causat pel consum de nova informació sobre el món. És el que sant Joan denomina «l'afany de posseir» (1 Jn 2, 16) i sant Tomàs d'Aquino, diversos segles després, anomenarà *curiositas*.^[3] Per a aquest últim, el pol oposat de la *curiositas* seria la *studiositas*, que consisteix a trobar aquesta dosi justa —ja que parteix, precisament, de la templança— en el nostre anhel per conèixer. La *studiositas* no busca simplement establir un límit, sinó que té com a objectiu remoure els obstacles que ens impedeixen conèixer de manera profunda, i no escatima en l'esforç i el cansament que suposa tot procés d'aprenentatge.

Cedir davant de la *curiositas* pot semblar una actitud sense més transcendència, que incidiria només en la perifèria de la nostra existència. Quin mal em pot fer el simple fet d'anar pel món amb els ulls ben oberts, esprement tot el que se m'ofereix? Tanmateix,

escoltem aquestes paraules de Jesús: «El llum del cos és l'ull. Per tant, si el teu ull és bo, tot el teu cos quedarà il·luminat» (Mt 6, 22). Si l'ull il·lumina tot el cos, la nostra mirada repercuteix en el nostre cor. El que passa és que la *curiositas*, gairebé sense que ens n'adonem, va arrelant cada vegada més profundament en el nostre ésser. De vegades percebem fàcilment aquesta dispersió en el món de les xarxes socials o a Internet: ens descobrim anant de pàgina en pàgina, sense saber ni tan sols què estem buscant. I darrere d'aquesta mirada acostumada a divagar, potser apareixerà una inquietud errant de l'esperit, que es manifesta en torrents de xerrameca irreflexiva, en atabalament o en desassossec interior.

En aquest sentit, la mirada que va de flor en flor «pot ser el símptoma d'un autèntic desarrelament; pot significar que la persona ha perdut la capacitat d'habitar en si mateixa».[4] Més o menys conscients del nostre buit interior, busquem fugir cap enfora, cap al món de la distracció, i paradoxalment abandonem l'únic lloc on trobarem aquell que pot sadollar la nostra set. Sant Agustí va expressar així aquesta experiència: «Ja veus que tu eres dins meu i jo a fora. I per fora et buscava. Em llançava sobre aquestes coses boniques que tu vas crear. Tu eres amb mi però jo no era amb tu. Em retenien lluny de tu aquelles coses que, si no fossin en tu, no serien».[5]

Tot això explica per què, per arribar amb la nostra mirada al cor de la realitat, cal desenvolupar, alhora que obrim la porta del nostre món interior, un procés serè de discerniment: aturar-se, pensar, no caure en la pressa. Per exemple, abans de prémer *play* a qualsevol vídeo o sèrie atractiva, és bo pensar si veritablement això és el que volem fer en aquell moment. Qui sap prescindir del que fa mal a la seva ànima, o del que simplement li impedeix créixer, «s'adona que el sacrifici només és aparent, ja que vivint així (...) s'allibera de moltes esclavituds i aconsegueix, en la intimitat del seu cor, assaborir tot l'amor de Déu».[6]

«Distreure't. —Necessites distreure't!..., obrint força els ulls perquè hi entrin bé les imatges de les coses», escriu sant Josepmaria,

provocant el lector. I ràpidament replica: «Tanca'ls del tot!: comença a tenir vida interior, i veuràs, amb colors i relleus insospitats, les meravelles d'un món millor, d'un món nou: i tindràs tracte amb Déu».[7] Naturalment, el fundador de l'Opus Dei no pretén que no mirem ni ens amarem d'una realitat que ell mateix ens indica com a lloc de trobada amb Déu. Més aviat ens diu que aquesta mirada exterior en realitat està lligada al nostre món interior i que, alhora, contribueix a donar-li forma, per a bé o per a mal.

La mirada *interessada*

Una mirada que no està modelada per la templança també pot, inadvertidament, impregnar-se d'un interès egoista, possessiu, semblant al d'un animal que busca la seva presa. «Recorda que mirar amb avidesa és una cosa dolenta» (Si 31, 13), adverteix la Sagrada Escriptura. A l'igual que la mirada que divaga de flor en flor, aquesta mirada *depredadora* no sol manifestar un fenomen superficial: sovint revela una manera de relacionar-se amb el món que es troba en el més profund de la persona. Es tracta de l'actitud de qui ho veu tot a través del prisma del seu interès i, en conseqüència, valora el món en relació amb el benefici immediat que li reporta. És com si el cor s'hagués quedat fix, observant-ho tot des d'un únic angle; com si tots els altres punts de vista s'haguessin tornat opacs.

La destemplança és destructora, perquè fa l'home parcial i insensible per percebre assossegadament la realitat i les persones, amb tots els seus matisos. Això, al seu torn, repercuteix en les seves decisions, ja que no tenir un coneixement autèntic de l'entorn és un obstacle per encertar-la. El golafre, per exemple, es troba atrapat en la cerca de plaers del paladar; davant del banquet és incapaç de percebre tota la creativitat i la bellesa que se li ofereix. Triarà el que sigui més gran, o el que li proporcioni experiències més fortes, però no serà capaç de gaudir-ne de veritat, ni de mantenir una conversa enriquidora amb els altres.

Aquesta mirada interessada també influeix en les relacions amb els altres. Qui no ha aconseguit una mirada lliure, tendeix a veure les persones des del punt de vista del benefici que li reporten, del favor

que els pot demanar. La seva primera reacció no és mirar l'altre als ulls i preguntar-se com està, què necessita, què pot fer per ell; ni tampoc percebre la singularitat o l'encant de la seva personalitat. Aquesta ceguesa de l'esperit, aquesta incapacitat per veure l'empremta divina en les persones que ens envolten, no prové d'una confusió causada pel que és sensible, sinó d'una mirada deformada, adormida per la destemprança. «Els nostres cors es poden aferrar a tresors veritables o falsos, en els quals poden trobar un repòs autèntic o adormir-se, i fer-se mandrosos i insensibles,» deia el Papa Francesc en el seu missatge per a una Jornada Mundial de la Joventut. «Quanta energia hi ha en la capacitat d'estimar i de ser estimat! No permeteu que aquest valor tan preciós sigui falsejat, destruït o malmès. Això passa quan les nostres relacions estan marcades per la instrumentalització del proïsme per als nostres fins egoïstes».[8]

Alguns fruits de la temprança

Qui adquireix una mirada temperada veu el món amb ulls nous, descobreix meravelles inesperades. La moderació allibera, purifica el cor, facilita una relació serena amb les persones i amb les coses: fa créixer en nosaltres una actitud d'interès sincer, que no es deixa portar per les aparences, que no s'afanya a fer judicis superficials. El primer efecte de la temprança, doncs, és la «tranquil·litat d'esperit», que brolla de l'ordre a l'interior de l'home.[9] La mirada despresa i neta es fixa en els tresors veritables, en els quals pot trobar un repòs autèntic. Una manera de créixer en aquesta sensibilitat és decidir-se a mirar a través de persones que perceben matisos rics i diversos en la realitat, com els passa als artistes, als poetes. Qui no recorda alguna conversa amb una persona que, amb la seva opinió reflexionada sobre una obra d'art, ens va descobrir noves tonalitats del món?

Un altre fruit de la temprança és la capacitat de concentrar forces en els projectes que ens hem traçat. No mirar innecessàriament el mòbil o no perdre's a Internet durant el treball o l'estudi poden semblar coses de poc valor, que no incideixen en la trama de la nostra vida,

però, en realitat, aquest tipus de petites renúncies poden ser decisives per centrar-nos i fer, amb totes les potències, el que volem. Dir «no» al que dispersa la ment en mil coses és, alhora, un «sí» al que importa de veritat. Aquest esforç, a més, desenvolupa la interioritat i, amb el temps, contribueix a desemmascarar les coses superficials com una pèrdua de temps i de llibertat. «La vida recobra aleshores els matisos que la destemprança esfumina; estem en condicions de preocupar-nos dels altres, de compartir amb tothom el que és nostre, de dedicar-nos a les tasques grans».[10]

La mirada despresa, serena i transparent ens capacita més que cap altra cosa per descobrir la veritable bellesa de tot el que existeix. Viure la temprança és poder gaudir més —no menys—, tant de les coses espirituals com de les coses sensibles. Una relació lliure amb el món, lliure de la cerca ansiosa de plaer o d'autoafirmació, ens porta a percebre la veritat de les coses i de les persones; també ens permet descobrir la bellesa en les coses més delicades i discretes. «S'ha dit, no sense raó, que només qui té un cor net és capaç de riure de veritat. No menys cert és que només percep la bellesa del món qui el contempla amb una mirada neta».[11] L'home temperat arriba a l'aspecte més profund, cap a la veritat de les coses: el món li parla de Déu. Per això, qui es llanci a aquesta aventura es reconeixerà, amb el temps, en aquella exclamació de sant Josepmaria: «Déu meu! trobo gràcia i bellesa en tot el que veig».[12]

Maria Schoerghuber

[1] Sant Josepmaria, *Instrucción*, 8.XII.1941, núm. 70.

[2] Sant Josepmaria, *Instrucción*, 9.I.1935, núm. 135

[3] Sant Tomàs d'Aquino, *Suma Teològica*, II-II, q. 167 a.1 ad 2; a. 2 ad 1.

[4] Cf. J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, Rialp, Madrid 2007, p. 291.

[5] Sant Agustí, *Confessions*, X, 27, 38.

[6] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 84

[7] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 283

[8] Francesc, Missatge, 31.I.2015.

[9] Cf. J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, p. 224, en al·lusió a sant Tomàs.

[10] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 84

[11] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, p. 249.

[12] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 415.

[Torna als continguts](#)

El que veritablement importa

La mitjanit està per caure. Ja fa un parell d'hores que el soroll s'ha traslladat dels carrers a l'interior de les cases. Ara regna el silenci. S'escolten les passes lentes d'una jove natzarena, visiblement encinta, que avança agafant el braç del seu espòs. Tots dos busquen gairebé a les palpentes l'estable que els han ofert per passar la nit. Déu vol veure néixer el seu Fill a la terra. Ell, que tot ho pot, ha decidit preparar-li un lloc gairebé a la intempèrie. «La paraula divina es va tornar incapaç de parlar (...). Qui ho hauria esperat? Nadal és celebrar un Déu inèdit, que canvia la nostra lògica i les nostres expectatives (...). El Nadal de Jesús no ofereix l'escalfor segura de la xemeneia, sinó l'esgarrifança divina que sacseja la història».[1]

Tot i que amb el pas del temps el record del portal de Betlem hagi quedat com el d'un lloc acollidor, també des del punt de vista material, és probable que no fos tan càlid com ens l'imaginem. Què pretenia Déu amb aquesta elecció seva que representem d'any en any a les nostres llars? Aquella nit, Josep i Maria van compartir el tresor de la pobresa. Els pares de Jesús van ser alliberats de tot el que podia eclipsar la veritable riquesa que estaven a punt de rebre. Podent triar qualsevol lloc, qualsevol comoditat, el Creador tria la privació de tot per mostrar-nos què és el que veritablement importa.

El Regne és dels pobres

«Ho assegurem tot, tret del bon clima i l'amor:» això deia un cartell a l'entrada d'una empresa d'assegurances, en una ciutat en què la meteorologia canvia molt sovint. Si no podem decidir quin temps farà, encara menys podem garantir l'afecte dels altres. No hi ha prou

diners al món per obligar algú a estimar amb sinceritat. Vet aquí, doncs, una realitat que potser ens pot posar una mica nerviosos, perquè no ens proporciona la seguretat que experimentem en altres àmbits. Però hem de viure amb aquest «marge d'error»: la preocupació per tenir el control bloqueja qualsevol intent d'estimar i de ser estimats; impossibilita la felicitat, senzilla però robusta, de qui entrega i rep gratuïtament. «Feliços els pobres en l'esperit: d'ells és el Regne del cel» (*Mt 5, 3*): així inicia Jesús el Sermó de la muntanya. El Mestre ofereix la felicitat, a la terra i al cel, als qui posen la seva seguretat i la seva riquesa en Déu.

La virtut de la pobresa —que no s'identifica amb la pobresa material, econòmica, que l'Església ens anima a alleujar— forma part de la temprança: és una disposició que modera, és a dir, que posa al seu lloc exacte la nostra relació amb els béns que Déu ha creat. El pobre de cor posseeix i gaudeix de les coses sense ser posseït per aquestes; evita posar la seva seguretat en l'acumulació de béns; sap detectar en si mateix aquesta tendència que tenim a construir la nostra vida, fins i tot de manera no tan conscient, com si la felicitat depengués fonamentalment del que tenim... I això, malgrat aquella advertència de Jesús: «Però ai de vosaltres, els rics: ja heu rebut el vostre consol!» (*Lc 6, 24*).

Després de molts anys dedicats a escoltar tota mena de persones, sant Josepmaria comentava: «Quan algú centra la seva felicitat exclusivament en les coses d'aquí baix —he estat testimoni de veritables tragèdies—, perverteix el seu ús raonable i destrueix l'ordre disposat sàviament pel Creador. Aleshores el cor resta trist i insatisfet; s'endinsa per camins d'un descontentament etern».^[2] La pobresa ens permet adonar-nos de com en són d'efímeres moltes «seguretats» materials, o de com en són de superficials certs moments de consol que no toquen el fons de l'ànima. La pobresa d'esperit ens permet, en fi, gaudir veritablement de la realitat, perquè ens connecta amb la senzilla, amb les persones, amb Déu: amb tot el que vol ser, sense més ni més, contemplat, i que sadolla d'aquesta manera els nostres desitjos més profunds.

«Pobre d'esperit, no significa exactament “home obert als altres”, és a dir, a Déu i al proïsme?», es preguntava sant Joan Pau II, durant la visita que va fer el 1980 a una favela de Rio de Janeiro. «No és veritat que aquesta benaventurança dels “pobres d'esperit” tanca alhora una advertència i una acusació? (...). “Ai de vosaltres”: aquesta paraula sona severament i amenaçadorament, sobretot en boca d'aquest Crist que acostumava a parlar amb bondat i mansuetud».[3] És veritat, el pecat ha trastocat el nostre desig de possessió, de manera que fàcilment deformem la nostra relació amb els béns creats. L'avidesa per posseir potser es veu intensificada per una cultura en què el valor econòmic —manifestat al seu torn en estatus social o en imatge davant dels altres— ha arribat a ser, de vegades, la font última de valor. La nostra cultura tendeix a fer-nos pensar que la prosperitat i el confort són la clau de la felicitat. I, tanmateix, tots ens adonem que la veritable alegria d'una persona es mesura més aviat per la profunditat i l'autenticitat de les seves relacions amb els altres. Aquesta és la riquesa del pobre de cor; al seu costat, la solitud de qui viu envoltat de luxe apareix moltes vegades com una pobresa dramàtica.

Una harmonia que cadascú ha de trobar

Any 1968. En el marc d'una entrevista sobre el lloc de la dona a la societat, la periodista pregunta a sant Josepmaria per la virtut de la pobresa: vol saber com viure-la i transmetre-la des de la vida de la llar. La resposta parteix d'una premissa ben nítida: «Qui no ami i visqui la virtut de la pobresa, no té l'esperit de Crist. I això val per a tothom: tant per a l'anacoreta que es retira al desert, com per al cristià corrent que viu enmig de la societat humana».[4] És a dir, que persones externament molt diferents, com una que es retira al desert i una altra que treballa en l'enrenou de la ciutat, poden viure la virtut de la pobresa amb un autèntic esperit cristià. Tanmateix, mentre que «desert» sembla dir «pobresa» des de tots els angles, com pot ser pobre algú que viu al mig dels béns del món? Quin model pot seguir?

Sant Josepmaria s'atura a desenvolupar la qüestió amb detall. En un primer moment, identifica dos aspectes en la nostra relació amb les

coses materials: dos pols, aparentment contraris, que cal conciliar. D'una banda, la necessitat d'una «pobresa real, que es noti i es toqui —feta de coses concretes—, que sigui una professió de fe en Déu, una manifestació que el cor no se satisfà amb les coses creades, sinó que aspira al Creador». D'altra banda, la naturalitat amb què un cristià ha de ser «un més entre els seus germans els homes, en la vida dels quals participa, amb els quals s'alegra, amb els quals col·labora, estimant el món i totes les coses bones que hi ha en el món, utilitzant totes les coses creades per resoldre els problemes de la vida».[5] En aquestes paraules queda plantejat el repte de la pobresa d'esperit al mig del món: estar desenganxat de les coses i, alhora, estimar-les com a regals de Déu per compartir entre els homes. Però la pregunta continua vigent: com ens podem orientar en aquest afany?

Si mirem la vida de Crist com ens la mostren els evangelis, no hi veiem un abandonament absolut dels béns. Més aviat veiem que, sent d'una posició modesta, ni ric ni pobre, els utilitza d'una manera equilibrada, virtuosa, perfecta. Jesús era conegut al poble perquè es guanyava l'aliment amb la professió que exercia al costat del seu pare (cf. *Mt* 13, 55); tenia una túnica bona (cf. *Jn* 19, 23); algunes reunions socials a les quals acudia eren generoses, fins al punt que, per acusar-lo, el van qualificar de menjador i bevedor (cf. *Mt* 11, 19), i va convidar diverses persones de bona posició econòmica —Mateu, Zaqueu, Josep d'Arimatea i d'altres— a obrir-se al Regne de Déu. D'altra banda, també és clara la seva predilecció, tant en la seva activitat diària com en la seva predicació, pels qui materialment no tenien res: posa la vídua pobra com a exemple de relació amb Déu, en comparació amb els rics (cf. *Lc* 21, 1-4); explica com el pobre Llàtzer arriba al si d'Abraham, mentre que el ric que vivia al seu costat es queda fora (*Lc* 16, 19-23); diu clarament que «és més fàcil que un camell passi pel forat d'una agulla que no pas que un ric entri al Regne de Déu» (*Mt* 19, 24); aconsella als seus deixebles no portar a la seva missió res que no sigui imprescindible (cf. *Lc* 10, 4-11), i ell mateix neix en una gruta aliena i serà sepultat en un sepulcre aliè. Jesús viu lliure de lligams materials i, alhora, gaudeix dels béns creats. No és una qüestió d'equilibri —compromís inestable entre dos

pols—, sinó d'harmonia: la bellesa de la forma aconseguida. I aquesta harmonia la trobem en Jesucrist.

Però no existeixen receptes universals: «Assolir la síntesi entre aquests dos aspectes és, en bona part, qüestió personal, qüestió de vida interior, per jutjar en cada moment, per trobar en cada cas allò que Déu ens demana. No vull, doncs, donar regles fixes».[6] Existeix, en efecte, el perill d'uniformar, la possibilitat de deixar-se portar per la temptació d'elaborar una llista d'estàndards per a, enganyosament, estar segurs que vivim una virtut. Tanmateix, aquest tipus de plantejaments oblida el paper indispensable de la prudència, sense el qual les virtuts senzillament no poden existir. Per això, no es tracta de guiar-se tant per «regles teòriques» com per «aquesta veu interior, que ens fa adonar que s'està infiltrant l'egoisme o la comoditat indeguda».[7] L'important, assenyalava en un altre moment sant Josepmaria, «no es concreta en la materialitat de posseir tal cosa o bé de mancar de tal altra, sinó en captenir-se segons la veritat que ens ensenya la nostra fe cristiana: els béns creats són solament això: mitjans».[8] Per exemple, respecte de l'elegància en la manera de vestir, aconsellava quelcom que es pot aplicar a altres camps de la vida ordinària: «Has d'anar vestit a to amb la teva condició, el teu ambient, la teva família, la teva feina..., com els teus companys, però per Déu».[9] Finalment, aportava suggeriments freqüents que cadascú podia aplicar a les seves circumstàncies: no crear-se necessitats, cuidar el que es té, prescindir d'alguna cosa durant una temporada, donar el millor als altres, acceptar amb alegria les incomoditats, no queixar-se si falta alguna cosa... i tantes altres coses petites que cadascú pot descobrir en un camí d'oració.

Amor al món i solidaritat

Sant Josepmaria va experimentar la pobresa material en diversos moments de la seva vida.[10] A més, va intentar mantenir certs costums personals per assegurar el seu esperit de pobresa, tot i que no els considerava aplicables a tots els fidels de l'Obra. Fora d'això, era conscient que Déu el cridava a transmetre un esperit de santedat

al mig del món, no fora d'aquest. Així que, tot i que altres persones estiguessin cridades a gestos radicals d'abandonament del material com a testimoni de la riquesa suprema de Déu, estava convençut que quelcom específic dels cristians corrents seria convertir-se en «testimoniatge explícit d'amor al món» i de «solidaritat amb els homes».[11]

L'estiu del 1974 va tenir una reunió amb diversos matrimonis a Lima. Aquella trobada era una sorpresa, ja que el fundador de l'Opus Dei havia estat indisposat els dies anteriors. «Pare, a mi m'agrada que la meva família visqui amb cert confort», va començar dient un assistent, com a preàmbul per preguntar-li com viure la pobresa en aquest context. «Una cosa és que visquis amb cert confort, i una altra cosa és que facis una ostentació de luxe», va respondre sant Josepmaria. «La segona part no la veuria bé; la primera, sí. És més!, tens el deure de procurar als teus aquest cert confort (...). Porta't com un bon marit, com un bon pare, i sigues generós amb la teva dona i amb els teus fills. I després, no facis ostentació de luxe, fastigueja't una mica i ajuda els altres».[12] Aquí es delinea el que pot ser un itinerari de pobresa al mig del món, estimant els béns que ens ha donat Déu: generositat sense luxe, incomodar-se personalment per exercir-nos en aquesta virtut, ajudar els que ho necessiten.

També en una altra ocasió, sant Josepmaria posava com a exemple una dona que coneixia, d'avançada edat, que vivia la virtut de la pobresa enmig d'una vida sense conflictes econòmics: «Aquesta persona, de la qual ara us parlo, residia en una casa de llinatge, però no despenia per a si mateixa ni dues pessetes el dia. En canvi, retribuïa molt bé el servei, i la resta era destinada a ajudar els necessitats, mentre passava, ella mateixa, privacions de tota mena. No li faltaven, a aquesta dona, molts d'aquests béns que tanta gent ambiciona, però ella era personalment pobra, molt mortificada, despresa de tot per complet».[13]

La virtut de la pobresa viscuda al mig de les ciutats suposa la preocupació efectiva per qui passa conflictes econòmics. «L'oració a Déu i la solidaritat amb els pobres i els que pateixen són

inseparables», assenyala el Papa Francesc. «Per celebrar un culte que sigui agradable al Senyor, cal reconèixer que tota persona, fins i tot la més indigent i menyspreada, porta impresa per si mateixa la imatge de Déu (...). La trobada amb una persona en condició de pobresa sempre ens provoca i interroga. Com podem ajudar a eliminar o, almenys, alleujar la seva marginació i sofriment? Com la podem ajudar en la seva pobresa espiritual?».[14] Aquestes preguntes interpel·len de manera especial els cristians que volen portar Crist als ambients professionals, on tant es pot fer per ajudar els altres. Per això sant Josepmaria insistia a dir que «tenim l'obligació de procurar que cada dia hi hagi al món menys pobres (...). La riquesa la proporciona el treball, fills meus, l'especialització, la promoció professional, i l'Obra està fundada en el treball».[15]

* * *

«Tingueu en molt poc el que heu donat, doncs tant heu de rebre»,[16] diu santa Teresa de Jesús. La virtut de la pobresa ens permet ser feliços en qualsevol circumstància; també quan ens falta el que és necessari. Ser pobres d'esperit significa que no posem la confiança en els béns que podem controlar, sinó en Déu i, a través d'ell, en els altres. «Lliures per estimar: aquest és el sentit del nostre esperit de pobresa, austeritat i despreniment».[17] Entrar en aquest espai de llibertat, en el qual només ens importa l'únic necessari (cf. *Lc* 10, 42), el que veritablement importa, és quedar-se amb la millor part, que no ens serà presa.

Andrés Cárdenas M.

[1] Francesc, Audiència, 19.XII.2018.

[2] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 118.

[3] Sant Joan Pau II, Discurs, 2.VII.1980.

[4] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 110.

[5] *Ibídem*.

[6] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 110.

[7] *Ibídem*, núm. 111.

[8] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 118.

[9] *Ibídem*, núm. 122.

[10] Com a exemple es poden esmentar la fallida del negoci del seu pare quan era un adolescent, els duríssims anys de la Guerra Civil espanyola i les penúries materials quan va arribar a Roma.

[11] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 110.

[12] Sant Josepmaria, notes d'una reunió familiar, 25.VII.1974.

[13] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 123.

[14] Francesc, Missatge, 15.XI.2020.

[15] Sant Josepmaria, notes d'una reunió familiar, 24.IV.1967.

[16] Santa Teresa, *Camí de perfecció*, 33, 2.

[17] Mons. F. Ocáriz, Carta pastoral, 14.II.2017, núm. 8.

[Torna als continguts](#)

Amb tot el cor

«Feliços els nets de cor: ells veuran Déu!» (*Mt* 5, 8). Veure Déu: sense filtres, sense presses, sense límits... Qui podria somiar aconseguir quelcom així per les seves pròpies forces? Contemplar a la seva font la bellesa, la bondat, la grandesa que busquem sense parar per tot arreu. Contemplar, que no vol dir observar des de fora, sinó des de dins, sabent-nos inundats per tota aquesta realitat plena de llum, per aquest «Amor que sadolla sense sadollar»^[1] els nostres desitjos més profunds: aquests que en aquest món només troben una resposta molt parcial, tot i que tantes vegades les criatures ens semblin ja el màxim de boniques, bones i grandioses que es pugui imaginar.

Per descomptat, en parlar de puresa de cor, el Senyor no es refereix només a la castedat. Si existís una persona molt casta però injusta, poc sincera, deslleial, mandrosa o egoista, no diríem que el seu cor és net. Quan el rei David suplica «Déu meu, crea en mi un cor ben pur» (*Sl* 51[50], 12), està demanant un cor que reuneixi harmònicament totes les virtuts; un cor que vibri amb les coses valuoses i no amb les insubstancials, que sigui capaç de jugar-se la vida per quelcom més gran que ell, que no es deixi dominar per coses efímeres i superficials. En créixer en les diferents virtuts, la nostra mirada —els nostres desitjos, interessos, aspiracions— es va aclarint i ens fa

capaços de percebre l'autèntic valor de les coses. Anem aprenent a veure, a contemplar, a gaudir.

Perplexitats

Déu ens ha creat per a aquesta contemplació, que recull totes les aspiracions del cor. És una gràcia que ens vol donar. Però és una gràcia per la qual és necessari lluitar. Hem de conquerir el nostre cor perquè es faci capaç de rebre aquest regal, perquè tenim el risc de deixar-lo sense obrir, oblidat en un racó. En paraules de sant Josepmaria, la castedat «és un combat, però cap renúncia; responem amb una afirmació joiosa, amb una donació lliure i alegre. El teu comportament no s'ha de limitar a esquivar la caiguda, l'ocasió. No s'ha de reduir de cap manera a una negació freda i matemàtica. T'has convençut que la castedat és una virtut i que, com a tal, ha de créixer i perfeccionar-se».[2] La castedat és una afirmació joiosa, i sempre pot créixer. Són dues idees potser conegudes, però no per això prou compreses, fins al punt que poden generar certa perplexitat.

La idea de la castedat com a afirmació contrasta amb la de qui posa un excessiu èmfasi en el *no*, com si la virtut consistís precisament a no fer, no pensar, no mirar, no voler. La castedat és, en canvi, un *sí* a l'amor, perquè és l'amor el que la fa necessària i li confereix el sentit. Naturalment, s'ha de dir *no* a certs actes o actituds que li són contraris i que tota persona assenyada percep precisament com a negacions de l'amor, per si mateix sempre total, exclusiu i definitiu. Però, tot i que requereix alguns *no*, la castedat és una realitat eminentment positiva.

Suposem una persona amb un bon coneixement de la fe i de la vida cristiana, sincerament decidida a posar-la en pràctica; una persona que potser fins i tot ha transmès a d'altres aquesta visió positiva de la santa puresa, perquè comprèn aquests raonaments i els comparteix. És possible que la seva experiència pràctica d'aquesta virtut no respongui a la idea d'una cosa positiva que sempre pot créixer: d'una banda, perquè no necessita exercir la puresa constantment; hi ha altres interessos que normalment estan en primer pla i que releguen la castedat al quart o cinquè lloc dels seus problemes, de manera que

habitualment la castedat no sembla que per a ell sigui ni una afirmació ni una negació. D'altra banda, perquè quan en alguns períodes ha de lluitar més intensament per viure-la, la sent precisament com una negació, i no com una afirmació.

A això s'hi afegeix una altra font de perplexitat: ja que és una virtut, la castedat està cridada a «créixer i perfeccionar-se».[3] De nou, aquest bon cristià es podria dir: normalment aconseguixo evitar actes, pensaments, mirades contràries a la castedat, no és d'això del que es tracta?, no puc dir que tinc la virtut?, què més hauria de fer?, en quin sentit hauria de créixer i perfeccionar-se en mi la castedat?

En realitat, en l'origen d'aquestes perplexitats es troba la idea, força estesa, però molt reductiva, que la virtut és fonamentalment un suplement de força en la voluntat que ens fa capaços de respectar unes normes morals, fins i tot quan aquestes s'oposen a la nostra inclinació. Si aquesta visió fos correcta, la virtut consistiria en la capacitat d'ignorar l'afectivitat, d'oposar-se sistemàticament al que sentim sempre que ho requereixi el respecte d'aquestes normes. Naturalment, aquí hi ha una part de veritat, perquè en la formació de la virtut sovint cal actuar contra la inclinació afectiva. Tanmateix, és molt important no oblidar que l'objectiu no és aquest; només es tracta d'un pas que, si no va seguit d'altres, formarà només la capacitat de reprimir-se, de dir *no*. Qui pensa així en les virtuts, encara que pugui dir que la castedat és una afirmació joiosa, en realitat no ho ha acabat d'entendre, perquè no aconseguix veure el que això significa a la pràctica.

Integració

La virtut, més que una capacitat d'oposar-se a la inclinació, és la formació de la inclinació mateixa. La virtut consisteix precisament a gaudir, a gaudir del bé, perquè ha crescut en nosaltres una connaturalitat afectiva, és a dir, una espècie de *complicitat amb el bé*. És precisament en aquest sentit que anomenem *temprança* a l'ordre en la tendència natural al plaer. Si el plaer fos dolent, ordenar-lo significaria anul·lar-lo. Però el plaer és bo, i la nostra naturalesa tendeix cap a ell. Tanmateix, que sigui bo en principi no

significa que ho sigui en tots els casos: l'objecte d'una tendència pot no ser bo per a la persona en un cas concret. Per això ens interessa ordenar la nostra inclinació al plaer. Si ho aconseguim, l'hauem convertit en un dels nostres millors aliats per fer el bé; si no, serà un gran enemic que ens pot destruir, de manera anàloga a com l'aigua, que treu la set, hidrata el cos i fa créixer les plantes... també pot ser tsunami, inundació, destrucció.

En què consisteix ordenar aquesta tendència? Sens dubte, no a fer desaparèixer l'atracció del plaer, cosa per altra banda impossible. Tampoc a ignorar-la, o a viure com si no existís; ni tan sols a reprimir-la. Ordenar la tendència al plaer significa integrar-la en el bé de la persona:^[4] conferir unitat als nostres desitjos, de manera que siguin progressivament conformes amb la nostra identitat i la reforcin. Un cor impur és un cor fragmentat, sense rumb; un cor pur, en canvi, és un cor unificat, amb una direcció a la vida.

Com es pot arribar a fer això? Les tendències humanes són maneres de percebre el bé: cadascuna ens presenta com a convenient el que la satisfà. Diem que tenim tendència al plaer perquè davant d'una cosa que el pot produir experimentem atracció: allò es presenta als nostres ulls com a convenient. Tanmateix, el que és bo per a la tendència pot no ser-ho per a la persona. Un pastís em pot atreure perquè és agradable menjar-lo, però potser no li convé a la meua salut (per exemple, perquè soc diabètic), a la meua forma física (estic intentant aprimar-me) o a la meua relació amb els altres (pertany a una altra persona). Cada tendència té el seu punt de vista, valora la realitat des de la seva perspectiva i no ho pot fer des de cap altra. La raó és l'única facultat que pot adoptar tots els punts de vista i integrar-los,^[5] identificant el bé de la persona i no només el bé d'una tendència concreta o d'un aspecte particular de la vida. La raó escolta el que cada tendència ha de dir, avalua totes aquestes veus en conjunt i jutja si una acció és bona per a la persona.

La raó no és freda: és apassionada, està condicionada per les tendències o les passions. Si una tendència parla molt més fort que les altres, la pot confondre. D'aquí la importància que les tendències

estiguin ben formades (ben temperades). Així, en comptes d'obstacle, seran un suport per al judici de la raó. Per descomptat, aquesta integració entorn de la raó requereix que el sentit de la tendència sigui comprès i respectat, i que s'actui de manera que aquest respecte cali en la nostra afectivitat. La gola, per exemple, revela que no s'ha comprès —almenys de manera pràctica, que influeixi en el comportament— el sentit de la necessitat de menjar; és a dir, encara no s'ha assimilat a fons la manera en què el plaer de menjar contribueix al bé integral de la persona. Quelcom similar es pot dir de la castedat, i de qualsevol altra virtut.

Un món interior

Escoltem el consell de sant Josepmaria en un brevíssim punt de *Camí*: «Per què has de mirar, si “el teu món” el portes dins teu?».[6] És cert: si un porta un món dins seu —un món fet de coses grans, divines i humanes—, la mirada, l'acció, el pensament contra la castedat poden tenir certa força d'atracció, però seran molt més fàcils de combatre, perquè seran percebuts com una amenaça a l'harmonia del mateix món interior.

Fins i tot podríem dir que la castedat fa referència a la sexualitat només secundàriament. Principalment, té a veure amb l'obertura del nostre món interior —del nostre cor— a les coses grans, amb la capacitat de percebre, d'aspirar i de gaudir amb el que és capaç d'omplir el cor humà. Per això, deia també sant Josepmaria: «*no m'ha agradat mai de parlar d'impuresa. Jo vull considerar els fruits de la temprança. (...) Vivint així —amb sacrifici— [l'home] s'allibera de moltes esclavituds i aconsegueix, en la intimitat del seu cor, assaborir tot l'amor de Déu (...); estem en condicions de preocupar-nos dels altres, de compartir amb tothom el que és nostre, de dedicar-nos a les tasques grans*».[7]

La persona casta és capaç de connectar afectivament i gaudir amb tot el que és bonic, noble, genuïnament divertit. La seva mirada no és possessiva, sinó agraïda: deixa ser a l'altre; no permet que s'enteli, que es despersonalitzi la relació que l'uneix amb cada cosa i amb cada persona. Qui no és cast té una mirada baixa; una mirada que no

és capaç de rebre, sinó només d'exigir prestacions. En realitat, no és capaç de gaudir de les petites coses de la vida i de les relacions personals; no és capaç d'*estar* veritablement amb els altres. Les coses delicades que d'altres aprecien a aquest li semblen insípides; no li diuen res, perquè necessita emocions fortes per reaccionar i experimentar quelcom positiu i agradable.

S'entén així que qui viu la castedat com a afirmació joiosa no necessiti en general un esforç extraordinari de la voluntat per contenir l'impuls sexual desordenat: el seu món interior, teixit de realitats valuoses i relacions veritables, contrasta fortament amb ell i el rebutja. I en viure així, se sent grandiosament lliure, perquè fa el que li agrada. En canvi, el luxuriós, l'incontinent o, fins i tot, el merament continent, si aconseguissin fer-ho, se sentirien reprimits: com si els faltés alguna cosa.

Per a sant Tomàs d'Aquino, el luxuriós, l'incontinent, el continent i el cast són quatre figures diferents.^[8] El cast i el luxuriós posseeixen un la virtut i l'altre el vici. L'incontinent, sense arribar a tenir establert el vici, no viu rectament. I el continent, com indica el terme, es conté; no peca contra la castedat, però tampoc no té la virtut: davant d'una temptació es limita a reprimir l'impuls, sense arribar a gaudir en el bé. És el cas, per exemple, de qui no vol mirar, però desitjaria que fos inevitable veure-hi. Simplement, salta obstacles que desitjaria no haver de saltar i, en fer-ho, no es planteja formar la seva interioritat per configurar-la amb el bé. Aquesta situació pot ser un pas endavant per a qui ve de més lluny, però aquesta persona encara haurà de recórrer un camí fins a formar la virtut. Qui no s'aparta decididament de la frontera, encara que aconseguixi no pecar, mai passarà de ser continent, no arribarà a gaudir de la virtut i a veure-la com una afirmació joiosa.

Veuran Déu en tot

«Feliços els nets de cor: ells veuran Déu!» (*Mt 5, 8*). Potser Jesús no vol dir que als impurs de cor se'ls prohibirà veure Déu, sinó més aviat que no aconseguiran veure res allà on els de cor net percebran una bellesa indescriptible, plena de matisos, que satisfà totes les

aspiracions del seu cor. Això és de fet el que passa aquí a baix: els virtuosos són capaços de trobar Déu en cada persona, en cada situació ordinària de la vida, mentre que els que no ho són, no senten la seva presència o la troben incòmoda i desagradable, limitadora de la seva llibertat.

La virtut, així entesa, com a creació d'un món interior bonic, d'una connaturalitat afectiva que ens fa gaudir fent el bé, és una resposta a les perplexitats que s'esmenten més amunt. En efecte, si l'esforç per formar la santa puresa no pretén només negar-se als actes desordenats, sinó també i, sobretot, constituir un món interior ple de realitats valuoses, sobrenaturals i humanes, es comprèn bé que aquesta virtut creixi i es formi no només quan s'ha de vèncer una temptació, sinó també quan la nostra atenció es dirigeix a tot el que hi ha de valuós i bonic en la realitat, tot i que per si mateix no tingui res a veure amb la sexualitat. La castedat no és només una virtut per als moments de combat: no és només per a les temptacions, sinó que és una virtut de l'*atenció*, d'allò que el nostre cor atén. També es comprèn així que aquesta delicadesa interior, aquesta obertura a la grandesa, no té límits i sempre pot créixer.

Els mitjans són molts

Com es pot formar aquest món interior? Sens dubte, cal evitar el que el pugui pertorbar, intentar que la vista i la imaginació no es dispersin o s'enterboleixin, posar certs frens a la curiositat, i també evitar caure en el lleure, aquesta actitud passiva de qui cedeix el domini de les seves decisions als esdeveniments. Perquè navegar sense objectiu, deixant-se portar pel vent que bufa, és una manera molt fàcil de perdre's i acabar en un lloc on hauríem preferit no arribar.

També convé créixer en fortalesa, perquè sense ella és molt difícil mantenir el rumb al mig de les onades: la constància en les petites mortificacions en el treball, en la relació amb els altres, en els gustos, enforteix el cor. I la sinceritat: tenir la senzillesa de parlar del que ens passa per dins és una manera molt eficaç d'oxigenar el nostre

cor, i d'impedir que s'intoxiqui amb afectes que són massa petits per a ell.

Són també molt importants altres mitjans que dirigeixen la mirada de l'ànima cap al que és sobrenatural o humanament valuós: la devoció eucarística, l'afecte a la Mare de Déu, l'oració i el to habitual de relació personal amb el Senyor. Les amistats i totes les relacions humanes nobles compleixen també aquest paper: mentre que aïllar-se o tancar-se en un mateix és una font fàcil d'infeccions, la dedicació sincera als altres manté el cor en bona salut.

A més, és molt convenient formar interessos culturals de valor, especialment la bona literatura, el bon cinema, la música, etc., que ajuden a desenvolupar la sensibilitat estètica i el sentit de la bellesa. Qui gaudeix únicament amb pel·lícules, lectures, plans o vídeos d'alta intensitat, qui s'acostuma a viure només d'emocions banals, necessitarà un esforç notable per controlar-se quan aquestes emocions entrin en l'esfera sexual. I si ho aconsegueix, ho experimentarà, en el millor dels casos, com a repressió, com a negació. És molt més bonic, i més eficaç, crear un clima interior net, lluminós, afirmatiu. El nostre cor no ha estat fet per a menys: gaudir de la bellesa de Déu ja en aquesta vida, i per tota l'eternitat.

Julio Diéguez

[1] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 208.

[2] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 182

[3] *Ibidem*.

[4] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 2337: «La castedat significa la integració reeixida de la sexualitat en la persona i, per aquí, la unitat interior de l'home en el seu ésser corporal i espiritual».

[5] Cf. Sant Tomàs d'Aquino, *Suma de teologia*, I-II, q. 17, a. 1, ad 2.

[6] *Sant Josepmaria, Camí*, núm. 184.

[7] *Sant Josepmaria, Amics de Déu*, núm. 84

[8] Cf. *Suma de teologia*, II-II, qq. 151-156.

[Torna als continguts](#)

Per donar llum, paraules veritables

«Mireu un autèntic israelita, un home que no enganya» (*Jn 1, 47*). L'elogi que Jesús va fer de Natanael també li podien aplicar tots els que l'escoltaven. El Mestre només pronunciava paraules veritables, i vivia profundament d'acord amb aquestes. En les paraules de Jesús es manifesta sempre el desig ardent de donar-nos el millor que té. I aquest amor fa que el que diu sigui sempre transparent, orientat a entregar-nos la seva veritat i la seva misericòrdia. Per això, llavors com ara, la seva vida i el seu testimoni enlluernen, tot i que de vegades també espantin o desestabilitzin.

Sense por de la veritat

Un moment en què es percep clarament aquest tarannà del Mestre és el capítol sisè de sant Joan. Poc després d'haver deixat la multitud sorpresa amb la multiplicació d'uns quants pans i peixos, dels quals tots mengen fins a sadollar-se, el veiem decidit a revelar una veritat important. Jesús sap bé que a aquells milers que l'han seguit fins allà els costarà molt comprendre-la. Però no s'estalviarà cap paraula, ni alleujarà el missatge per fer-lo més acceptable: «Qui menja la meua carn i beu la meua sang, té vida eterna» (*Jn 6, 54*). Gairebé tots se n'acomiaden, precisament per com són de desconcertants les seves paraules: «*Aquest llenguatge és molt dur. Qui és capaç d'acceptar-lo?*» (*Jn 6, 60*).

Es podria dir, amb llenguatge de xarxa social, que en aquest moment el seu excés d'audàcia l'ha portat a perdre més de cinc mil seguidors. Per al Mestre, tanmateix, aquest fracàs és només efímer i aparent: ni el deté ni el condiciona... Tant és així que, en descobrir el desànim i

el desengany als rostres dels dotze, els pregunta també: «*També vosaltres em voleu deixar?*» (Jn 6, 67). Paradoxalment, per quedar-se amb nosaltres, Jesús prefereix pagar el preu de la solitud: no està disposat, per assegurar un èxit passatger, a deixar d'alimentar-nos i d'estimar-nos amb el pa eucarístic a través dels segles. Per a Jesús, com per a la seva Església, la veritat és l'amor per nosaltres. Sap que és decisiu manifestar-se de manera autèntica, perquè «*vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat*» (1 Tm 2, 4). I la veritat moltes vegades dol. «La veritat no és en absolut barata. És exigent, i crema», deia una vegada Joseph Ratzinger. «El missatge de Jesús també inclou el repte que trobem en aquesta pugna amb els seus contemporanis (...). Qui no es vulgui deixar cremar, qui no estigui disposat a això, tampoc no s'aproparà a Ell».[1]

Jesús diu el que ha de dir, com ho ha de dir, quan ho ha de dir. Uns dies abans de ser condemnat a mort pels mateixos que l'estan escoltant al Temple de Jerusalem, després d'haver-los acusat davant del poble de «fariseus hipòcrites (...) sepulcres emblanquinats» (Mt 23, 27), els increpa així, també públicament: «Serps, cria d'escurçons! Com podeu escapar-vos de ser condemnats a l'infern?» (Mt 23, 33). Són paraules que ens poden impressionar. Jesús no parla tan durament amb els qui estan en l'error, o amb els pecadors... sinó més aviat amb els qui, creient-se justos, impedeixen que els altres s'apropin a Déu (Mt 23, 13). Sap perfectament que les seves paraules atien l'antipatia dels qui ja pensen a donar-li mort. Però això li és igual. Ni tan sols el frena el temor que els seus deixebles es puguin convertir en víctimes indirectes del seu discurs encès... Perquè l'amor a la veritat i als homes és per sobre de la vida terrenal. Sant Josepmaria sintetitza molt bé aquesta actitud de Jesús: «**no tinguis por de la veritat, encara que la veritat et comporti la mort**».[2] Amb aquestes paraules aspres i crues que dirigeix als fariseus, Jesús està defensant de l'error i de la mentida el petit ramat que amb el pas dels anys —Ell ja ho sap— patirà també el martiri per amor a Déu i per defensar aquesta mateixa veritat. Perquè la veritat és la primera i l'última paraula amorosa dels màrtirs cristians.

Són molts els passatges de la vida del Senyor en què preval aquest amor a la veritat. Com Ell mateix afirma en el seu judici davant de Pilat, «jo he nascut i he vingut al món per donar testimoni de la veritat» (cf. *Jn* 18, 37). I també els cristians hem estat batejats i confirmats per ser testimonis d'aquell que és «el camí, la veritat i la vida» (*Jn* 14, 6), davant dels intents de sotmetre la realitat a càlculs, interessos o ideologies. Testimonis: això significa la paraula *màrtir*. Tot i que Déu no cridi tots els cristians a abocar la seva sang per la fe, sí que espera que estiguem disposats a deixar la vida, gota a gota, per aquesta mateixa fe; a ser «màrtirs sense espectacle», com qui «esmerça els seus anys treballant sense altre punt de mira que servir l'Església i les ànimes, i envelleix somrient, i passa desapercebut...». [3] Perquè, al cap i a la fi, «l'existència temporal —tant de les persones com de la societat— només és important precisament com a etapa cap a l'eternitat. Per això la vida terrenal és només relativament important, i no és un bé absolut. El que importa absolutament és que siguis feliç, que et salvis».[4]

No podem deixar d'anunciar el que hem vist i sentit

Quin bonic reflex de l'actitud valenta de Jesucrist contemplem en els seus primers deixebles! Rere el foc de Pentecosta, sorprèn escoltar la predicació dels apòstols, que parlen ja **sense por**. Així ho han après del Mestre. Al llibre dels Actes dels Apòstols, veiem com Pere i Joan són portats presos davant del Sanedrí per exposar públicament la veritat de la resurrecció de nostre Senyor, i per donar explicacions sobre la curació d'un home coix. Després d'una nit a la presó, són sotmesos a un interrogatori, al qual també assisteix aquest home guarit. Els ancians i escribes els pregunten: «Amb quin poder o en nom de qui heu fet vosaltres tot això?» (*Act* 4, 7). La resposta de Pere és taxativa. Ja no queda cap indicatiu de la covardia que el va portar a mentir i a negar el Senyor durant la fosca nit de la passió: «Sapigueu, vosaltres i tot el poble d'Israel, que a aquest home el teniu sa davant vostre gràcies al nom de Jesucrist, el Natzarè, que vosaltres vau crucificar, però a qui Déu ha ressuscitat d'entre els morts» (*Act* 4, 10). La llibertat amb què parlen Pere i Joan els deixa estupefactes. No saben què fer, tret d'ordenar-los no tornar a ensenyar ni a fer res

en Nom de Jesús. La resposta de Pere i Joan posa en evidència l'arbitrarietat del que els estan demanant: «Decidiu vosaltres mateixos si és just davant de Déu que us obeïm a vosaltres més que no pas a ell. Nosaltres no podem deixar d'anunciar el que hem vist i sentit» (*Act 4, 19-20*).

Aquests exemples de la vida de Jesús i dels primers deixebles ens proporcionen la mesura adequada del nostre comportament a l'hora de proclamar la veritat de Jesucrist. Una falsa prudència ens podria portar a fabricar discursos complaents, o a callar quan hem de parlar. Sens dubte, evangelitzar no vol dir entrar sempre en el conflicte, però tampoc no pot consistir a evitar-lo permanentment, fent compromisos amb la veritat. En aquest sentit, sant Josepmaria escrivia: «Contemporitzar? —És una paraula que només es troba — cal contemporitzar!— en el lèxic dels qui no tenen ganes de lluita — dròpols, vius o covards—, perquè abans de posar-s'hi ja se saben vençuts».[5] Al mateix temps, també seria massa còmode pensar que la fe es pot transmetre sense plantejar-se la solidesa del nostre discurs, o sense atendre els problemes, els anhels i la sensibilitat de cada moment, de cada persona.

En qualsevol cas, quan un cristià vol viure d'acord amb la seva identitat, de vegades s'haurà de sobreposar a la por del ridícul, al «què diran». Avui potser és menys freqüent que els deixebles de Jesús acabin entre els lleons o en una cel·la, com els va passar a Pere i a Joan i a tants sants que ens han precedit en la custòdia i testimoni de la fe. Tanmateix, pot passar que la nostra imatge pública se'n ressenti, o fins i tot que siguem perseguits a causa de la nostra defensa de la dignitat humana i de la llibertat de les consciències, que estan a la base de l'exercici de la fe, del respecte de la vida i de tantes altres realitats irrenunciabls.

La vida dels cristians, escriu sant Josepmaria, no és «anti-res»: és «afirmació, optimisme, joventut, alegria i pau».[6] Però precisament per això hem de tenir «la valentia de viure públicament i constantment d'acord amb la nostra santa fe»:[7] no podem permetre que perdi força en les nostres vides l'amor a Déu i a la veritat, perquè

sense aquest amor i aquesta veritat ja no tindríem res per anunciar al món. Juntament amb això, és important buscar la manera de fer el bé més gran possible en cada situació, tenint en compte que la transmissió de la veritat no depèn només que diguem les coses, sinó també que els qui ens senten ens entenguin. També Jesús de vegades va optar per callar (cf. *Lc* 4, 28-30; *Mt* 26, 63); i, si moltes vegades parlava sense embuts, sempre buscava la manera de fer-se entendre per uns i altres. En aquest sentit, passarà que de vegades sigui contraproductiu insistir en una idea i, en canvi, convingui esperar a una altra ocasió, o repensar les nostres raons; i també, com a part d'aquest treball, ens haurem d'esforçar per comprendre les raons dels altres, que moltes vegades ens podran donar llum per entendre millor la nostra fe i les carències del nostre discurs.

En la seva primera carta, la que podríem anomenar la primera encíclica de la història, sant Pere presenta en pocs traços tot aquest programa apostòlic: «Reconegueu en els vostres cors el Crist com a Senyor; estigueu sempre a punt per a donar una resposta a tothom qui us demani raó de la vostra esperança. Però feu-ho suaument i amb respecte, mantenint la rectitud de consciència. Així quedaran confosos els qui ara us calumnien» (*1 Pe* 3, 15-16).

Als areòpags del nostre segle

El repte d'evangelitzar no només exigeix valentia, sinó també preparació intel·lectual i teològica —la que cadascú pugui obtenir—, do de llengües i empatia amb la cultura contemporània, que és la nostra. Veure sant Pau mateix a Atenes ens pot ajudar a entendre com manifestar-nos als areòpags del nostre segle (cf. *Act* 17, 16 s.). Primer observem un Pau que es consumia al seu interior en observar una ciutat entregada a la idolatria. Tanmateix, el seu ardor no el porta a parlar amb amargor, o de males maneres.^[8] Explora el terreny i escolta: primer els seus germans jueus a la sinagoga i, després, al carrer, els filòsofs epicuris i estoics, amb els quals entaula conversa i a qui manifesta les seves idees sobre Déu i sobre la vida. A més de contemplar amb interès l'arquitectura de la ciutat, sant Pau demostra un bon coneixement de la seva literatura; això li permet

adaptar el seu missatge a aquell auditori que ha mostrat curiositat per les seves paraules. Sant Pau conforma la seva predicació a aquest auditori, per si mateix difícil, però ni degrada ni atenua l'evangeli. El discurs que pronuncia a l'areòpag es manté com un model, que val la pena rellegir de tant en tant.

En un primer moment, sant Pau lloa la bellesa d'un altar construït al Déu desconegut, que ha descobert passejant per la ciutat. Aquesta referència cultural l'apropa als seus interlocutors i li permet parlar sobre aquest Déu misteriós, que ell diu que coneix. Amb diverses referències literàries dels poetes grecs, sant Pau dirigeix empàticament el discurs cap a la veritat que vol transmetre: que tots som criatures d'aquest Déu desconegut, perquè ell és el Creador i el Senyor de totes les coses. Els explica, a més, com aquest Déu s'ha fet present entre nosaltres, no a través d'ídols construïts per la mà de l'home, sinó encarnant-se, i oferint com a prova de la seva divinitat la seva resurrecció entre els morts...

Sant Pau aconsegueix fer brillar amb tota la seva esplendor l'autenticitat del *kerigma*, *el cor de la fe*, davant d'un poble culte i pagà. És cert que, com li va passar al Senyor en el discurs del Pa de vida, la major part de l'auditori l'abandona educadament: «*Sobre aquest punt ja t'escoltarem un altre dia*» (Act 17, 32). No totes les orelles estan preparades per acceptar la paraula de Déu a la primera. Però alguns es queden: el relat afegeix que aquell dia van abraçar la fe Dionís l'Areopagita, una dona que es deia Dàmari i uns quants més. La valentia, la preparació intel·lectual i el do de gents de Pau, com el de tants cristians, és fusta que permet a l'Esperit Sant encendre el foc de Jesucrist a molts cors. Aquest passatge de la vida de sant Pau, en fi, ensenya moltes coses sobre com cal procedir en una cultura que de vegades ha perdut fins i tot el mateix llenguatge per nomenar Déu.

Tot per a tots

Les paraules i la vida d'un cristià de vegades poden resultar escandaloses, no perquè faci res de dolent, sinó per contrast amb el que es considera com a socialment acceptable. Certament, la seva

manera de viure pot posar en evidència, fins i tot sense pretendre-ho, la forma de vida de moltes persones: en les seves relacions afectives, en certs hàbits professionals, en les maneres de divertir-se. Formes i hàbits que no només reben l'aprovació del sentit comú, sinó que de vegades s'han convertit en drets exigibles jurídicament.

En aquest context, és factible que una persona es pugui sentir jutjada i menyspreada al seu cor davant d'una afirmació com aquesta de sant Pau: «No us feu il·lusions! Ni els qui porten una vida immoral, ni els idòlatres, ni els adúlter, ni els pervertits, ni els qui tenen relacions sexuals amb altres homes, ni els qui roben, ni els usurers, ni els embriacs, ni els calumniadors, ni els lladres no posseiran en herència el Regne de Déu» (1 Co 6, 9-10). Aquestes paraules van poder escandalitzar alguns dels corintis que les van rebre, i segurament ho continuen fent avui. Els cristians vivim d'afirmació, i les maneres de parlar poden canviar en funció dels moments o dels interlocutors; però no podem fer com aquells mestres que diuen el que cadascú voldria sentir (2 Tm 4, 4). El profeta Isaïes escrivia «Ai dels qui tenen el mal per bé i el bé per mal! Canvien la tenebra en llum i la llum en tenebra; fan passar per amarg el que és dolç i per dolç el que és amarg (Is 5, 20).

Alhora, el nostre testimoni de la veritat no es pot reduir a la denúncia del mal: l'Evangelí és abans que res anunci de l'amor incondicional de Déu per cadascú. Les mateixes paraules de sant Pau no es limiten a una enunciació condemnatòria de vicis i pecats; després d'aquestes línies fortes, afegix: «Alguns de vosaltres éreu d'aquests, però ara heu estat rentats, heu estat santificats i heu estat fets justos en el nom de Jesucrist, el Senyor, i gràcies a l'Esperit del nostre Déu» (1 Co 6, 11).

Potser avui més que mai percebem com «la tasca evangelitzadora es mou entre els límits del llenguatge i de les circumstàncies. Procura sempre comunicar millor la veritat de l'Evangelí en un context determinat, sense renunciar a la veritat, al bé i a la llum que pugui aportar quan la perfecció no és possible. Un cor missioner coneix aquests límits i es fa “feble amb els febles [...], tot per a tots” (1 Co 9,

22)».[9] Qui viu d'una amistat profunda amb Déu i amb els altres es pot deixar conquerir per la veritat i manifestar-la lliurement i amb afecte, acompanyant els altres per un pla inclinat. És veritat, «el sant, per a la vida de tants, és “incòmode”. Però això no significa pas que hagi de ser insuportable. —El seu zel mai no ha de ser amargant; la seva correcció mai no ha de ser feridora; el seu exemple mai no ha de ser una bufetada moral, arrogant, a la cara del proïsme».[10]

Avui, com ahir, per accedir a la misericòrdia de Déu cal colpejar-se el pit i reconèixer-se pecador, cosa que de vegades requereix un recorregut lent i pacient, primer en cadascun de nosaltres... Com n'és d'important que, al llarg de la vida, tots puguem tenir al costat amics que, al mateix temps que ens comprenen, ens il·luminen amb paraules veritables. Perquè només la veritat ens fa lliures; només ella ens pot alliberar el cor (cf. *Jn* 8, 32), només amb ella ve realment l'alegria. I això és el que vol que dir evangelitzar: «es tracta sempre de fer feliç, molt feliç, la gent», perquè «la Veritat és inseparable de l'autèntica alegria».[11]

Carles Ayxelá

[1] J. Ratzinger, *Dios y el mundo*, Círculo de lectores, Barcelona 2011, 209-211.

[2] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 34.

[3] Sant Josepmaria, *Via Crucis*, 7.4.

[4] Sant Josepmaria, *Cartes*, VI.1973, núm. 12.

[5] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 54.

[6] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 103.

[7] Sant Josepmaria, *Solc*, núm. 46.

[8] Cf. *Camí*, núm. 396 i 397.

[9] Francesc, Ex. Ap. *Evangelii Gaudium*, núm. 44.

[10] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 578.

[11] Sant Josepmaria, *Solc*, núm. 185.

Torna als continguts

Per veure clar el camí. Senzillesa

«Busqueu el que és suficient, busqueu el que és necessari! La resta de coses són aclaparament, no alleujament; afligeixen, no aixequen».^[1] Així és: la vida cristiana ens porta a buscar la intimitat amb Déu i a desprendre'ns del que no ens porta cap a Ell. Es tracta d'un viatge interior en el qual ens esforcem a cada pas per identificar i escollir «el que és necessari», aquella única cosa necessària que no ens serà presa (cf. *Lc* 10, 42).

Tanmateix, l'experiència ens mostra que aquesta cerca pot ser complexa. Hi ha èpoques en què la vida es converteix en una espècie de laberint: moments de confusió interior i de caos exterior, jornades en què tenim el cap ple i el cor buit. També pot passar que, per la nostra manera de ser o perquè passem períodes difícils, tendim a complicar les coses, analitzant una i mil vegades la realitat. En aquests moments, qualsevol decisió ens pot paraitzar, i potser no aconseguim sintonitzar amb la voluntat del Senyor. Desitjaríem llavors que la vida fos més simple i els nostres raonaments, més directes. Anhelem tenir aquesta senzillesa que és capaç d'il·luminar la ment i d'alleugerir l'ànima.

Com podem discernir en cada ocasió la voluntat de Déu? Com podem acceptar amb serenitat els esdeveniments de la vida ordinària? Com ens podem relacionar amb els qui ens envolten sense jutjar-ne o retorçar-ne les intencions? Convé reflexionar, en primer lloc, sobre les arrels de la nostra tendència a la complicació. Des d'allà descobrirem dues disposicions que ens poden ajudar a desfer la troca de la nostra ànima: la humilitat i l'abandonament.

El Creador de la vida i el “creador” de la por

Tot artista deixa la seva empremta a les seves obres. També Déu ha deixat en la creació un dels trets més profunds de la seva essència: la unitat. Ell és Unitat en la Trinitat, i l'harmonia i la bellesa del paradís mostren com en la seva creació no hi faltava res i no hi sobrava res (cf. *Gn 2, 1*). El món i l'home havien sorgit de l'Amor, perquè només l'Amor és capaç de crear, i l'Amor els mantenia units.

Tanmateix, davant el Déu de l'afirmació, del sí, del «sigui» (cf. *Gn 1, 3*), sorgeix la veu del temptador. Com que el diable no pot crear, es dedica en certa manera a *descrear*, i suggestiona l'home amb una lectura desfigurada de la realitat. Des d'aquell primer episodi amb Adam i Eva, el diable juga amb les nostres pors perquè ens angoixem amb el futur o perquè imaginem intencions rebuscades en les paraules o en les accions dels altres. Així, ens transforma a poc a poc en ànimes insegures, calculadores i preocupades.

«Així, Déu us ha dit que no mengeu dels fruits de cap arbre del jardí?», pregunta el diable (*Gn 3, 1*). L'enemic es proposa que fixem l'atenció en l'arbre prohibit i que deixem d'apreciar la resta de dons de Déu: plantes, animals, altres éssers humans, una vida en estat de gràcia... Comencem llavors a veure el món amb sospita, amb ulls complicats. Satanàs ens fa creure que ens falta alguna cosa, que Déu no és sincer, que ens amaga coses. El Cohèlet ho explica així: «Això és l'únic que he entès: Déu ha fet íntegres els humans, però ells s'han buscat moltes complicacions» (*Coh 7, 29*).

I la complicació prepara per al pecat. L'home ja no dialoga ni passeja amb Déu... i acaba per amagar-se'n (cf. *Gn 3, 8*), per por de ser vist nu, desarmat, que és al cap i a la fi com la criatura està sempre davant del seu Creador. El diable no en té prou amb fer-nos caure: torna de seguida amb una altra suggestió, una altra «no-creació», que ens allunya encara més de Déu. En perdre's la confiança entre Creador i criatura, en voler-nos amagar de la seva mirada, entren al món l'ànsia i la fatiga (cf. *Gn 3, 16-17*). L'home i la dona viuen llavors amb temor del futur;^[2] el seu cor s'acaba esgotant, i es converteix

així en un terreny fèrtil per a la tristesa, aquesta gran aliada de l'enemic.

La complicació que implica el pecat ens ha fet difícil percebre on és el bé i prendre decisions que ens condueixin a Déu. El llibre dels Proverbis ho diu sense embuts: «L'home tortuós no trobarà la felicitat» (*Pr* 17, 20). Però enyorem l'harmonia del nostre passat al costat de Déu, i és precisament aquesta espècie de record, aquesta nostàlgia que va quedar en l'ànima, el que ens continua atraient cap al Senyor. La litúrgia del Divendres Sant ho expressa així: «Déu omnipotent i etern, que heu creat tots els homes, perquè sentint sempre el neguit de trobar-vos, us busquessin i reposessin, un cop us haguessin trobat».[3]

Humilitat: saber-nos mirats per Déu

Per veure'ns i per veure el món amb ulls senzills, en primer lloc, hem de trobar el nostre descans en la mirada de Déu. Saber-nos mirats per Ell ens dona molta seguretat: entenem que Déu ens estima en la nostra *veritat* i que totes les altres coses tenen una importància molt relativa. Al marge d'aquesta mirada, en canvi, sentim la necessitat de protegir la nostra fragilitat i ens tanquem en nosaltres mateixos, o ens quedem paralyzats per la por. Qui es refugia en aquesta mirada d'amor gaudeix de la serenitat dels senzills, perquè no depèn de circumstàncies que al cap i a la fi escapen al seu control. «Som de la veritat —diu sant Joan— i davant de Déu mantindrem en pau la nostra consciència» (*1 Jn* 3, 19).

Podem pensar en Simó Pere, que era un home bo, però amb un cor de vegades complicat. En el seu amor al Senyor es barregen el dubte amb la decisió, l'obediència amb la rebel·lia, el coratge amb la por... El seu moment de confusió més gran es produeix al pati d'Ananies, durant la Passió del Senyor (cf. *Lc* 22, 65-72). Podem imaginar com, mentre Jesús és interrogat, l'angoixa del deixeble creix per moments: vol ser fidel, però no comprèn el que està passant; els fets el desborden. Li agradaria tornar a aquelles caminades amb el Mestre pels camps de Galilea, quan la seva veu ressonava clara i els problemes es resolien amb un gest o una paraula del Senyor. En

aquells dies, era fàcil creure en les promeses. El futur era esplèndid, nítid.

Ara no té el Senyor per treure'l de l'aigua, i la por s'apodera d'ell. Pere cedeix a la pressió i nega conèixer el Mestre. Explica l'evangeli que, poc després, les seves mirades es creuen: «Llavors el Senyor va girar-se i mirà Pere; i Pere es recordà de les paraules que el Senyor li havia dit: “Abans que avui canti el gall, m’hauràs negat tres vegades”. I així que va ser fora, va plorar amargament» (Lc 22, 61-62). La mirada de Jesús *desembussa* la confusió de Pere. Quan el Senyor el mira, Pere aconsegueix veure's a si mateix en la seva *veritat*, amb els ulls de Déu. «Mira'm —demanava el futur Benet XVI un Divendres Sant— com ho vas fer amb Pere després de la negació. Que la teva mirada penetri en les nostres ànimes i ens indiqui el camí en la nostra vida».[4]

Veure'ns com som, veure clarament la nostra realitat, ens pot fer plorar amargament com Pere. Però és l'única manera de tocar terra ferma i d'abandonar l'ansia que ens produeix pretendre ser qui no som. Necessitem mirar-nos amb els ulls de Déu i ser capaços de dir-nos: «soc com soc, i així m'ha estimat Déu, per a una cosa gran».

Sant Josepmaria resumia en dues paraules els molts motius que un cristià té per fer oració: «conèixer-lo i conèixer-te».[5] En efecte, les nostres estones de conversa amb Déu són el moment adequat per obtenir una visió serena dels problemes i de nosaltres mateixos, perquè el cabdell dels nostres pensaments es pugui desfer amb la gràcia de Déu. També ens ajudaran les orientacions que puguem rebre en la direcció espiritual o en els mitjans de formació. Confiar en algú que ens coneix ens pot servir per descomplicar la realitat i per treure importància a aquesta veu interior que s'entossudeix a regirar els nostres pensaments. De fet, sant Josepmaria assenyalava com l'objectiu de la formació cristiana que s'ofereix en l'Opus Dei és la senzillesa: «el nostre ascetisme té la senzillesa de l'evangeli. El complicaríem si fóssim complicats, si deixéssim el cor fosc».[6] Per això, de vegades, un primer pas per guanyar en senzillesa serà

simplement acollir amb bona disposició un consell i veure en la presència de Déu com posar-lo en pràctica.

Abandonament: ara és el temps de l'amor

La dificultat per abandonar-se en Déu pot tenir moltes causes: un cert complex d'inferioritat, una autoestima feble, la dificultat per conviure amb els mateixos errors... D'altra banda, el ritme de treball actual tendeix a complicar la vida i, de vegades, el caràcter: en poder fer més coses cada dia, les decisions que hem de prendre augmenten; les prioritats no sempre es presenten amb una claredat neta; la competitivitat social ens posa pressió i introdueix ambicions que acaben pesant en l'ànima... Desitjaríem viure una vida senzilla, però la realitat és massa complicada per permetre'ns-ho.

Davant d'aquest panorama, sant Josepmaria ens convida a ocupar-nos del present, que és el *kairós*, el temps oportú de la nostra santedat. Al cap i a la fi, l'ara és l'únic temps en què podem rebre la gràcia de Déu: «Porta't bé "ara" sense recordar-te d'"ahir", que ja ha passat, i sense preocupar-te per "demà", que no saps si ha d'arribar per a tu».^[7] En efecte, el passat o el futur es poden acabar convertint en pesos que ens impedeixen discernir clarament la voluntat del Senyor. Ell mateix ens diu: «No us preocupeu, doncs, pel demà, que el demà ja s'ocuparà d'ell mateix. Cada dia en té prou amb els seus maldecaps» (Mt 6, 34). Concentrar-nos en una tasca, sense pararnos excessivament a valorar què en pensaran els altres o quins efectes tindrà en la nostra vida, ens ajudarà a enfocar la nostra voluntat i a treure més partit dels nostres talents. Sens dubte, cal sospesar els esdeveniments viscuts i planificar el futur, però això no ha d'impedir que, de la mà de Déu, ens concentrem a estimar aquí i ara, perquè l'amor només el podem donar i rebre en aquest instant.

Quan es presenta per primera vegada als apòstols amb el seu cos gloriós, el Senyor ressuscitat percep la seva agitació: «Per què us alarmeu? Per què us venen al cor aquests dubtes? Mireu-me les mans i els peus: soc jo mateix» (Lc 24, 38). Els esdeveniments que els seus deixebles han viscut en els dies passats entren en col·lisió amb el que veuen; l'escàndol de la Passió encara pesa massa als seus

cors; si qui tenen davant és veritablement Jesús, de sobte el futur s'obre de bat a bat... Són tantes les emocions, que el Senyor els ha de tornar al present amb una pregunta amigable: «Teniu aquí res per a menjar?» (Lc 24, 41).

Jesús torna sobre una escena tantes vegades viscuda, quan s'asseien junts per menjar, i això treu els seus deixebles de la confusió. De la mateixa manera, entossudir-nos per servir els altres en els aspectes concrets i per desenvolupar amb cura i per amor les ocupacions de la vida ordinària, abandonant en Déu els problemes que escapen al nostre control, serà la manera més habitual d'evitar enredar-nos en la confusió i de tornar-nos, cada vegada més, «innocents com els coloms» (Mt 10, 16).

En llegir els evangelis ens podem descobrir lluny de la *fe dels senzills*: la fe del poble que, potser sense gaire coneixement de la Llei de Déu, va acceptar de bon grat el missatge de Jesús. Aquesta acceptació senzilla de la Paraula del Senyor pot contrastar amb la nostra dificultat per confiar en Ell. Potser la nostra és més aviat, de vegades, la *fe dels complicats*.

Amb tot, Déu no deixa de convidar-nos a cada instant a recuperar aquesta harmonia perduda, aquesta senzillesa que és «com la sal de la perfecció».[8] Necessitem veure amb claredat el camí de tornada a casa, al paradís. Per la via de la senzillesa, ens elevarem per sobre dels problemes amb la lleugeresa que dona l'amor: portats per la gràcia, aconseguirem contemplar la realitat amb els ulls de Déu.

Juan Narbona

[1] Sant Agustí, Sermó 85, 5.6.

[2] Cf. *Coh* 6, 12, *Mt* 6, 25-34.

[3] *Missal Romà*, Divendres Sant, Oració universal.

[4] Card. Joseph Ratzinger, *Via Crucis*, 2005, 1a estació.

[5] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 91.

[6] Cf. Cuadernos 3, p. 149 (AGP, biblioteca, P07).

[7] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 253.

[8] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 305.

[Torna als continguts](#)

L'obediència, obertura del cor

Maria i Josep «anaven cada any a Jerusalem amb motiu de la festa de Pasqua» (*Lc 2, 41*). Tots els homes del poble d'Israel ho havien de fer. Com altres dones, Maria acompanyava el seu espòs en aquest viatge d'oració i de record dels prodigis de Déu en favor del seu poble. I Jesús? És possible que comencés a acompanyar els seus pares des de molt aviat. En tot cas, sabem que va viatjar amb ells quan tenia dotze anys. I en aquesta ocasió va passar una cosa insòlita.

Sorpresa

En el trajecte cap a Jerusalem i durant l'estada a la Ciutat Santa tot va transcórrer amb normalitat. També va ser així durant la primera jornada de la tornada; o això els va semblar a Maria i Josep, fins que es van adonar que el Nen no era a la comitiva. Van haver de desfer el camí. Tampoc a Jerusalem van aconseguir trobar-lo. A mesura que passava el temps, la seva angoixa creixia. Sant Josepmaria s'imagina Maria i Josep plorant per la preocupació i la impotència: ja no sabien què fer.^[1]

El tercer dia es van dirigir una vegada més al Temple, probablement per resar i veure si podien obtenir algun indicatiu sobre el parador de Jesús. Potser algú, responent a les seves indagacions, els va indicar que amb els doctors de la Llei hi havia un nen que podia respondre a la seva descripció. Efectivament, allà el van trobar i es van quedar meravellats (*Lc 2, 48*).

També els qui escoltaven el Nen estaven sorpresos (*Lc 2, 47*), tot i que el motiu de la seva sorpresa era diferent del que havia provocat

l'admiració de Maria i Josep. Els doctors se sorprendien de la saviesa i de les respostes de Jesús. Per als seus pares això no era cap novetat. Sí que ho era, en canvi, l'actuació del Senyor. Per això, Maria pregunta la raó d'aquest comportament extraordinari: «Fill meu, per què t'has portat així amb nosaltres? El teu pare i jo et buscàvem amb ànsia» (Lc 2, 48).

La resposta del Senyor no és menys sorprenent que la seva conducta. De fet, ells no compregueren el que els va dir (cf. Lc 2, 50). Ens interessa aprofundir en aquesta resposta, perquè ens pot ensenyar moltes coses sobre les disposicions de Jesús, al qual volem imitar. No en tenim prou amb una explicació que banalitzï el dramatisme del diàleg. Concentrarem, doncs, la nostra atenció en tres ensenyaments d'aquest esdeveniment. Dos dels quals descobrirem en l'actitud del Senyor; el tercer, en la reacció de Santa Maria.

La voluntat del Pare

«No sabíeu que jo havia d'estar a casa del meu Pare?» (Lc 2, 49). Sens dubte que ho sabien. Amb la seva pregunta, Jesús ho dona per fet. Simplement vol fer notar la connexió entre un comportament que els semblava sorprenent i el principi que ho fa comprensible i raonable.

Si la resposta de Jesús va deixar perplexos Maria i Josep, amb més motiu la manera d'actuar d'un cristià pot sorprendre de vegades qui no ha descobert encara l'amor de Déu, i no aspira, per tant, a ser contemplatiu, a conrear un tracte intens i assidu amb Ell. Molt del que fa un cristià li semblarà perfectament raonable a una persona honrada, però hi haurà detalls que li semblaran incomprensibles, perquè la finalitat última cap a la qual es dirigeix i des de la qual raona és diferent de la seva.

El desig de ser en les coses del seu Pare guia la vida de Jesucrist: «el meu aliment és fer la voluntat del qui m'ha enviat» (Jn 4, 34); «Pare meu, si és possible, que aquesta copa s'allunyi de mi. Però que no es faci com jo vull, sinó com tu vols» (Mt 26, 39).^[2] I guia la seva vida fins al final, fins a la mort, i «mort de creu» (Fl 2, 8). És

precisament aquest amor a la voluntat del Pare el que li dona un judici precís sobre el valor de les realitats humanes: «el meu judici és just, perquè no busco de fer la meva pròpia voluntat, sinó la voluntat del qui m'ha enviat» (Jn 5, 30).

Aquest criteri és clau per portar una vida feliç. Déu és bo, ens estima^[3] i vol la nostra felicitat aquí a la terra, i per sempre al cel. Ningú com Ell, ni tan sols nosaltres mateixos, sap què contribueix a edificar aquesta felicitat, a crear en nosaltres les condicions que ens capaciten per descobrir, apreciar i deixar-nos conquerir per tot el bé —Déu mateix, l'Esperit Sant— que Ell infon en nosaltres.

Estimar la voluntat de Déu no consisteix a acceptar sotmetre's a unes regles en vista d'un premi que se'ns concedirà si superem certes proves. Consisteix més aviat a confiar en l'amor de Déu i a edificar la nostra vida sobre aquesta confiança, perquè sabem que el Senyor vol compartir amb nosaltres la seva felicitat: «nosaltres hem conegut l'amor que Déu ens té i hi hem cregut. Déu és amor; el qui està en l'amor està en Déu, i Déu està en ell» (1 Jn 4, 16).

En l'escena que estem considerant, Jesús ens recorda que val la pena buscar la voluntat de Déu, també si per fer-ho és necessari patir, i fins i tot fer patir. Ara bé, de vegades ens pot semblar menys clar com realitzar a la pràctica el desig de fer el que Déu vol. Quina és la voluntat de Déu aquí i ara? Si estem davant de la disjuntiva de robar o respectar la propietat d'altri, o bé de dir la veritat o mentir per obtenir un avantatge econòmic, la resposta és evident. Però hi ha moltes altres situacions en què és més difícil fer la distinció, perquè diverses de les opcions poden ser bones i dubtem de quina és la preferible en aquest cas concret: l'acceptació d'una feina, una compra, un viatge, un pla de descans, un canvi del nostre horari habitual, etc.

Podem pensar en Jesús Nen plantejant-se què havia de fer en aquesta ocasió: em quedo a Jerusalem per aprofitar aquesta oportunitat, tot i que ja no tinc ocasió d'avisar els meus pares, o he de tornar amb ells i estalviar-los un disgust? En prendre la seva decisió, el Senyor ens ensenya que en aquest judici ningú no ens pot

substituir. Som nosaltres els qui ens hem d'enfrontar a la situació i decidir: la responsabilitat és tota nostra.

Naturalment, això no suposa negar el valor del consell aliè. Al contrari. Ningú no ens pot substituir, però ens poden ajudar. N'hi ha prou amb conèixer-se una miqueta per advertir la pròpia insuficiència i el desordre que el pecat original genera en els nostres desitjos, raonaments i comportaments. Ens adonem que els nostres sentiments —amors, pors— poden restar objectivitat al nostre judici, o que ens poden faltar dades que potser només tindrem si considerem la situació des d'altres punts de vista. D'aquí la importància d'estar oberts al que els altres veuen. Això, que és tan evident, de vegades és difícil d'acceptar; especialment si el comportament sobre el qual deliberem ens atreu o ens costa molt. Per això és essencial la disposició constant de tenir en consideració els consells que rebem de les persones que ens estimen i que tenen la gràcia de Déu per ajudar-nos; els hem de valorar com una ajuda amb què el Senyor compta perquè sapiguem discernir quina és la seva voluntat.

«El consell d'un altre cristià (...) és un ajut poderós per reconèixer allò que Déu ens demana en una circumstància determinada; però el consell no elimina la responsabilitat personal: som nosaltres, cadascun de nosaltres, els qui a la fi hem de decidir, i haurem de donar compte a Déu personalment de les nostres decisions».[4] Precisament perquè ens interessa fer per damunt de tot la voluntat de Déu, necessitem el consell d'altri, que ens ajuda a descobrir els nostres «angles cecs» quan, en les coses grans i les petites, busquem resposta a la pregunta més important de la vida: Senyor, què vols de mi?

De vegades també podem rebre indicacions de part de qui té autoritat per donar-les. En aquests casos, és il·luminadora la insistència de sant Josepmaria en el fet que l'obediència no ha de ser cega, sinó sempre intel·ligent.[5] *Obeir* no significa “acollir sense reflexió una decisió de l'altre”. L'obediència és intel·ligent també quan la nostra raó jutja quina és la millor manera de seguir la

indicació rebuda i fer-la pròpia. Fins i tot en els casos en què se'ns escapen algunes circumstàncies, la nostra obediència pot continuar sent intel·ligent i no cega.

Senyor, què vols de mi? Des d'aquest punt de vista, es comprèn la grandesa d'aquesta virtut cristiana. Qui obeeix no s'empetiteix; al contrari, es fa gran per la seva disposició a fer el que Déu vol, fins al punt que vol no enganyar-se en el moment de discernir com posar-ho en pràctica. Anhela assemblar-se a la manera filial en què Jesús vol tirar endavant els plans misericordiosos del seu Pare. Per això, per obeir fa falta tenir un cor gran, un cor de fill; somiar amb els somnis de Déu, aspirar a ser la persona feliç que Déu vol que siguem, voler-nos aventurar en els seus plans de salvació. L'obediència no és, doncs, una simple submissió, sinó una obertura; no és renunciar a veure-hi, sinó ser capaç de fer-ho també amb els ulls de les persones que ens estimen i que tenen la gràcia de Déu per guiar-nos. És superar, amb obertura de ment i d'ànima, aquesta tendència a considerar-nos autosuficients, que de vegades ens impedeix veure les coses amb perspectiva i realisme.

Erat subditus illis

Al final d'aquest episodi, sant Lluç resumeix en molt poques paraules la llarga sèrie d'anys que van transcórrer entre aquest esdeveniment i l'inici de la vida pública de Jesús: «els era obedient» (Lc 2, 51). *Erat subditus illis*: sant Josepmaria descobria en aquestes tres paraules una de les biografies breus de Jesucrist que ens proporciona la Sagrada Escripura.^[6]

I aquí tenim el segon ensenyament que descobrim en l'actitud del Senyor: encara que la seva naturalesa divina li oferís motius més que suficients per pensar que no li feia falta deixar-se guiar pels seus pares, Jesús ens ensenya que l'autoritat humana —en la família, en la societat, en l'Església— s'ha de respectar. La necessitem precisament perquè ens ajuda a descobrir el que Déu vol. Naturalment, l'autoritat humana no és infal·lible i, per això, ningú no és capaç de transmetre'ns, sense més ni més, la voluntat de Déu. Però tampoc nosaltres mateixos som infal·libles: de vegades ens podem enganyar.

Per això és raonable, i fins i tot necessari, fiar-se de qui té autoritat sobre nosaltres, si el que volem realment és fer la voluntat de Déu. Perquè, tot i que no es pugui dir que la indicació concreta que rebem s'identifiqui necessàriament amb el que Déu vol, estem convençuts que Déu sí que vol la nostra disponibilitat a secundar-la, per amor.

S'entén així millor per què sant Josepmaria unia l'estima a l'obediència amb l'amor a la llibertat: «Soc molt amic de la llibertat, i justament per això m'estimo tant aquesta virtut cristiana»,^[7] l'obediència. Aquesta afirmació potser sorprèn la persona que s'apropi per primera vegada als ensenyaments de sant Josepmaria. Instintivament, tendim a pensar en l'obediència i la llibertat com dos enemics que combaten per dirigir les nostres accions: si la llibertat s'imposa, sembla que l'obediència s'anul·la; si l'obediència preval, sembla que la llibertat retrocedeix. Aquesta és, tanmateix, una fal·làcia. Estimem la nostra llibertat i no volem de cap manera renunciar-hi; volem ser plenament amos de les nostres accions justament per poder fer, perquè ens dona la gana, el que entenem que Déu vol. I és precisament aquí, a l'hora d'estimar la seva voluntat, on l'obediència troba el seu lloc i la seva raó de ser.

L'autèntica obediència cristiana és sempre obediència a Déu, i la filiació divina és el seu suport, la seva raó de ser. Així es desprèn de l'afirmació de sant Josepmaria que acabem d'esmentar, que continua així: «Hem de sentir-nos fills de Déu, i viure amb la il·lusió d'acomplir la voluntat del nostre Pare. Fer les coses segons el voler de Déu, *perquè ens dona la gana*, que és la raó més sobrenatural».^[8] Ens il·lusiona *ser en les coses del nostre Pare Déu* perquè ens dona la gana. El criteri de l'autoritat humana ens ajuda a descobrir què vol Déu per a nosaltres, és a dir, què significa aquí i ara el que profundament volem nosaltres. I fins i tot si en alguna ocasió no veiem clara la línia d'acció proposada, hem de confiar en el desig d'ajudar-nos que l'anima, i continuem sent plenament lliures. Aquesta actitud oberta, aquesta disponibilitat que arrela en la nostra llibertat de fills de Déu, reforça l'obertura de la nostra raó, la capacitat valuosíssima de deixar-nos orientar, de mantenir-nos oberts, de veure-hi amb els ulls dels altres i d'adoptar un punt de

vista diferent del nostre: una capacitat que ens interessa enormement formar.

L'obediència ens ajuda, doncs, a fer el que profundament volem. Si, en canvi, seguir Jesucrist i ser en les coses del seu Pare —del nostre Pare— no és el nostre desig més profund, el que explica tots els altres, l'obediència perd el seu sentit^[9] i es veu com a enemiga de la llibertat, com un obstacle per fer el que volem.

En la conversa corrent, se sol anomenar *obediència* al fet de posar per obra les decisions o orientacions de l'autoritat. Però a nosaltres no ens interessa només l'obediència com un acte puntual, sinó com una virtut, perquè ens volem assemblar a Jesucrist. No n'hi ha prou amb respondre afirmativament a la pregunta «he fet el que se m'havia manat o suggerit?» Un podria respondre que sí i, tanmateix, no ser del tot obedient. Qui simplement acull una indicació sense fer-la pròpia, sense llibertat, obeeix només materialment, però aquesta no és l'obediència de Jesucrist. Qui actua així potser estarà fent una cosa bona, però no es pot conformar amb això, perquè la meta és molt més alta, i és de fet irrenunciable: renunciar-hi significaria renunciar a ser lliure, amb la llibertat per a la qual Jesús ens ha alliberat (cf. *Ga* 5, 1).

En el fons, soc plenament obedient quan faig el que se'm demana perquè ho vull fer. I ho vull fer perquè estic convençut que Déu compta amb la meva docilitat. He arribat a aquesta convicció perquè tinc confiança en Ell, que assisteix amb la seva gràcia a qui m'ho indica, i em fio a més de la prudència i l'experiència d'aquesta persona. En aquests casos, veig qui té autoritat com algú que m'indica el que val la pena fer, el que Déu vol. Soc lliure no quan obeeixo «si vull», sinó quan obeeixo «perquè vull».

L'escolta de Santa Maria

Tornem ara a la resposta sorprenent de Jesús als seus pares, alleujats després d'aquells dies d'angoixa, però perplexos de com n'era d'insòlit el seu comportament: «Per què em buscàveu? No sabíeu que jo havia d'estar a casa del meu Pare?» (*Lc* 2, 49). El lector de

l'Evangelí es pot imaginar fàcilment la reacció que tindria davant d'una resposta així: per què et buscàvem?, no havíem de fer-ho?, ens hauríem d'haver quedat tan tranquils, indiferents al que et passés?, és això el que esperaves de nosaltres? Maria reacciona amb més calma.

És normal que alguna vegada no entenguem una indicació o un consell. Fixem-nos en altres paraules de sant Josepmaria: «En moltes ocasions, [el Senyor] ens parla per mitjà d'altres homes, i pot ocórrer que la vista dels defectes d'aquestes persones, o el pensament de si estan ben informades o si han entès totes les dades del problema, se'ns presenti com una invitació a no obeir». En arribar aquí, el lector potser espera que se l'adverteixi del perill que aquests pensaments representen. Tanmateix, sant Josepmaria continua: «Tot això pot tenir una significació divina, perquè Déu no ens imposa una obediència cega, sinó una obediència intel·ligent».[10]

Una significació divina: a través d'aquests dubtes, Déu ens diu que vol que obeïm amb intel·ligència, sense declinar la nostra responsabilitat. Convé que manifestem el nostre punt de vista, les nostres conviccions, «però siguem sincers amb nosaltres mateixos: examinem, en cada cas, si és l'amor a la veritat allò que ens mou, o bé l'egoisme i l'aferrament al propi judici».[11] De vegades, en efecte, «pot donar-se el cas que es vagi buscant un consell que afavoreixi el propi egoisme, que emmudeixi justament amb la seva presumpta autoritat el clamor de la pròpia ànima; i que fins i tot es vagi canviant de conseller fins a trobar el més *benèvol*».[12] Si no hem format l'actitud habitual que la veritat ens interessi més que el nostre criteri —en definitiva, si no som obedients—, serà fàcil que ens enganyem, ara o en el futur. La ira o el desconcert ens impediran descobrir el que el Senyor ens vol dir a través del que llavors ens és incompreensible.

Maria tampoc ho va entendre (*Lc 2, 50*). Però no es va rebel·lar. Estimava la voluntat de Déu per damunt de tot i sabia bé que hi ha coses que només arribem a comprendre amb el temps. «La seva mare conservava tot això en el seu cor» (*Lc 2, 51*).[13] La Mare de

Déu no vivia només cap a fora, sinó que considerava una vegada i una altra els esdeveniments de la seva vida per descobrir-hi l'acció de Déu. Maria escoltava, que és el que significa al cap i a la fi ser obedient, *ob-audiens*: fer atenció, romandre a l'escolta. El temps juga a favor de qui escolta, es fia i persevera amb calma en una oració serena: estant obert a la veu de Déu, descobrirà, com Ella, aquesta *significació divina* i acabarà per agrair fins i tot la foscor d'aquells moments difícils.

Maria va perseverar en la seva oració. Van passar vint anys i *el seu Nen* li va faltar de nou. De nou tres dies. De nou a Jerusalem. Però llavors Ella ja sabia que no s'havia d'angoixar buscant-lo, perquè Ell era *en les coses del seu Pare*. I potser va agrair al Senyor aquelles paraules desconcertants dels seus llavis infantils: ara sostenien la seva esperança enmig d'un dolor que d'una altra manera l'hauria aixafat.

A la seva intercessió confiem que el Senyor ens concedeixi un cor gran, capaç d'ordenar-ho tot en la nostra vida a la voluntat de Déu. Un cor lliure i obert, que no es deixi tancar en la seva visió estreta. Un cor capaç de descobrir l'acció de Déu en la nostra vida, també a través d'instruments humans, imperfectes. Un cor capaç d'escoltar i esperar, per descobrir els fruits de la seva acció en les nostres ànimes.

Julio Diéguez

[1] Cf. Sant Josepmaria, *Sant Rosari*, cinquè misteri de goig.

[2] Cf. també, per exemple, *He* 10, 5-7 i molts altres passatges.

[3] Cf. per exemple, *Is* 49, 15: «*Pot oblidar-se una mare del seu infantó? (...) Però, ni que alguna l'oblidés, jo mai no t'oblidaria*».

[4] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 93.

[5] Cf. Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, núm. 17.

[6] Cf. *Ibídem*.

[7] *Ibídem*.

[8] *Ibídem*.

[9] Potser l'únic valor que conservaria seria el de facilitar l'eficàcia d'una organització. Però l'obediència de Jesucrist no es redueix a això.

[10] *És Crist que passa*, núm. 17.

[11] *Ibídem*, núm. 17.

[12] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 93.

[13] Cf. també *Lc 2*, 19.

[Torna als continguts](#)

La delicada força de la confiança

Ningú no és un vers solt: «tots formem part d'un mateix poema diví».^[1] Els relats individuals que teixeixen la història dels homes estan entrelaçats entre si per relacions de filiació, de fraternitat, d'amistat. El nostre cor fa els seus primers batecs gràcies a la vida d'altres, i serà després contínuament animat, consolat, enfortit — també ferit— pels qui comparteixin amb nosaltres el camí de la vida. El fet que en depenguem, i ells de nosaltres, no és un efecte col·lateral del pecat original, al qual ens hauríem de resignar, sinó quelcom constitutiu del nostre ésser a imatge de Déu.

Tot i que la nostra vida en societat de vegades sembla un corrent frenètic que tendeix a tornar-nos individualistes, sabem que només som del tot nosaltres mateixos en la relació, en la interdependència: només ens trobem quan estem disposats a sortir de nosaltres mateixos. Els qui descobreixen a fons aquesta realitat deixen de veure en els seus propis límits obstacles que els impedeixen ser feliços. Les relacions se'ls revelen llavors com a ponts que amplien el seu món.^[2] Però no tots fan aquest descobriment, o no en la mateixa mesura, i per això en igualtat de condicions de posició social, d'educació, de caràcter, diferents persones poden viure de maneres radicalment diverses, en funció de la qualitat de les seves relacions: alguns, perduts en una multitud solitària; d'altres, sempre acompanyats i sempre acompanyants.

Una mirada transformadora

Al final del seu pas per la terra, Jesús diu als seus apòstols: «A vosaltres us he dit amics» (*Jn* 15, 15). Aquell que és perfecte Déu i

perfecte Home, el model al qual mirem per aprendre a ser homes, recorre el camí de la vida gràcies als altres. És una cosa que percebem ja des de la seva primera trobada amb els dotze: Jesús entaula amb cadascun d'ells una relació que avança en un *crescendo* de coneixement, d'amistat, d'amor, fins a lliurar-los el seu cor obert de bat a bat. El lector de l'Evangeli en coneix les limitacions, els defectes dels qui després serien columnes de l'Església. Potser Ell no els veia? Oi tant que sí, però la paraula del Verb és creadora; la seva mirada d'amor els potencia, perquè és una mirada plena de confiança. Aquests homes toscos se saben estimats, elegits, i creixen més del que ningú s'atreveria a esperar, perquè perceben la confiança del Senyor en ells. Així passa també en la nostra vida, quan ens adonem de l'amor que Déu ens té. Tot i que sovint parlem de la importància de creure en Jesús, no hem d'oblidar que el que més ens transforma és que Ell confia en nosaltres. Sí, un signe precís que la nostra fe va madurant és que ens basem cada vegada més en la confiança que Déu té en nosaltres.

Observem el deixeble que es va mantenir fidel al costat de Jesús al peu de la creu. Quin és el secret de la seva fortalesa? Potser precisament el sobrenom amb què es refereix a si mateix: «el deixeble estimat». Joan descobreix la seva identitat en el fet de ser estimat per Jesús: això dilata les seves forces, el seu cor, i el fa capaç d'una fidelitat admirable. El seu relat de l'última Cena reflecteix fins a quin punt s'havia introduït, per la confiança, en el cor de Jesús. Així és: la confiança ens permet accedir a un coneixement molt més profund del que és possible només amb la raó.

De la mateixa manera com es va ficar en la vida dels Apòstols, els seus amics, Déu es vol ficar en la nostra. També la nostra relació d'amistat amb Ell pot seguir llavors aquesta línia ascendent, de manera que es dilati cada vegada més la nostra capacitat d'estimar. Amb un respecte profund a la nostra llibertat, Jesús ens ofereix la seva amistat, en la qual es manifesta una confiança que ens descobreix qui som per a Ell.^[3] Per créixer i exercir amb facilitat la nostra llibertat, hem de tenir certa seguretat en nosaltres mateixos; una seguretat fonamentada, sobretot, en saber que algú com Ell (i,

qui com Déu?) aposta per nosaltres... Una convicció així fa possible el creixement, perquè quan una cosa bona ens costa, quan no ens veiem capaços de superar-nos, la confiança de Déu en nosaltres enforteix la nostra. La confiança sincera descobreix les potencialitats que s'amaguen a l'interior de cadascú, sepultades sovint per una baixa autoestima o per la por del fracàs, i impulsa a desenvolupar-les en servei dels altres: ens fa créixer de manera natural, harmoniosa; ens fa capaços de més.

Així és com Jesús estima els seus: sap a qui ha triat, els coneix millor que ningú —millor que ells mateixos— i aposta per ells. Sap fins a on poden arribar i, amb el temps i la seva correspondència, els va portant a poc a poc; no té pressa per formar-los, perquè sap que aquest és un art que requereix paciència. Ell és un bon mestre i sap «perdre» el temps amb ells, com fan els amics. Es guanya la confiança dels seus amb el seu afecte i facilita el coneixement mutu amb la seva disponibilitat pacient, amb la seva comprensió. Aquesta manera d'estimar, tan divina i tan humana, forja una veritable amistat entre el mestre i els deixebles, que els compromet i en treu el millor.

Deixant entrar Déu fins al fons

Al Senyor «li interessien les teves alegries, els teus èxits, el teu amor, i també les teves angúnies, el teu dolor, els teus fracassos».[4] Per això cal parlar-li amb confiança, obrir-li de bat a bat el cor, compartir amb Ell tot el que és nostre. Quan confiem de veritat en algú, ens traiem les caretes amb què altres vegades ens protegim: en aquell moment ens semblen inútils; sentim que podem ser nosaltres mateixos sense temor. Aquesta confiança revela la veritat del nostre ésser i ens dona una gran llibertat interior. Sabent que no hi ha amistat més sincera que la seva, el podem deixar entrar fins al fons de la casa de la nostra ànima. El deixarem potser a la sala d'estar, on acollim els convidats?

A mesura que creix l'amistat, el més natural serà que li vulguem anar mostrant cada racó de la nostra vida: l'habitació en què treballem, perquè ens vegi fer la nostra tasca amagada; l'habitació de jocs, on hi

ha les coses que ens il·lusionen, els somnis que ens mouen; també li mostrarem el traster, ple de coses, algunes de més útils que d'altres, i dels trossos que se'ns han anat trencant pel camí. Si ens donem a conèixer, si encenem els llums... Ell il·luminarà els racons que semblen foscos i ens ajudarà a veure aquests espais en què hem de posar ordre. I ho farà amb claredat, però sobretot infonent esperança, ja que la seva no és una mirada que jutja, que intimida; és una mirada d'amor que enforteix i eleva: és una mirada creadora i redemptora.

La confiança crida a la confiança

L'amor humà, en les seves millors expressions, ens parla de l'amor de Déu. Experimentar en una amistat la força impulsora de la confiança, descobrir que algú creu en nosaltres, és una cosa que ens mou a donar el millor de nosaltres mateixos: advertim que així ha de ser la mirada de Déu. Per això també nosaltres hem d'intentar mirar els altres com Jesús; aprendre d'Ell a ser llum per als qui ens envolten. A mesura que experimentem el valor transformador de la confiança de Déu i de la confiança en Déu, veiem la necessitat d'oferir-la als altres.

«Déu moltes vegades se serveix d'una amistat autèntica per dur a terme la seva obra salvadora».[5] La confiança que es tenen els bons amics és sovint el mitjà que Déu ens ofereix per fer-nos veure allò que potser no ens atrevim a afrontar sols. Si tenim la sort de tenir amics de veritat, persones que ens estimen bé, millors, feliços, i ens atrevim a obrir-los aquests espais d'intimitat, haurem experimentat moltes vegades que el nostre món interior s'enriqueix en compartir-lo.

Quan hi ha un clima de confiança, no hi ha por al fet que els altres vegin les nostres debilitats i lluites, ni a compartir projectes i somnis. Sabem que qui ens estima ens ajudarà precisament a superar els nostres límits i a evitar que es converteixin en barreres. En la dinàmica humana de donar i rebre, *donar-nos* implica compartir la nostra singularitat, mostrar-nos amb autenticitat. Arribar a aquest punt ens dona una llibertat molt gran, però requereix l'esforç per

sortir de nosaltres mateixos: la disposició a exposar-nos, fins i tot sabent que això ens fa vulnerables. La confiança crida a la confiança, i el risc de ser ferits no és comparable amb el guany que suposa estimar i deixar-se estimar.

Paraula que enforteix, que cura, que anima

La confiança és base perquè qualsevol relació funcioni; perquè les persones creixin personalment i professionalment; per a tota tasca de formació. Per això, quan volem ajudar altres persones immediatament destaquem la importància de l'escolta, la comprensió o la paciència, etc., però en realitat necessitem molt més: confiar en les persones ens porta a mirar-les amb optimisme, a creure-hi, a projectar-ne les potencialitats, a tenir esperança en el que poden arribar a ser, de manera que ens il·lusionem també amb les seves lluites.

«Seguint l'exemple del Senyor —escriu sant Josepmaria—, compreneu els vostres germans amb un cor molt gran, que de res no s'espanti, i estimeu-los de veritat. (...) En ser molt humans, sabreu passar per sobre de petits defectes i veure sempre, amb comprensió maternal, el costat bo de les coses».[6]

Actuar així no implica allunyar-nos de la realitat, deixar de veure els límits o defectes dels altres. Si els estimem bé, els voldrem millors: coneixent-los i estimant-los com són, des de l'amistat i fraternitat que ens uneix, els podrem advertir dels possibles perills que se'ls escapin, o els podrem suggerir una cosa que potser no entenen a primera vista, i els acompanyarem en el descobriment del bé que s'amaga darrere d'aquesta nova perspectiva.[7] L'afecte sincer cap a l'altre fa possible un clima de llibertat, de confiança, que es manifesta en la claredat amb què exposem, perquè veiem que li convé esforçar-se en un determinat punt de lluita, de manera que se senti acompanyat per nosaltres en el camí, i no empès a actuar de manera irracional. «La funció del director espiritual és ajudar que l'ànima vulgui —a que li doni la gana— complir la voluntat de Déu».[8]

De vegades ens pot passar que, volent ajudar algú que sembla que no escolta, ens deixem portar pel prejudici que en realitat no vol, no es

deixa. No podem oblidar que som fràgils, i que el camí, a més d'aprenentatges, de vegades deixa ferides que tarden a cicatritzar. No poques vegades, el dolor que provoquen aquests cops porta a construir barreres que aïllen, que protegeixen del possible sofriment, però que també fan difícil recuperar la confiança necessària per continuar creixent.

La paraula que enforteix, que cura, que anima, és la paraula més purament humana. Només si hi ha confiança, afecte sincer, gratuït, connectarem amb l'altre, i la nostra paraula participarà, amb la gràcia de Déu, del seu poder creador: serà llavors manifestació del seu amor i ajudarà a cicatritzar aquestes ferides. «Déu coneix cadascú a fons, també els trams dolencosos, i ens mira a tots amb tendresa. Aprenuem del Senyor a mirar així, a comprendre tothom (...), a posar-nos al lloc de l'altre».^[9] Hem de ser pacients i anar semblant confiança amb afecte, amb detalls que manifesten el nostre interès sincer. Déu ha volgut que necessitem els uns dels altres, i actua en la història humana a través dels homes i de les dones, comptant amb cadascú perquè ens ajudem mútuament.

Qui té una responsabilitat sobre els altres ha d'estar previngut davant del risc de voler donar sempre solucions o respostes. De vegades, gairebé inconscientment, podem pensar que ajudem l'altre quan aconseguim que assumeixi la nostra manera personal d'obtenir els millors resultats. Tanmateix, la tasca de formació no consisteix a aconseguir que l'altre camini com nosaltres volem. Pretendre que els altres s'ajustin a certs motlles predeterminats no permet obrir-los horitzons; més aviat els podria sotmetre a la frustració de qui no aconsegueix complir certes expectatives.

En realitat, una bona formació és aquella que aconsegueix que cadascú sigui, gràcies a Déu, l'autèntic protagonista de la seva vida. Qui vol col·laborar en aquesta tasca té el paper d'acompanyar, de facilitar el coneixement propi, fent bones preguntes que ajudin a reflexionar, donant més pistes que respostes, tot i que això requereixi més esforç. Quan és cadascú qui descobreix un horitzó i es posa una meta, l'esforç per assolir-la és molt més eficaç, perquè neix d'un

motor interior. Fins i tot quan aconseguir els «resultats» requereixi més temps del que es podria esperar, el mateix esforç anirà configurant la persona d'una manera bona, estable, virtuosa. Haver-ho experimentat tantes vegades en carn pròpia ens portarà a donar sempre una gran importància a la iniciativa personal i a estimular el protagonisme de cadascú.

La confiança sorgeix allà on es percep l'amor de Déu, que és pacient, no s'irrita, no porta comptes del mal, sinó que tot ho excusa i tot ho creu (cf. *1 Co* 13, 4-7). Qui estima així es converteix en mestre, en referent ferm, en força delicada que porta els altres molt més lluny del que semblaria possible. Quantes sorpreses ens emportem quan respectem aquesta terra sagrada que són els altres! L'Esperit Sant els pot ajudar llavors a donar la millor versió de si mateixos. Si tenim esperança en el que poden arribar a ser, si confiem en la gràcia i en totes les coses bones que Déu posa en ells, els donarem ales per volar.

Carmen Córcoles

[1] Sant Josepmaria, *és Crist que passa*, núm. 111.

[2] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, núm. 1937.

[3] Cf. *Sl* 8, 5-7: «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present? Gairebé n'has fet un déu, l'has coronat de glòria i dignitat, l'has fet rei de les coses creades».

[4] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 218.

[5] F. Ocariz, Carta pastoral, 1.XI.2019, núm. 5.

[6] Sant Josepmaria, *Carta 27*, núm. 35.

[7] F. Ocariz, Carta pastoral, 16-II-2023, núm. 3-6.

[8] Sant Josepmaria, *Carta 26*, núm. 38.

[9] F. Ocariz, Carta pastoral, 16.II.2023, núm. 15.

Torna als continguts

Llibertat interior, o l'alegria de ser qui ets

La fama de Jesús s'estenia per Galilea. Era un mestre diferent dels altres: parlava amb autoritat, i la seva paraula impressionava... fins i tot als dimonis. Després de predicar en diferents llocs, «se n'anà a Natzaret, on s'havia criat» (Lc 4, 16). Sant Lluç col·loca aquesta escena a l'inici de la vida pública. El relat té tal densitat que es pot veure com un «evangeli dins de l'evangeli»: en poques línies no només s'obre solemnement la missió del Senyor, sinó que se sintetitza en certa manera tota la seva vida.^[1] Jesús va a la sinagoga i s'aixeca per fer la lectura. Li donen el rotllo del profeta Isaïes; «el desplegà i va trobar el passatge on hi ha escrit: “L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor”». Llavors, torna a enrotllar el text i seu. «Tots els qui eren a la sinagoga tenien els ulls posats en ell. Aleshores començà dient-los: “Avui es compleix aquesta escriptura que acabeu d'escoltar”» (Lc 4, 17-21). Jesús presenta en termes inequívocs la seva condició de Messies, i ho fa amb un text que posa en primer pla el do de la llibertat. Això és el que ell ens ha vingut a donar; ens ha vingut a alliberar del captiveri i de l'opressió del pecat.

La llibertat: els primers cristians eren conscients que aquest do estava al centre de la seva fe, i per això sant Pau en farà un tema constant de les seves cartes. Jesús ens allibera del pes del pecat i de la mort, de la destinació cega que gravava sobre les religions paganes, de les passions desordenades i de tot el que fa miserable la vida de l'ésser humà sobre la terra. Tanmateix, la llibertat no és

només un do, sinó també una tasca. Com escriu l'apòstol de la gent, «Crist ens ha alliberat perquè siguem lliures. Així, doncs, manteniu-vos fermes i no us deixeu sotmetre altra vegada al jou de l'esclavatge» (Ga 5, 1). Cal, doncs, custodiar la llibertat, viure a l'altura d'aquest regal i no abandonar-se de nou a la facilitat de l'esclavitud. Els primers cristians tenien marcada a foc aquesta convicció; però, i nosaltres? Molts hem estat batejats quan érem uns nounats. Què poden significar per a nosaltres les paraules d'Isaïes que va citar el Senyor a Natzaret? I aquesta crida a viure en llibertat, sense sotmetre'ns, de la qual parla sant Pau?

Si només es tractés de poder triar

En parlar de llibertat, sovint pensem en una simple condició, una qualitat de les nostres accions: actuo amb llibertat quan puc fer el que vull, sense que ningú m'obligui o em coarti. És l'experiència de llibertat que tenim quan podem triar per nosaltres mateixos. Davant d'una pregunta com, per exemple: «Menjarà pastís de xocolata o de fruita?», sembla més lliure qui pot triar qualsevol dels dos i tria el que prefereix, pel motiu que considera més oportú. Una persona diabètica, en canvi, es veu obligada a demanar fruita. En aquest sentit precís, és més lliure la persona que pot triar més: la que té més alternatives i menys elements que la determinin en una direcció. Per això, tenir diners dona una gran sensació de llibertat: s'obren moltes oportunitats que estan vedades a qui no en té. També l'absència de compromisos dona una gran sensació de llibertat, ja que aparentment no hi ha res que dicti o restringeixi les decisions d'un mateix.

Sens dubte, l'absència de coercions forma part de la condició de llibertat, però no l'esgota. De fet, alguns dels models de llibertat que recorren la història han viscut entre reixes. L'exemple de Thomas More a la Torre de Londres és paradigmàtic. Des del punt de vista de la capacitat d'elecció, no era lliure en absolut; i, tanmateix... El mateix val per a personatges més recents, o per als primers màrtirs. Tota forma de persecució és un intent d'acabar amb la llibertat, però no hi ha cap manera merament externa d'aconseguir-ho. Per això,

diu Jesús: «No tingueu por dels qui maten el cos però no poden matar l'ànima» (Mt 10, 28). La llibertat no és simplement una condició, sinó la capacitat de decidir —o de prendre partit per un tipus de conducta— en l'aspecte més íntim del nostre ésser, més enllà del que dictin les circumstàncies en què ens movem.

D'altra banda, la llibertat que experimentem en les nostres eleccions puntuals sol tenir un abast més aviat reduït. Quan pensem en persones que han passat a la història per la manera en què han viscut la seva llibertat, no és això el que acostuma a destacar. Podem repassar mentalment el nom de tres o quatre persones —conegudes per tot el món o simplement properes a nosaltres— que tinguem per models de llibertat. Què destaca en la seva vida? Què les converteix en models per a nosaltres? Segurament no les admirem perquè hagin pogut triar sempre quin menjar preferien, o perquè, per poder canviar de parella quan volguessin, no s'han arribat a casar mai. Es tracta més aviat de persones que s'han alliberat de tot el que els podia lligar per entregar-se plenament a alguna cosa (una causa valuosa) o a algú; per donar la vida sencera. I són exemples de llibertat justament perquè porten aquesta entrega fins al final. Si Thomas More hagués jurat fidelitat a Enric VIII contra la seva consciència, encara que ho hagués fet lliurement, no hauria passat a la història de la mateixa manera en què ho ha fet. Si sant Pau, en lloc d'esforçar-se per donar a conèixer Crist fins a donar la vida per ell, hagués decidit deixar la seva crida i tornar-se a establir com a teixidor de botigues, encara que ho hagués fet lliurement, no ens semblaria un model de llibertat. Per això, per entendre a fons la llibertat, cal anar més enllà de la simple capacitat de triar.

Un tresor pel qual donar la vida

L'Evangelí ens parla d'una experiència de llibertat que consisteix precisament a renunciar a tota possibilitat d'elecció: «Amb el Regne del cel passa com amb un tresor amagat en un camp: l'home que el troba el torna a amagar i, ple de joia, se'n va a vendre tot el que té i compra aquell camp. També passa amb el Regne del cel com amb un mercader que busca perles fines: quan en troba una de gran valor, va

a vendre tot el que té i la compra» (Mt 13, 44-46). Els personatges d'aquestes paràboles breus ho deixen *tot* per una cosa que ho mereix. Renuncien a triar, es comprometen plenament amb alguna cosa, i no els sembla que estiguin tirant la seva llibertat, sinó fent amb aquesta el millor que poden fer. En realitat, aquesta és l'experiència de qualsevol enamorat. Tant li és no poder sortir amb altres persones: ho ha donat tot per la persona que estima; només la vol estimar i enamorar-la més cada dia. I no li sembla que així estigui tirant la seva llibertat: al contrari, entén que no pot fer res millor amb la seva llibertat que estimar aquesta persona, aquest tresor, aquesta perla valuosíssima.

Ja només aquesta consideració permet que ens adonem que la llibertat d'elecció, fins i tot sent una dimensió de la llibertat, s'ordena a una altra de més profunda: la que consisteix a poder estimar alguna cosa (o algú). Aquesta altra dimensió es podria denominar *llibertat d'adhesió*. És la llibertat que posem per obra en estimar, i que permet comprendre que «la llibertat i la donació no es contradiuen: se sostenen mútuament».[2] En donar la vida sencera, no es perd llibertat, sinó que es viu amb més intensitat: «en la donació voluntària, a cada instant d'aquesta dedicació, la llibertat renova l'amor, i renovar-se és ser contínuament jove, generós, capaç de grans ideals i de grans sacrificis».[3] Quan, després d'una jornada intensa, només ens queda una estona lliure al final del dia i, ens adonem que encara no hem dedicat un temps a l'oració, decidim fer això en comptes de descansar veient les notícies, estem fent servir la nostra llibertat en un sentit que sosté la nostra entrega; la clau que resol aquest dilema sense plantejar-nos conflictes rau, de nou, en l'amor. Així mateix, la mare de família, en atendre, per amor, un fill malalt que canvia els seus plans, ho fa libèrrimament, i aquesta entrega li dona una alegria que no obtindria fent el que li venia de gust o li convenia més en aquell moment.

Però encara podem fer un pas més. Quan abracem alguna cosa (o algú) amb tota la nostra vida, aquest amor ens va configurant, ens va fent ser cada vegada més «nosaltres mateixos»: una persona única, amb nom i cognoms. Per exemple, Teresa de Calcuta. Imaginem per

un moment que li haguessin ofert un xalet per passar plàcidament els seus últims anys de vida, i una ONG per ocupar-se dels pobres als quals ella atenia. Què hauria respost? La llibertat amb què vivia la seva vida no consistia a poder-ho deixar tot i anar-se'n a descansar tranquil·lament, sinó precisament en abraçar un bé —Crist, present en els més pobres— amb tota la seva vida i en desposseir-se, al seu torn, de tot allò que entorpís aquest ideal.

En realitat, fàcilment podríem trobar exemples similars en la vida de moltes altres santes i sants. En tot cas, el que els movia era el desig de ser fidels a l'Amor al qual ho havien entregat tot; respondre a la crida que els havia enviat al mig del món, amb una missió que anava donant forma a la seva vida. Podem recordar, per exemple, el que sant Josepmaria escrivia el 1932: «Dos camins es presenten: que jo estudiï, guanyi una càtedra i em faci savi. Tot això m'agradaria i ho veig factible. Segon: que sacrifiqui la meva ambició, i fins i tot el noble desig de saber, i em conformi a ser discret, no ignorant. El meu camí és el segon: Déu em vol sant, i em vol per a la seva Obra».[4] Això és el que es pot denominar *llibertat interior*: la font que explica que les meves accions no responen ni al caprici d'un moment, ni a mandats externs, ni tan sols al fred valor objectiu de les coses, sinó a aquest tresor amagat pel qual ho donat tot: l'Amor que ha vingut a buscar-me i em crida a seguir-lo. Des d'aquesta crida, molt millor que des d'una sèrie d'obligacions externes, s'entenen les bogeries dels sants.

Lògicament, obrar amb llibertat interior no vol dir que no hi hagi coses que ens costin. En el pla de la nostra vida ordinària, Mons. Ocariz ha recordat sovint una cosa que sant Josepmaria solia dir: «no és lícit pensar que només és possible fer amb alegria el treball que ens agrada».[5] Glossant aquesta frase, ha escrit: «Es pot fer amb alegria —i no de mala gana— el que costa, el que no agrada, si es fa per amor i amb amor i, per tant, lliurement».[6] Es fa amb plena llibertat, perquè es comprèn que respon a l'amor que portem al cor. En altres paraules, potser avui no en tinc gaires ganes, potser no acabo d'entendre per què he de fer precisament això... però ho faig perquè sé que forma part de l'amor que he abraçat amb la meva vida,

i en aquesta mateixa mesura soc capaç d'estimar-ho. Quan actuo així, no ho faig de manera automàtica o simplement perquè «cal fer-ho», sinó «per amor i amb amor», amb voluntarietat actual. Amb el temps, el que ara faig a contrapel, mogut per l'amor a qui he entregat la meva vida, adquirirà el seu sentit més profund. «Percebre la vocació d'un mateix com un do de Déu —i no com un simple entramat d'obligacions—, fins i tot quan patim, és també una manifestació de llibertat d'esperit».[7]

La llibertat com a resposta

En la seva concepció de la llibertat, una part important de la cultura actual no aconsegueix, tantes vegades, veure més enllà de la capacitat de triar a cada instant sense coerció ni cap determinació: sembla que, si això es posa en qüestió, la llibertat s'esfuma. Tanmateix, és un fet que triar una cosa significa moltes vegades renunciar a d'altres; que voler no significa necessàriament poder, i que el que ens sembla un projecte ferm pot naufragar fàcilment. L'antropologia cristiana proposa una relació molt més harmònica i serena amb la llibertat, des del moment en què la comprèn com un *do* i una *crida*. Hem estat «cridats a la llibertat» (*Ga* 5, 13); i no a una llibertat amorfa o sense sentit, sinó a «la llibertat i la glòria dels fills de Déu» (*Rm* 8, 21). La veritat de la nostra filiació divina és la que ens fa lliures (cf. *Jn* 8, 31-32). Per això, la nostra llibertat no és una activitat espontània, que brolla sense saber d'on ni cap a on. La nostra llibertat és, en la seva dimensió més profunda, una *resposta* a l'Amor que ens precedeix. Per això, sant Josepmaria va poder descriure la vida interior, en el que té de lluita, com un obrar «perquè ens dona la gana (...) correspondre a la gràcia del Senyor».[8] Lliurement abracem qui «ens ha estimat primer» (cf. *1 Jn* 4, 19) i intentem, amb totes les nostres forces, correspondre a aquest amor. I això, que pot semblar una cosa abstracta, té en realitat algunes conseqüències molt concretes. Per exemple, davant de les diferents eleccions que fem cada dia, ens podríem preguntar: «això que faré, on em porta?, està en la línia de l'amor de Déu, de la meva condició de fill?».

D'altra banda, quan vivim la llibertat com a resposta descobrim que no hi ha cap motor més potent en la nostra vida que mantenir viva la memòria de l'Amor que ens crida. També en el pla humà és així: no hi ha cap força més gran, per a qualsevol persona, que la consciència de ser estimat. Com l'enamorada que sap que el seu estimat compta amb ella: «Una veu! El meu estimat! Mireu, ve trescant per les muntanyes, saltant per les collades (...). Mireu-lo! És darrere la nostra tanca, aguantant per la finestra, espiant per les gelosies. (...) Aixeca't, amiga meva, bonica meva, i vine! Mira, l'hivern ja ha passat, la pluja s'ha esvaït, ja se n'ha anat» (Ct 2, 8-11). Qui se sap estimat així per Déu, cridat a encendre el món sencer en el seu Amor, està disposat al que faci falta. Tot li sembla poc en comparació amb el que ha rebut; es dirà, com a una cosa evident: «Que poca cosa és una vida per a oferir-la a Déu!».^[9] Adonar-nos que «Déu ens espera en cada persona (cf. Mt 25, 40), i que vol fer-se present en les seves vides també a través nostre, ens porta a intentar donar amb les mans plenes el que hem rebut. I en les nostres vides, filles i fills meus, hem rebut i rebem molt d'amor. Donar-lo a Déu i els altres és l'acte més propi de la llibertat».^[10]

No hi ha temor ni mandat extern que pugui moure un cor com ho fa la força de la llibertat que s'identifica amb el seu Amor, fins als detalls més petits. Sant Pau ho deia amb la convicció de qui ho ha viscut a fons: «ni la mort ni la vida, ni els àngels ni les potències, ni el present ni el futur, ni els poders, ni el món de dalt ni el de sota, ni res de l'univers creat no ens podrà separar de l'amor de Déu que s'ha manifestat en Jesucrist, Senyor nostre» (Rm 8, 38-39). Lògicament, perquè l'Amor de Déu tingui aquesta força en nosaltres, necessitem conrear una intimitat profunda amb ell, en primer lloc, en l'oració. Allà, contemplant el Senyor aprenem el camí de la llibertat, i allà també obrim el nostre cor a l'acció transformadora de l'Esperit Sant.

Que la veritable llibertat pren forma de resposta, d'un gran «sí», té a veure també amb part de l'herència que, en l'aspecte humà, sant Josepmaria va voler deixar als seus fills: el bon humor.^[11] No es tracta simplement d'un tret de personalitat, sinó d'una autèntica fortalesa —*virtus*— de la llibertat. Si la vida dels cristians es

fonamentés en una decisió ètica, en la lluita per realitzar una idea, *gairebé* tots acabarien en alguna forma de cansament, de desànim o de frustració. No tots, perquè hi ha temperaments més forts, que se senten fins i tot estimulats quan es veuen obligats a nedar a contracorrent, però sí *gairebé* tots. Tanmateix, la situació és molt diferent si la vida cristiana té l'origen en la trobada amb una Persona que ens ha vingut a buscar.^[12] Aquest origen és el mateix que ens sosté mentre busquem la meta amb totes les nostres forces, per poques que ens semblin: «No vull dir que ja hagi assolit tot això o que ja sigui perfecte. Hi corro al darrere per tal d'apoderar-me'n, ja que també Jesucrist es va apoderar de mi» (*Fl* 3, 12). És ell qui ens va atrapar, ell que es va fixar en nosaltres, ell que ha cregut en nosaltres. Per això, si palpem la nostra petitesa, la nostra misèria, el fang — *humus*— del qual estem fets, la nostra resposta serà tan humil com plena d'humor: respondrem des d'una mirada que, «més enllà del simple caràcter natural, permet veure el costat positiu —i, si és el cas, divertit— de les coses i de les situacions».^[13] Sens dubte som de fang; si en algun moment hem intentat aixecar el vol no és perquè hàgim perdut això de vista, sinó perquè hi ha Algú que ens coneix millor que nosaltres mateixos i que ens convida a fer aquest pas.

És molt bonic —i té la seva gràcia— el diàleg que entaula amb el Senyor el profeta Jeremies (*Jr* 1, 5-8). Pocs profetes van patir tant com ell per fer present la paraula de Déu al mig del seu poble. La iniciativa havia estat de Déu: «Abans de formar-te en les entranyes de la mare, jo et coneixia; abans que sortissis del seu ventre et vaig consagrar profeta destinat a les nacions». Jeremies, per la seva part, no sembla percebre més que la seva pròpia inadequació: «Jo vaig replicar: —Ah, Senyor, Déu meu! Soc massa jove. Com sabré parlar?». Però Déu no es dona per vençut: «No diguis que ets massa jove. Ves on jo t'enviaré, digues el que jo t'ordenaré». Com podrà anar endavant el profeta?, quina serà la seva seguretat? El mandat que ha rebut? Molt més que això: «—No tinguis por de ningú. Jo seré al teu costat per alliberar-te». De vegades, el pitjor enemic de la nostra llibertat som nosaltres mateixos, sobretot quan perdem de vista l'autèntic fonament de la nostra existència.

Al cap i a la fi, el que és sorprenent no és que siguem dèbils i caiguem, sinó que, sent-ho, ens continuem aixecant de nou; que hi continuï havent lloc, al nostre cor, per somiar els somnis de Déu. Ell compta amb la nostra llibertat i amb el nostre fang. És qüestió de mirar-lo més a ell, i menys a la nostra incapacitat. La intimitat amb Déu, la confiança en ell: d'aquí sorgeixen la força i la lleugeresa que fan falta per viure al mig del món com a fills de Déu. «Un escriptor va dir que els àngels poden volar perquè no es prenen massa seriosament. I nosaltres potser podríem volar una mica més, si no ens donéssim tanta importància».[14]

Lucas Buch – Carles Ayxelà

[1] Cf. J. M. Casciaro, «El Espíritu Santo en los evangelios sinópticos», a: P. Rodríguez *et al.* (eds.), *El Espíritu Santo y la Iglesia*, Eunsa, Pamplona 1999, 65.

[2] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 31.

[3] *Ibídem*.

[4] Sant Josepmaria, *Apunts íntims*, núm. 678, cit. a: *Camí*, edició críticohistòrica.

[5] Sant Josepmaria, *Carta 13*, núm. 106.

[6] Mons. F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 9.I.2018, núm. 6.

[7] Mons. F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 9.I.2018, núm. 7.

[8] Sant Josepmaria, *Carta 2*, núm. 45.

[9] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 420.

[10] Mons. F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 9.I.2018, núm. 4.

[11] Cf. Sant Josepmaria, *Carta 24*, núm. 22.

[12] Cf. Benet XVI, Enc. *Deus caritas est*, núm. 1.

[13] Mons. F. Ocáriz, *Carta pastoral*, 9.I.2018, núm. 6.

[14] Benet XVI, Entrevista a Castel Gandolfo, 5.VIII.2006.

Torna als continguts

Cal fer-ho i és de justícia

Jesús parla per a tothom. Els pescadors escolten amb gust parlar d'una xarxa d'arrossegament (*Mt 13, 47-52*), els agricultors s'entretenen discernint quins són els criteris perquè una llavor doni un fruit durador (*Mt 13, 2-9*) i qualsevol mestressa de casa sintonitza amb la història de la dona que perd una moneda a casa, perquè coneix aquesta angoixa (*Lc 15, 8-10*). Amb les imatges més quotidianes, Crist sap il·luminar les veritats més transcendents. Tanmateix, també hi ha paràboles que ens poden deixar perplexos; tot i que estan formulades en un llenguatge senzill, ens situen davant de paradoxes que ens obliguen a reflexionar. «Les meves intencions no són les vostres» (*Is 55, 8*), sembla que ens vol dir de vegades Jesús.

Potser una de les històries del mestre que més perplexitat desperta és la de l'amo d'una propietat que surt aviat a contractar jornalers perquè treballin a la seva vinya (*Mt 20, 1-16*). La narració comença com es podria esperar: l'amo acorda amb els obrers el salari per a la jornada, un denari, i els envia a treballar. Al principi sembla que estiguem simplement davant d'una consideració sobre l'aprofitament del temps i la rendició de fruits. Tanmateix, la paràbola avança i el propietari decideix contractar nous obrers en horaris més tardans, per la qual cosa treballaran una quantitat inferior d'hores. A ells, en lloc d'assegurar-los un salari determinat, els promet que els pagarà «el que sigui just» (*Mt 20, 4*).

«El que sigui just». Amb aquesta expressió es generen necessàriament expectatives en els oients i en els lectors. Un suposa que els qui van començar a treballar més tard rebran menys diners

que els qui es van esforçar des de l'alba. Per això, quan els de l'última hora reben la paga d'un denari, pensem que els més matiners obtindran una recompensa més alta per la seva feina. Tanmateix, el propietari desconcerta tothom: en primer lloc, els que van treballar poques hores, perquè reben la mateixa paga que els altres obrers; però també els de la primera hora, perquè s'esperarien un suplement anàleg sobre el sou acordat. Els més sorpresos, amb tot, potser som nosaltres mateixos, davant d'una concepció tan poc convencional de la justícia. «Que no puc fer el que vull amb el que és meu?», pregunta l'amo de la vinya (*Mt 20, 15*). Potser tampoc nosaltres no sabem com interpretar aquestes paraules.

Cal fer-ho i és de justícia

A Jesús no li interessa ocupar-se de qüestions econòmiques o polítiques: amb aquesta paràbola no pretén, per exemple, discernir les característiques d'un concepte tan complex com el de sou just. El Senyor vol, abans que res, elevar la nostra mirada cap a l'actitud misericordiosa de Déu, que acull tothom, encara que acudeixin a ell o es trobin amb ell a última hora, com el bon lladre (cf. *Lc 23, 43*). Tanmateix, juntament amb aquest sentit fonamental, la paràbola del Mestre ens proporciona un marc narratiu per fer-nos reflexionar sobre els diferents àmbits de la virtut de la justícia en la nostra vida.

Si, com s'afirma de manera clàssica, la justícia consisteix a donar a cadascú el que és seu, el que li correspon, som davant d'una disposició interior que ressalta la nostra dimensió relacional. Llavors, convé preguntar-se, en primer lloc, què devem a Déu o com serà una relació justa amb qui és la Font de tots els béns, començant pel de la nostra existència.

La pregària eucarística de la santa Missa ens proporciona un bon punt de partida. Així resa el breu diàleg entre sacerdot i fidels amb què comença sempre el prefaci: «—Donem gràcies al Senyor, Déu nostre. —Cal fer-ho i és de justícia».[1] Al principi, la gratitud i la justícia sembla que es contraposen: un regal es caracteritza precisament per ser un do immerescut. L'agraïment és el reconeixement que una persona ha anat més enllà del que

estrictament li tocava. Tanmateix, davant de Déu canvien radicalment les coordenades, perquè ell és l'origen de tot el que som i tenim. Com diu sant Pau, «què teniu que no hàgiu rebut?» (1 Co 4, 7). La nostra vida com a tal és do pur immerescut; per això, respecte a Déu, l'agraïment és un deure profund. No podrem tornar-li mai el que fa per nosaltres, i en això no hi ha res d'injust. Però sí que hi ha una cosa profundament deguda, profundament justa: agrair-li-ho tot.

Descobrir que la nostra relació amb Déu està condicionada per la seva donació gratuïta i tendra ens porta a gaudir de la vida com a fills seus i ens allibera d'una concepció de la fe exageradament centrada en la *lletra* dels manaments. En comptes d'atabalar-nos davant del que es pot presentar com una llista infinita de propòsits o preceptes a través dels quals, d'alguna manera, *pagaríem* el preu de la nostra redempció, podem visualitzar la nostra correspondència a l'amor de Déu com una disposició a regalar-li tots els instants de la nostra vida, convençut que no aconseguirem mai agrair-li prou tot el que ens dona. Així, per exemple, la fidelitat a un pla de vida espiritual es pot percebre, més que com un pes de consciència davant d'uns compromisos adquirits, com la manifestació més directa de la nostra gratitud a l'amor que Déu aboca sobre cadascú. «Vosaltres, si de debò us esforceu per ser justos, considerareu sovint la vostra dependència de Déu —perquè, què tens tu que no ho hagi rebut?—, per omplir-vos d'agraïment i de desigs de correspondre a un Pare que ens estima amb bogeria».[2]

La seva justícia és més gran que la nostra

D'altra banda, una actitud d'agraïment profund a Déu ens allibera d'un desig excessiu de jutjar la seva manera d'actuar. De vegades, davant d'esdeveniments personals o socials, quan ens veiem enfrontats de sobte amb una situació que no esperàvem, pot passar que ens fem preguntes d'aquest estil: «Com pot Déu permetre una cosa així?». Potser creiem que altres persones són més beneïdes que nosaltres o que Déu sembla que no sent el que li demanem en les nostres oracions, i pensem: «Que injust». Ens comportem llavors

com aquells jornalers que van treballar tot el dia i que no van encaixar la generositat *desmesurada* del propietari cap a qui havia contractat en caure la tarda. En comptes d'alegrar-se perquè aquests obrers tindrien una mica de diners per menjar, es van entristir per la decepció de les seves expectatives de rebre una gràcia més gran.

Fora d'això, no té sentit donar la culpa dels mals al Senyor. Molts d'aquests són resultat de la llibertat humana, de les accions i omissions pròpies i alienes. Al costat d'això, ens hem de convèncer en la nostra oració que Déu és el Senyor de la nostra vida i de la història; també que, tot i que en realitat no ens deu res, ja que ell és Amor, sempre està buscant el millor per a cadascú, de vegades transformant el mal en bé de maneres sorprenents. Sant Joan Pau II deia que «en certa manera la justícia és més gran que l'home, més gran que les dimensions de la seva vida terrenal, més gran que les possibilitats d'establir en aquesta vida relacions plenament justes entre tots».[3]

L'oració dels qui se saben fills de Déu està marcada per la confiança en qui ens estima infinitament i sempre vol el millor per a nosaltres. Així resa Jesús a l'hort de les oliveres: «aparta de mi aquesta copa. Però que no es faci la meva voluntat, sinó la teva» (Lc 22, 42). Davant de les situacions que no acabem d'entendre i que potser ens causen patiment, mentre intentem buscar solucions, li podem dir al Senyor: «que es faci la teva justícia i no la meva. Sé que estic en bones mans i que al final tot serà per a bé».

La justícia és un desig i un misteri. Un desig profundament arrelat en nosaltres, però també un misteri que ens supera, en el sentit que correspon només a Déu l'última paraula sobre el que és just i les maneres concretes de restablir la justícia. Per això tampoc no seria una actitud cristiana desitjar el càstig dels nostres enemics, com si ens correspongués a nosaltres determinar-ho, o referir-se massa fàcilment a la justícia divina per amonestar les persones que actuen de manera immoral o basen les seves vides en valors molt diferents dels nostres.

Sí, per descomptat que la fe en la justícia divina ens hauria de donar consol quan patim una injustícia o quan ens entristim per una evolució negativa del món. «Hi ha una justícia. Hi ha la *revocació* del patiment passat, la reparació que restableix el dret».[4] Com el propietari de la paràbola, Déu compleix la seva promesa i recompensa qui ha treballat bé. Però la revelació que Déu ha fet de si mateix ens porta a confiar, alhora, que la seva misericòrdia el porta a donar sempre noves oportunitats de conversió a qui fa el mal. «No és una justícia estricta sense més ni més, basada en càlculs teòrics, la que va portar el Fill de Déu a demanar perdó al seu Pare en el nostre nom, sinó un amor gratuït, que només té en compte el que pot fer pels altres».[5] Per això, l'amo de la vinya no es queda de braços plegats després de contractar els obrers matiners, sinó que fins i tot a l'hora onzena vol donar treball als qui estan a punt de perdre una jornada completa. En definitiva, com escriu sant Josepmaria, «Déu no es deixa guanyar en generositat».[6]

Els altres són lliures

Quan es reflexiona sobre la justícia com a virtut que hauria de modelar les nostres relacions amb els altres, moltes vegades s'afirma que es tracta tan sols d'un requisit mínim per a la convivència: respectar l'altre en la seva alteritat.[7] La justícia es podria interpretar llavors com una actitud freda, que ressalta més les diferències entre les persones que el que tenen en comú. Mentre la caritat busca la unitat, la justícia subratllaria la separació. Tanmateix, si observem amb atenció, la relació entre caritat i justícia és més subtil.

El fet que a cadascú se li atorgui el que li correspon, com exigeix la justícia, té una relació intrínseca amb la repartició deguda dels béns, amb el compliment dels contractes i de la paraula, i amb el respecte que devem a cada persona. Es podria dir, doncs, que la justícia ens ajuda veritablement a portar una vida social pacífica, amb les regles del joc clares i sense molestar-nos els uns als altres.

N'hi ha prou amb aquesta consideració per adonar-se que no és poc, i ni tan sols tan trivial, reconèixer l'alteritat dels altres i el dret que

tenen a ser com ells volen. Així ens ho fa considerar sant Josepmaria: «Estem obligats a defensar la llibertat personal de tothom, sabent que és Jesucrist *qui ens ha adquirit aquesta llibertat*; si no ho fem així, amb quin dret reclamarem la nostra?».[8] Precisament això és el que retreu l'amo de la vinya als obrers matiners, que se senten estafats: «Company, jo no et faig cap injustícia. No havíem fet tractes per un denari? Doncs pren el que és teu i ves-te'n. A aquest darrer li vull donar igual que a tu. Que no puc fer el que vull amb el que és meu? O és que tens enveja perquè jo soc generós?» (Mt 20, 13-15).

De vegades podem sentir la temptació de desqualificar per endavant les opinions d'algú que té una manera diferent de comprendre el món o que es guia per altres valors. Accentuem llavors excessivament la dimensió unitiva de la caritat, creient que qualsevol diferència hauria de ser superada per donar cabuda al veritable amor, i confonem la justícia amb la mera igualtat. Tanmateix, «la justícia és la primera via de la caritat... part integrant d'aquest amor».[9] Aquesta virtut ens recorda, en primer lloc, que tots tenim dret a ser com vulguem, a manifestar aquesta manera de ser cap enfora i a gaudir dels nostres propis béns. Com escriu el Papa Francesc, «cap individu o grup humà no es pot considerar omnipotent, autoritzat a passar per sobre de la dignitat i dels drets de les altres persones singulars o de les seves agrupacions socials».[10]

Sant Josepmaria parlava sovint del numerador diversíssim de què gaudien les persones que el seguien: els diferents caràcters, les opinions i les opcions personals lliures de cadascú en matèries polítiques, culturals, científiques, artístiques, professionals, etc. El distingia d'un denominador comú, molt petit en comparació, que eren les qüestions fonamentals de la fe i del carisma que compartien. Ens fa molt bé valorar, respectar i estimar les diferències legítimes amb les persones que conviuen amb nosaltres; «qui estima la llibertat, aconseguix veure el que té de positiu i amable el que d'altres pensen i fan en aquests amplis àmbits».[11]

Pensar d'una altra manera suposaria caure en la subtil temptació de voler ajudar els altres des dels nostres paràmetres, sense discernir el

que en realitat necessiten i, sobretot, el que els devem. Seria injust, per exemple, pagar a un dependent un sou més baix del que correspon a la feina que ha fet, simplement perquè es pensa que és millor regalar-li un premi que compensi la diferència. En aquest sentit, l'amo de la vinya no peca contra la justícia en pagar el mateix a tothom; potser es pot pensar que té un criteri peculiar de la retribució, però en cap moment no falta a la seva paraula: els que van acordar un denari, van rebre exactament el que havien estipulat; i els altres van rebre el que a l'amo li va semblar just. Així és Déu: complidor just de les seves promeses, però també Pare generós, qui «ja en té prou amb un somriure, una paraula, un gest, una mica d'amor, per abocar copiosament la seva gràcia damunt l'ànima de l'amic».[12]

Gaspar Brahm

[1] Cf. *Missal Romà*, Pregària Eucarística.

[2] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 167.

[3] Sant Joan Pau II, Audiència, 8.XI.1978.

[4] Benet XVI, *Spe Salvi*, núm. 43.

[5] F. Ocariz, Carta pastoral, 16.II.2023, núm. 8.

[6] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 623.

[7] Sobre l'alteritat com a dimensió fonamental de la justícia cf. J. Pieper, *Las Virtudes fundamentales*, Rialp, Madrid 1990, p. 100 s.

[8] *Amics de Déu*, núm. 171.

[9] Benet XVI, *Caritas in veritate*, núm. 6.

[10] Francesc, *Fratelli tutti*, núm. 171.

[11] F. Ocariz, Carta pastoral, 9.I.2018, núm. 13.

[12] Sant Josepmaria, *Via Crucis*, 5a estació.

Torna als continguts

El regne de Déu i la seva justícia

La tarda avança a la plaça del poble, i l'amo de la vinya encara troba uns altres obrers sense feina. «Ningú no ens ha llogat», li responen. L'amo els envia a treballar a la seva vinya, encara que ja falti poc perquè es faci fosc (cf. *Mt 20, 7*). La convicció que la justícia social depèn concretament de les seves pròpies decisions fa que el propietari de la vinya contracti aquells pobres homes. Per culpa seva o no, havien perdut tot el dia, i potser els faltaria fins i tot el més indispensable per subsistir. Sobretot, patirien per no sentir-se útils, la qual cosa suposa una angoixa existencial profunda. L'amo de la vinya, doncs, no es limita a donar-los diners, sinó que els ajuda a dotar la seva vida de sentit. Jesús no proposa una solució política, però vol subratllar que la «fam i set de ser justos» (*Mt 5, 6*) ens ha de portar a buscar solucions creatives per als problemes socials, i que no serà mai una actitud cristiana centrar-se exclusivament en les qüestions personals.

Calor de la caritat, solidesa de la justícia

La mateixa justícia que ens porta a reconèixer els altres en les seves diferències i, per tant, a respectar tot el que els pertany (la seva vida, la seva bona fama, les seves propietats) requereix reflexionar sobre els elements mínims que són necessaris per a una vida humana digna, i actuar en conseqüència. Si Déu ens va regalar tots els béns de la terra perquè els homes i les dones gaudim de la vida en comunitat, no ens pot deixar indiferents que, mentre alguns gaudeixen de vides folgades, d'altres es morin de gana o no es puguin beneficiar, per exemple, d'una educació que els obriria les portes a noves possibilitats.

«El món existeix per a tothom, perquè tots els éssers humans naixem en aquesta terra amb la mateixa dignitat. (...) Per tant, com a comunitat som comminats a garantir que cada persona visqui amb dignitat i tingui oportunitats adequades al seu desenvolupament integral».[1] Els reptes ecològics, per exemple, no es poden abstroure d'una reflexió sobre la justícia. Més enllà de l'opinió legítima que es tingui sobre els diferents problemes i les seves possibles solucions, un cristià sempre s'ha de sentir responsable sobre el tipus de món que volem deixar a les generacions vinents.

La calor de la nostra caritat i la solidesa de la nostra justícia ens donaran els criteris i la força que es necessiten per viure de la millor manera possible les nostres relacions amb els altres. Lògicament, els vincles de la caritat condicionen els nostres deures de justícia i aquestes dues virtuts determinen moltes de les decisions que prenem quotidianament: preocupar-me per la meva família té prioritat sobre altres possibles iniciatives socials. L'«ordre de la caritat»[2] en què insistia sant Josepmaria és també un ordre de la justícia: no seria just en el tracte amb la meva mare malalta si no trobés temps per visitar-la perquè estic ocupat amb projectes solidaris molt valuosos, però que m'impedeixen de viure els meus deures de filla o de fill. Si la generositat desmesurada del propietari de la vinya, preocupat perquè molts gaudissin d'un treball digne, el portés a posar en risc la solvència familiar, no seria del tot just cap als seus.

Però els vincles de justícia també ens ajuden a afinar en la caritat. L'amor cap a la mateixa família i coneguts podria ser de vegades desordenat i portar-nos a refugiar-nos en la nostra vida privada, sense voler-nos adonar de les necessitats de tants homes i dones al nostre voltant; també ens podria portar a buscar sempre l'avantatge per als nostres, fins i tot fent mal a tercers. Per això ens fa bé observar l'actitud de l'amo de la vinya: tot i que tenia una situació còmoda i agradable, en la qual gaudia probablement de riqueses abundants, decideix complicar-se la vida; recorre diverses vegades els carrers i ofereix a molts obrers l'oportunitat de rebre diners pel seu treball. Així és la fam de justícia dels qui segueixen Jesús, que els porta a abandonar la seva comoditat.

Al cap i a la fi, caritat i justícia necessiten entrelleçar-se en una visió de la realitat regida per una consciència viva de tot el que en la nostra persona i en la nostra vida és relació. «La justícia que pot ser fonament estable de la pau és la justícia dels fills de Déu, la justícia vivificada per la caritat que veu germans en els altres, fills del mateix Pare celestial».[3] La nostra santedat consisteix, en bona part, a descobrir que l'altre forma part de la nostra vida.

Relacions i deures

En l'Escriptura, la paraula «justícia» té un significat molt més ric que en la seva accepció actual. «La justícia no és una abstracció ni una utopia. A la Bíblia, és el compliment honest i fidel de tot deure envers Déu, és fer la seva voluntat».[4] Quan s'afirma, per exemple, que sant Josep era just, se'ns vol donar a entendre que era sant, és a dir, que en cada situació feia el que era correcte. Una dimensió molt important de totes les decisions del sant Patriarca era la de sospesar els seus deures cap al Senyor i cap a les altres persones, especialment cap a Maria, per ordenar les prioritats de la seva vida i del seu cor. La persona justa no és tant qui es creu la mesura de totes les coses com qui es deixa mesurar i organitza la seva vida segons les seves relacions amb els altres. «El meu just viurà per la fe» (*He 10, 38*).

En llegir les obres de sant Josepmaria ens pot sorprendre que, juntament amb passatges en què descriu l'amor i el lliurament com a trets distintius de la vida cristiana, en moltes altres ocasions afirmi que la santedat consisteix senzillament a complir el deure de cada instant. «La nostra vida —la dels cristians— ha de ser així de vulgar: mirar de fer bé, cada dia, les mateixes coses que tenim obligació de viure, realitzar en el món la nostra missió divina, complint el petit deure de cada instant».[5] Que el concepte de «deure» tingui una posició tan destacada en els seus escrits pot despertar cert desconcert en el lector o el creient contemporani. En efecte, convertir l'ideal cristià en el compliment primmirat d'un cúmul de manaments no només és poc atractiu, sinó que, a més, pot acabar per causar-nos angoixa i tristesa. Si el cristianisme és la religió de l'amor i, per tant, de la llibertat, per què l'èmfasi de sant Josepmaria en una paraula

aparentment tan sòbria i freda com «deure»? De fet, tot i l'estranyesa que ens causa la manera de comportar-se de l'amo de la vinya, el que desperta la nostra admiració cap a ell és precisament aquesta generositat que va més enllà d'un simple sentit del deure.

Tanmateix, no comprendríem la profunditat del pensament de sant Josepmaria si creguéssim que el seu missatge és tan sols una crida freda i seca a complir els deures de la nostra vida ordinària. No és el compliment per si mateix el que ens apropa a Déu, sinó l'amor que ens porta a efectuar cada tasca del nostre dia amb la perfecció més gran possible. «La devoció sincera, el veritable amor a Déu, duu al treball, a l'acompliment —encara que costi— del deure de cada dia». [6] Però perquè la caritat, que està cridada a ser el motor i el final de tots els nostres actes, no perdi la tensió necessària cap al que és important en cada moment, necessitem la virtut de la justícia, que ens dibuixa una espècie de mapa amb les fites importants per a cada jornada. La seva definició parteix d'aquest principi: tot deure es fonamenta en una relació. Les relacions més importants de la nostra vida defineixen els deures més importants.

El deure de cada instant

No pocs deures de justícia són fruit i manifestació de l'amor, que demostrem vivint-los amb delicadesa. Cuidar els fills d'un mateix i dedicar-los temps és un deure de justícia que sorgeix lògicament de l'amor. El seu compliment moltes vegades ens omplirà d'alegria, i ni tan sols ens ho haurem de proposar; però de vegades es podrà sentir com un deure més pesat, perquè col·lideix amb altres possibles activitats, o perquè estem especialment cansats. Rendir a la feina és també un deure, no només cap al nostre cap, sinó també cap a la nostra família i cap a la societat. Si rebem un sou determinat per un temps i uns resultats determinats, és una qüestió de justícia esforçar-nos per aconseguir-los. I, en definitiva, un cristià que intenta transformar totes les seves tasques en oració i en ocasió d'estimar Déu i els altres descobreix possibilitats de servir en totes les circumstàncies del seu treball.

D'altra banda, de vegades podria semblar que exigir per a si el respecte de certs drets podria oposar-se a la caritat. Tanmateix, sant Josepmaria sempre va ensenyar que una manifestació de la mentalitat laical —és a dir, del sentit de pertinença al món— consisteix a exigir, amb caritat i respecte, el que ens correspon. Lluitar, per exemple, per un augment de sou merescut o perquè es respecti la paraula que s'ha donat no vol dir no saber perdonar o no acontentar-se amb el que es té, sinó que consolida la pràctica de la justícia en el nostre entorn i en la societat, en benefici de tothom. «Si som justos, ens atindrem als nostres compromisos professionals, familiars, socials..., sense escarafalls ni crides, treballant amb delit i exercint els nostres drets, que també són obligacions».[7]

Les relacions de justícia es transformen, doncs, en un camí molt concret per fer en cada instant el que és correcte, és a dir, el que és just. Preguntar-nos cada dia en l'oració pels nostres deures ens ajuda a enfocar el nostre amor en els vincles concrets que formen la nostra vida. També els obrers de la paràbola, independentment de l'hora en què es van contractar i de l'acord que van establir amb l'amo de la vinya, es van esforçar per complir el seu deure i per obtenir la recompensa promesa.

* * *

«Quan va arribar el vespre, l'amo de la vinya va dir a l'encarregat: “Crida els treballadors i paga'ls el jornal. Comença pels qui han arribat darrers i acaba pels primers”» (Mt 20, 8). Déu s'entossudeix que tots els homes se salvin, i vol també que tots gaudim d'una vida terrenal tan digna com sigui possible. Això ens porta a cuidar amb especial cura cadascun dels nostres deures, per fer d'aquest món un lloc més humà i més diví. Alhora, sabem que la justícia plena només s'aconseguirà al final dels temps i que està a les mans de Déu. «Només Déu pot crear justícia. I la fe ens dona aquesta certesa: ell ho fa».[8] Sí, «els darrers passaran a primers» (Mt 20, 16). Els qui busquen «el Regne de Déu i fer el que ell vol» (Mt 6, 33) poden gaudir de la *justícia* de Déu: «Per ell m'he avingut a perdre-ho tot i a considerar-ho escòria, a canvi de guanyar-lo a ell i de viure unit a ell;

no tinc, doncs, una justícia pròpia, la que prové de la Llei, sinó que tinc la justícia que se'ns dona per la fe en Crist, la que prové de Déu i es fonamenta en aquesta fe» (*Fl* 3, 8-9).

Gaspar Brahm

[1] Francesc, *Fratelli tutti*, núm. 118.

[2] Cf. Sant Josepmaria, *Cartes* 4, núm. 14; 6, núm. 7.

[3] F. Ocáriz, «La herencia espiritual de Mons. Álvaro del Portillo», març del 2014.

[4] Francesc, *Discurs*, 25.II.2023.

[5] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 616.

[6] *Forja*, núm. 733.

[7] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 169.

[8] Benet XVI, *Spe salvi*, núm. 44.

[Torna als continguts](#)

Per donar el millor de cadascú

Un poeta imaginava com les aus de les zones costaneres, sostingudes per la brisa, volen èbries pel goig de contemplar sempre l'escuma del mar i la bellesa del cel. Si no tenim la sort de viure al costat de l'oceà, potser podem recordar la impressió que s'apodera de nosaltres cada vegada que hi tornem; no només per la immensitat del mar, pels seus colors o per l'ambient que genera, sinó també pel seu so. De fet, són moltíssims els enregistraments del so del mar que permeten, des de qualsevol racó del món, guanyar un petit accés a aquest conjunt de veus —de l'aigua, de les roques, de les aus, de la sorra— tan tonificadores per a qui les escolta. Sant Josepmaria imaginava les virtuts precisament com cadascun d'aquests sons, tan diferents en timbre i intensitat, però que en conjunt formen la música marina: «Així com el brogit de l'oceà es compon de la remor de cadascuna de les onades, així la santedat del vostre apostolat es compon de les virtuts personals de cadascun de vosaltres».[1]

Ser perfectes no és ser iguals

Sant Jerònim escriu que «Jesucrist no envia coses impossibles, sinó perfectes».[2] Davant d'això, podríem objectar que justament el que és perfecte se'ns apareix moltes vegades com a impossible. Qui s'atreveix a dir sobre si mateix que les seves accions són «perfectes»? A més, els testimonis dels sants van precisament en direcció contrària: ells, a mesura que s'apropen a la llum de Déu, són cada vegada més conscients de les seves imperfeccions. La perplexitat augmenta si ens adonem que el fragment de l'Evangelí al qual fa referència sant Jerònim és precisament un mandat de Jesús: «Sigueu

perfectes com ho és el vostre Pare celestial» (Mt 5, 48). Quin misteri amaguen aquestes paraules?

Un primer aclariment necessari té a veure potser amb la nostra comprensió de «perfecte» com una cosa insuperable en la seva espècie, una cosa que ja no pot millorar més. Aplicada a la conducta d'una persona, aquesta idea de «perfecció» la pot allunyar tant de la nostra experiència comuna que fins i tot ens pot arribar a generar certa repulsió. Tanmateix, el sentit més freqüent amb el qual s'utilitza aquesta paraula a la Bíblia té a veure amb una cosa completa, feta, que dona tot el que pot donar de si. Així s'entén millor que la invitació de Crist a «ser perfectes» no és el colofó d'una llista de criteris que s'han de complir en tots els àmbits de la vida, sinó la coronació d'un discurs en què es parla d'estimar tothom, amics i enemics, com els estima Déu (cf. Mt 5, 43-48). «Ser sants no és fer cada vegada més coses o complir certs estàndards que ens hàgim imposat. El camí de la santedat, com ens explica sant Pau, consisteix a correspondre a l'acció de l'Esperit Sant fins que Crist estigui format en nosaltres (cf. Ga 4, 19)».[3]

En continuïtat amb aquest sentit de «perfecció», el *Catecisme de l'Església* parla de les virtuts humanes assenyalant, en primer lloc, com «permeten a la persona no solament de practicar actes bons, sinó de donar el millor d'ella mateixa».[4] Així com, per generar el so del mar, es barregen totes les onades, sempre una de diferent de l'altra, en una vida santa sonen en harmonia cadascuna de les virtuts: juntes donen forma a la millor versió de cadascú. I com que al món no hi ha dues persones iguals, tampoc no hi ha dues maneres iguals de conjugar cadascuna de les virtuts. Per fer-nos sants, és a dir, per portar-nos cap a ell, Déu compta amb cadascuna de les nostres característiques, úniques, que ell coneix molt millor que nosaltres. Correspon a cadascú endinsar-se en «el misteri del projecte únic i irrepetible que Déu té per a cadascú i que es realitza enmig dels contextos i límits més variats»:[5] fer realitat, amb la gràcia de Déu i amb la nostra llibertat, el fill estimat, la filla estimada amb els quals el Senyor ha somiat des de l'eternitat. Per això, des de molt aviat, sant Josepmaria deia als qui s'apropaven a l'Opus Dei: «Heu de ser

tan diversos com són variats els sants del cel, que cadascun té les seves notes personals especialíssimes».[6]

La santedat és un vestit a mida

Les diferents virtuts no només ens ajuden a optar pel bé en lloc del mal en una acció concreta; això és molt, però és encara poc. En realitat, aquest domini sobre nosaltres mateixos que constitueixen les virtuts, l'ordenació de les nostres forces cap a l'amor, ens impulsa a triar el que és millor per sobre del que és mediocre. De vegades, una comprensió reductiva de la virtut ha fet que la pensem com un compromís entre dos extrems negatius, com una meitat geomètrica entre dos pols que volem evitar. Així, en lloc de mirar cap al cim, vigilem més de no caure al barranc de la dreta o de l'esquerra. I, tanmateix, Déu ens ha donat a cadascú el nostre cim, que correspon al nostre paisatge geològic, en el qual emprenem el camí; i en aquest paisatge hem de descobrir tant els diferents obstacles o perills que ens aguaiten com els terrenys en què les nostres petjades s'agafen millor a terra.

En comentar l'ètica aristotèlica, sant Tomàs assenyala que «el terme mitjà *per a nosaltres* és el que no supera ni al qual no li manca la proporció adequada *per a nosaltres*. Per això, aquest terme mitjà no és el mateix *per a tothom*».[7] El sant dominic ho explica amb la imatge del calçat, per al qual cada persona ha de trobar la seva talla; el filòsof grec, per la seva banda, se serveix de la imatge del menjar, en el sentit que no són sobris de la mateixa manera un atleta i algú que amb prou feines fa exercici físic. Com que no hi ha una manera única de viure les virtuts, no sembla un bon camí intentar escriure receptes universals perquè algú es converteixi en una persona ordenada, generosa o humil. A més, com també va comprendre Aristòtil, un no arriba a ser virtuós només per fer externament una sèrie d'actes, sinó per fer-los amb unes disposicions interiors específiques: «En primer lloc, si sap el que fa; després, si les tria i les tria per elles mateixes; i, en tercer lloc, si les fa amb fermesa i de manera indestructible».[8] Per això, si l'ambient formatiu no impulsa que les persones compreguin l'interès d'adquirir una virtut o una

altra, i la triïin lliurement moguts per l'amor, els actes externs que suposadament treballen en aquesta direcció corren el risc d'estar obrant en va.

Enlluernada pel fet que, per fer-nos sants, el Senyor vulgui comptar amb els trets personals de cadascú, una dona senzilla resava: «Fes-nos viure la nostra vida, no com un joc d'escacs en què tot es calcula, no com un partit en què tot és difícil, no com un teorema que ens trenca el cap, sinó com una festa sens fi en què es renova la trobada amb tu, com un ball, com una dansa entre els braços de la teva gràcia».[9]

Músculs que es flexionen en qualsevol direcció

Un dels indicadors d'una bona forma física és que els músculs tenen una gran elasticitat. A base d'exercicis d'estirada i d'una bona cura de les articulacions, el cos pot fer posicions fins i tot difícils d'imaginar. Mantenir aquesta flexibilitat muscular ajuda a evitar problemes causats per males actituds continuades i redueix la probabilitat de lesionar-se. Una cosa anàloga passa amb les virtuts en la vida espiritual, i per això sant Josepmaria solia dir que «la santedat té la flexibilitat dels músculs solts».[10] En aquest sentit, explica, de la mateixa manera que de vegades l'amor de Déu ens portarà a esforçar-nos per fer una cosa que ens costa, altres vegades ens portarà a optar per quelcom més còmode i a agrair-li-ho.

No és casualitat que la paraula «virtut» provingui del llatí *virtus*, que vol dir “capacitat” o “força”, precisament com els músculs. Les virtuts, en la mesura que han passat a formar part de nosaltres, no només ens permeten fer els actes bons amb gust i facilitat, sinó que ens fan flexibles per adoptar la direcció que pugui requerir cada circumstància. És veritat que les virtuts ens porten a fer les coses de manera ordenada; però més profundament, ens porten a ser nosaltres mateixos ordenats, encara que en alguna circumstància pugui no semblar-ho externament, o no sigui oportú concretar-ho d'una manera determinada.

S'explica que sant Carles Borromeu, quan era un jove bisbe, tenia fama de ser una persona molt austera, que només menjava i bevia pa i aigua, en les quantitats indispensables; tanmateix, si això afavoria la relació amb algunes persones, no tenia cap problema per beure vi amb la freqüència que fos necessària.^[11] «Si els cristians actuéssim altrament —postil·lava el fundador de l'Opus Dei—, correríem el risc de fer-nos tibats, sense vida, com una nina de roba».^[12] Precisament, una de les coses que més crida l'atenció de les nines de drap és que no poden deixar de somriure. A tots ens agrada estar envoltats de persones alegres, però perquè ho són lliurement, en el moment adequat i amb la mesura adequada, no perquè han arribat a incorporar mecànicament un comportament determinat.

Sant Francesc de Sales, molt al principi de la seva correspondència amb qui un dia seria santa Joana de Chantal, la posava en guàrdia contra la possible falta de llibertat de filla de Déu cap a la qual podia caure, fins i tot a través dels seus anhels de vida cristiana. «Una ànima que s'ha aferrat a l'exercici de la meditació, interromp-la, i la veuràs sortir amb pena, ansiosa i sorpresa. Una ànima que té veritable llibertat sortirà amb rostre equànime i cor bondadós a l'importú que l'ha molestat, perquè tot és un, o servir Déu meditant, o servir-lo suportant el proïsme; les dues coses són voluntat de Déu, però suportar el proïsme és necessari en aquest moment».^[13]

* * *

«Sigueu valents!», animava el Papa Francesc a un grup de joves polonesos. «El món necessita la vostra llibertat d'esperit, la vostra mirada confiada en el futur, la vostra set de veritat, bondat i bellesa».^[14] La força i la flexibilitat que ens guanyen les virtuts són com el clamor de l'oceà que insisteix a mostrar-nos la seva novetat i la seva bellesa; a més, manifesten a l'Esperit Sant la nostra docilitat perquè Crist es formi en la nostra ànima d'una manera única en la història. No és estrany que el Catecisme ens parli de les virtuts precisament al capítol sobre «la vocació de l'home»:^[15] perquè estem cridats a viure aquesta vida divina, confiats que Déu sosté la nostra lluita. Amb la mirada a l'horitzó, com aquelles aus costaneres.

-
- [1] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 960.
- [2] Sant Jerònim, citat a: *Catena Aurea*, comentaris a *Mt* 5, 43-48.
- [3] Mons. Fernando Ocariz, Carta pastoral 28.X.2020, núm. 6.
- [4] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1803.
- [5] Francesc, *Gaudete et exsultate*, núm. 170.
- [6] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 947.
- [7] Sant Tomàs d'Aquino, *Comentari a l'Ètica a Nicòmac*, llibre II, lliçó VI.
- [8] Aristòtil, *Ètica a Nicòmac*, 1105a-1105b.
- [9] Servent de Déu Madeleine Delbrêl, “El baile de la obediencia”.
- [10] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 156. Citat a: Mons. Fernando Ocariz, Carta pastoral, 28.X.2020, núm. 6.
- [11] Cf. carta de sant Francesc de Sales a la baronessa de Chantal, 14.X.1604.
- [12] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 156.
- [13] Sant Francesc de Sales, carta a la baronessa de Chantal, 14.X.1604.
- [14] Francesc, missatge, 15.VIII.2018.
- [15] *Catecisme de l'Església Catòlica*, tercera part, primera secció.

[Torna als continguts](#)

© Oficina de comunicació de l'Opus Dei a Catalunya i Andorra

www.opusdei.org